

Politisk-Økonomisk Beretning 2024

I henhold til Inatsisartutlov nr. 26 af 28. november 2016 om kommunernes og Grønlands Selvstyres budgetter og regnskaber fremlægger Naalakkersuisut på Inatsisartuts forårssamling en årlig beretning om Grønlands økonomi, herunder udviklingen i det offentlige udgifter og indtægter.

Den årlige beretning skal indeholde analyser af økonomi- og aktivitetsudviklingen på et eller flere centrale udgifts- og indtægtsområder.

Beretningen har således et bredt sigte og en form, så den kan indgå i Naalakkersuisuts og Inatsisartuts overvejelser om den økonomiske udvikling og prioritering. Beretningen peger på særlige problemområder og udviklingstendenser.

Naalakkersuisuts nærværende Politisk-Økonomiske Beretning for 2024 skal derfor også ses i sammenhæng med Naalakkersuisuts arbejde med det kommende forslag til finanslov for 2025.

Forord

Politisk-Økonomisk Beretning 2024 giver den årlige status på landets økonomiske situation og på de langsigtede udfordringer.

Året, der er gået, har været præget af en fortsat højkonjunktur, hvilket medvirkede til en rekordlav ledighed i 2023. Denne positive udvikling er en kilde til glæde, men vi bør også udvise forsigtighed for at undgå overophedning af vores økonomi samt en accelereret offentlig gældsætning.

Naalakkersuisut har indgået aftale om en skatte- og afgiftsreform, der indebærer betydelige lettelser på området til en samlet værdi af 360 mio. kr. Disse tiltag er ikke kun designet med henblik på at stimulere økonomien og styrke vores konkurrenceevne, men også med det formål at øge ligheden i vores samfund. Ved at sikre en mere retfærdig fordeling af skattebyrden og lette skatterne for dem, der er mest sårbare, søger regeringen at skabe et mere inkluderende samfund, hvor alle har mulighed for at trives og bidrage.

Et særligt fokus i denne beretning er rettet mod kunstig intelligens, som har potentialet til at spille en stadig vigtigere rolle i vores økonomi og samfund. Vi forventer, at anvendelsen af kunstig intelligens vil fortsætte med at vokse i de kommende år og have en dybtgående indvirkning på vores arbejdsmarked, vores sociale strukturer og vores måde at leve på.

Beretningen ser desuden nærmere på opfølgningen af den vedtagne Holdbarheds- og Vækstplan II, sundhedsområdet og uddannelsesområdet.

Jeg ønsker alle god læselyst.

Erik Jensen
Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter

Indhold

Forord.....	3
1 Det aktuelle konjunkturbillede	5
1.1 Økonomisk Råds formandskabs vurdering af den aktuelle situation	5
1.2 Inflationsudviklingen	8
1.3 Udviklingen i fiskeriet.....	9
1.4 De øvrige erhvervsområder.....	19
1.5 Beskæftigelse og ledighed	27
2 De offentlige finanser	32
2.1 Landskassens regnskab for 2023	32
2.2 Afgifter	32
2.3 Restancer	35
2.4 Kommunernes økonomiske udvikling	38
2.5 Gældsudvikling.....	41
3 Rammerne for finanslov 2024 og forberedelsen af FFL 2025	45
3.1 Udgangspunktet i forhold til FFL 2024.....	45
3.2 Forberedelse af en bloktilskuds aftale med kommunerne for 2024.....	46
4 Fokusområder	48
4.1 Holdbarheds- og vækstplan II	48
4.2 Kunstig Intelligens.....	51
4.3 Sundhedsområdet	55
4.4 Uddannelsesområdet	57
4.5 Måling af fattigdom	58
4.6 Handicapområdet.....	62
BILAG - Mål og indikatorer	63
Brug af mål og indikatorer	63
Tværgående mål og indikatorer	64
Mål og indikatorer for uddannelse.....	67
Mål og indikatorer for den offentlige sektor	73
Mål og indikatorer for selvforsørgelse	76
Mål og indikatorer i øvrigt.....	79

1 Det aktuelle konjunkturbillede

Dette afsnit sammenfatter overordnet Grønlands økonomi og belyser den økonomiske situation på en række centrale områder, bl.a. BNP, inflation, fiskeriet og arbejdsmarkedet.

Overordnet set er Grønlands kommet godt igennem de seneste års kriser i den internationale økonomi. Med en vækstrate i 2023 på ca. 2 pct., en historisk lav ledighed og især lav inflation sammenlignet med øvrige lande, har 2023 været et år med gode tendenser.

Dog, som også Grønlands Økonomiske Råd forudsiger, så kan der i 2024 opstå en vis opbremsning. Dertil kommer, at TAC for rejer i Vestgrønland er mindre end tidligere. Grønlands Økonomiske Råd skønner derfor, at væksten i 2024 vil være 0,5 pct, jf. afsnit 1.1.

1.1 Økonomisk Råds formandskabs vurdering af den aktuelle situation

Formandskabet for Økonomisk Råd har i sin Rapport for 1. halvår 2024 følgende vurdering af den aktuelle situation:

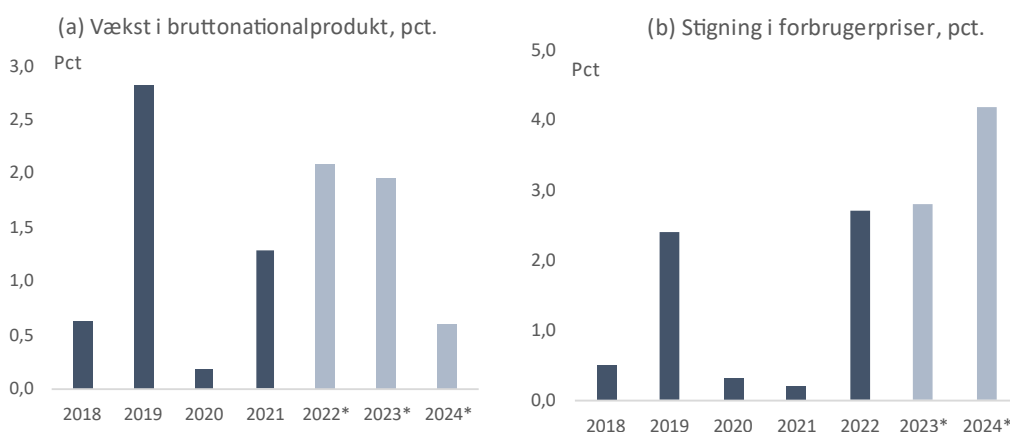
”Den internationale økonomi er præget af forholdsvis svag vækst, og både det globale inflationspres og presset på arbejdsmarkedene ser dermed ud til gradvist at aftage i 2024 og 2025. Det skyldes i høj grad effekten af rentestigningerne, der sammen med udhulet købekraft dæmper forbruget og de private investeringer. I OECD’s prognose fra november 2023 forventes væksten i USA at blive omkring 1½ pct. i 2024 og 2025, mens væksten i Euro-området bliver knap 1 pct. i 2024 og 1½ pct. i 2025.¹

Inflationspresset i Europa og USA er gradvist aftagende. Særligt udviklingen i energipriserne trækker inflationen ned, mens servicepriserne, der i høj grad drives af lønudviklingen, fortsat holder inflationen oppe. Priserne på energi til levering i fremtiden (futures) er faldet siden efteråret, hvilket kan pege på mindre risiko for store prisstigninger på energi hen over vinteren. OECD forventer, at Inflationen i USA og Europa i løbet af 2025 kommer ned omkring 2 pct., og dermed på niveau med centralbankernes inflationsmålsætninger.

Efter betydelige rentestigninger igennem 2022 og 2023 er renterne faldet lidt tilbage siden efteråret 2023. Der er i januar 2024 markedsforventning om moderate rentenedsættelser i både USA og Euroområdet i løbet af året. Hvis forventningen holder stik, vil rentetoppen være nået i 2023, men markedsforventningen kan bevæge sig betydeligt ved nye informationer om bl.a. inflationen i USA og Europa.

¹ Se OECD Economic Outlook, November 2023.

Figur 1. Fortsat økonomisk fremgang men tiltagende inflationspres i 2024.

Note: I Figur 1 (a) er væksten opgjort i 2010-priser, kædede værdier². Data for 2020-2021 er foreløbige nationalregnskabstal, og 2022-2024 er baseret på Økonomisk Råds opdaterede konjunkturvurdering. I Figur 1 (b) viser årlig stigning i forbrugerpriser i januar efter det pågældende år målt i procent, hvor 2023 2024 er fra Økonomisk Råds konjunkturvurdering januar 2024.³

Kilde: Grønlands Statistik og Økonomisk Råd.

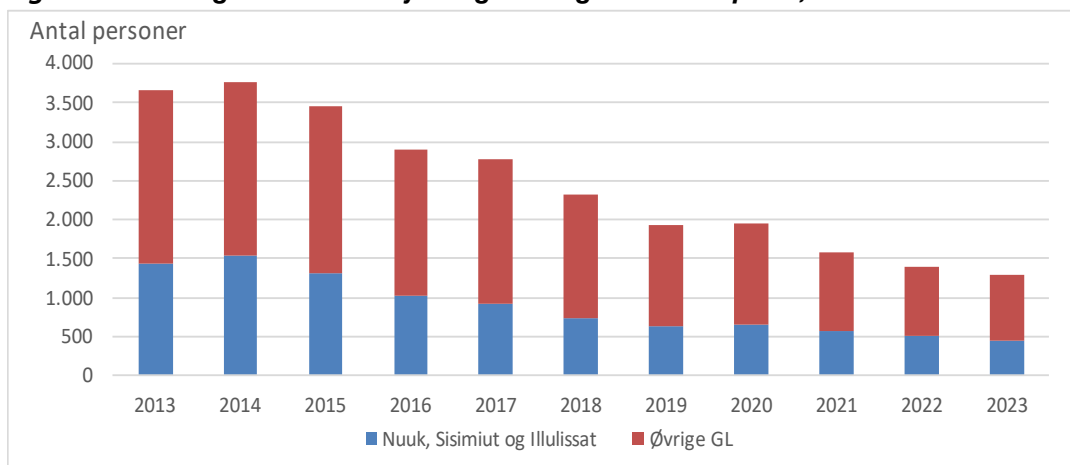
”De stigende renter har dæmpet den indenlandske efterspørgsel, men effekten indtil videre har været behersket, og der har ikke været en vækstafmatning i 2022 eller 2023. Infrastrukturprojekterne i lufthavne mv. har stort set ikke været påvirket af de stigende renter. Den store udbredelse af fastforrentede realkreditlån til boliger indebærer samtidig, at højere markedsrenter ikke direkte har øget eksisterende boligejernes renteudgifter. Renten på nye lån er dog steget. Husholdningernes samlede renteudgifter til realkreditinstitutter og banker steg fra ca. 211 mio. kr. i 2022 til skønsmæssigt 275 mio. kr. i 2023. Det er markant mindre stigning i renteudgifterne sammenlignet med fx de danske husholdninger, der i gennemsnit både har større boliggyld og i højere grad benytter variabelt forrentet realkreditlån.

Økonomien voksede ca. 2 pct. i både 2022 og 2023, bl.a. som følge af stor aktivitet inden for bygge- og anlægssektoren, turisme og inden for fiskeriet. Fremgangen ses tydeligt på arbejdsmarkedet, hvor antallet af registrerede arbejdssøgende har nået sit laveste niveau nogensinde samtidig med, at omfanget af udenlandsk arbejdskraft er steget voldsomt. I 4. kvartal 2023 boede 2.075 udenlandske statsborgere mellem 17 og 64 år i Grønland. I 2022 var det tal 1.700 personer, og i 4. kvartal 2021 var der 1.300 udenlandske statsborgere. Der svarer til en årlig tilvækst i arbejdsstyrken på 1-1½ pct. I det omfang, at de er kommet til Grønland for at arbejde. Hertil kommer betydelig udenlandsk arbejdskraft uden fast bopæl i landet. De seneste års vækst i økonomien er dermed tæt forbundet med tilgangen af udenlandske arbejdskraft.

² Kædede priser er i praksis faste priser, hvilket vil sige priser, der er korrigeret for inflation.

³ Det er endnu uafklaret, hvornår og i hvilket omfang de internationale prisstigninger vil slå igennem her i landet. I forlængelse heraf kan det konstateres, at de internationale konjunkturfremtidsudsigter aktuelt forventer et fald i inflationen i de kommende år. Disse ændringer forventes på et senere tidspunkt at slå igennem også her i landet.

Figur 2. Antal registrerede arbejdssøgende i gennemsnit pr. år, 2013-2023.

Kilde: Grønlands Statistik.

Inflationen er den gennemsnitlige stigning i priserne på bl.a. fødevarer, transport, husleje, varme og el, som indgår i familiernes forbrug. Økonomisk Råd forventede i efterårsrapporten 2023 en inflation på ca. 3½ pct. i 2023 og lidt over 5 pct. i 2024, målt ved årsstigningen i forbrugerpriser i januar det efterfølgende år. Inflationsskønnet var baseret på forventninger om at ny prissikringsaftale på olie- og dieselprodukter på et væsentligt højere niveau end den tidligere aftale. Højere oliepriser medfører en direkte påvirkning af forbrugerpriserne som følge af stigende priser på opvarmning, transport mv. og mere indirekte gennem stigende omkostninger i bl.a. detailhandelen. Desuden var der forventet stigninger i huslejen for at sikre den nødvendige renovering og vedligeholdelse samt et inflationspres fra stigende fødevarerpriser og fra lønninger på et presset arbejdsmarked.

Prisstigningerne på olie i 2024 er endnu ikke udmeldt⁴, men kan – baseret på verdensmarkedspriserne – blive mindre end tidligere antaget og eventuelt blive indfaset over en længere periode. Der foreligger endnu ikke en godkendt plan for at indhente renoveringsefterslæbet på de offentlige udlejningsboliger, hvorfor eventuelle større huslejestigninger først forventes efter 2024. Finanslov 2024 indeholder et mindre inflationsdæmpende tiltag i form af et tilskud på 5 mio. kr. til selvstyrets boligafdelinger. Disse forhold trækker samlet set i retning af, at inflationen for hele perioden 2023-2024 kan blive ca. 7 pct., hvilket er 2 pct. point lavere end vurderet i efteråret 2023. Dermed er der udsigt til stigninger i forbrugerpriserne i 2023-24, som vil blive lavere sammenlignet med inflationspresset både i årene 2008-9 og i 2011-12.

Væksten i 2024 ser ud til at blive mere afdæmpet og skønnes at blive ca. ½ pct., hvilket er lidt mindre end vurderet i september 2023. Lufthavnen i Nuuk åbner i november, og selvom der fortsat er store bygge- og anlægsaktiviteter i bl.a. Ilulissat og boligbyggeri i Nuuk, så vil investeringsniveauet gradvis falde over de kommende år. På fiskeriområdet er det besluttet at nedsætte den vestgrønlandske TAC for rejer med 7.500 tons i 2024, så den lander på i alt 102.500 tons. Faldet i fangstmængderne kan blive mindre som følge af kvotefleks, der giver visse muligheder for at overføre en kvote fra et år til det næste, men samlet set vil fiskeriet bidrage til en opbremsning i væksten i 2024. Samtidig kan inflationen reducere købekraften og efterspørgslen. Det vil dæmpe forbruget, hvoraf en del dog importeres, og derfor ikke påvirker aktiviteten i landet direkte.

Med små nuanceforskelle er vurderingen konjunkturvurderingen derfor den samme som i efteråret 2023. Efter en række økonomisk gunstige år er der udsigt til en opbremsning

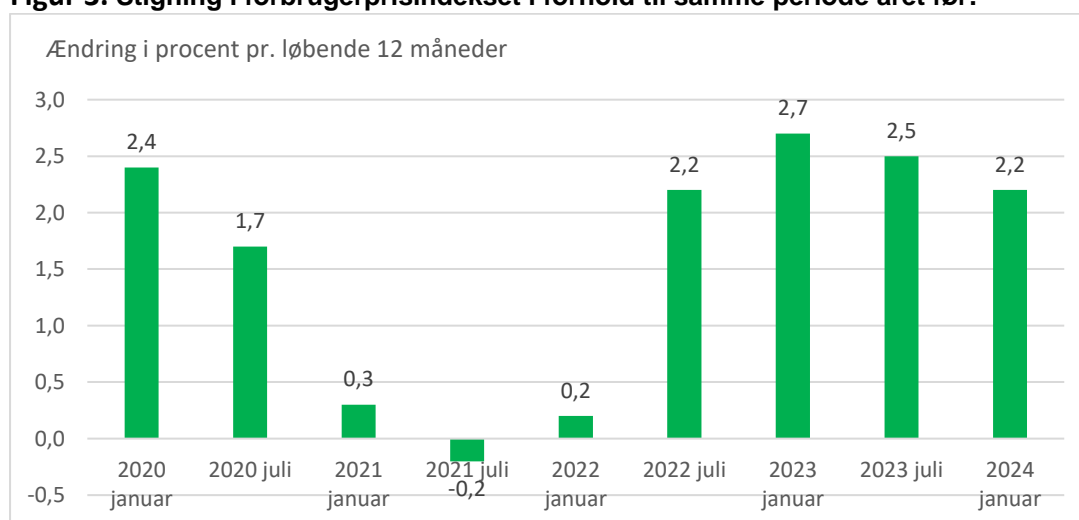
⁴ Bemærk at citatet er fra Økonomisk Råds rapport fra januar 2024, hvor prisstigningen endnu ikke var offentliggjort.

i væksten og en moderat tiltagende inflation. Den stærke udvikling på arbejdsmarkedet fortsætter, og de kommende år vil fortsat være karakteriseret ved høj beskæftigelse og udfordringer ved at rekruttere arbejdskraft. En stram økonomisk politik og en løsning af arbejdskraftsproblemet er derfor en afgørende økonomisk udfordring i de kommende år.”

1.2 Inflationsudviklingen

Grønlands Statistik udgav den 5. april 2024 en opgørelse af inflationsudviklingen til og med 2. halvår 2023. Tendensen går for 2. halvår i træk mod lavere inflation. Forbrugerprisindekset set over en årrække fremgår af Figur 3.

Figur 3. Stigning i forbrugerprisindekset i forhold til samme periode året før.

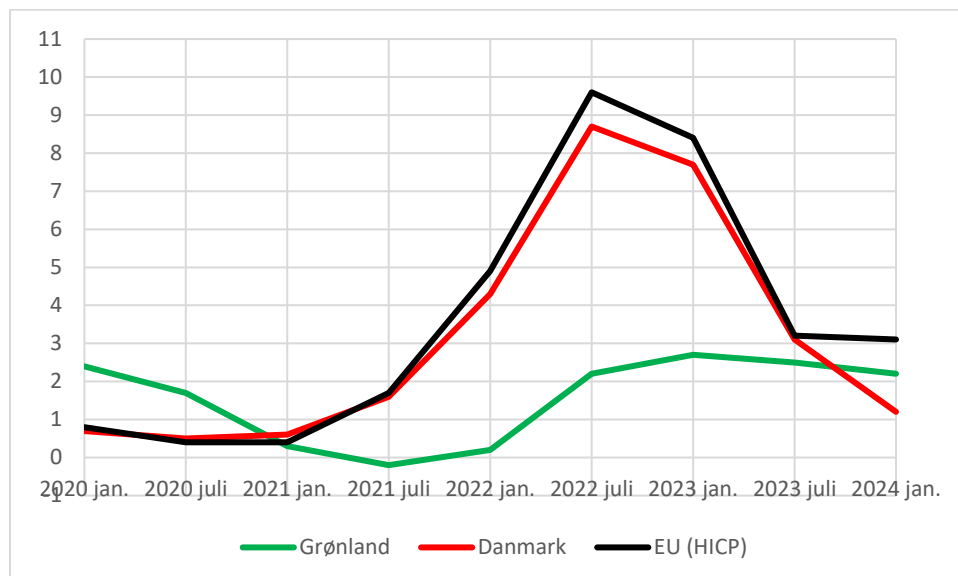
Kilde: Grønlands Statistik (tabel PRXPRISH).

Forbrugerprisindekset belyser udviklingen i de faktiske priser, som forbrugerne betaler for de varer og tjenesteydelser, der indgår i det private forbrug. Forbrugerprisindekset afspejler de samlede ændringer i forbrugerpriserne inklusive prisændringer forårsaget af ændrede afgifter og subsidier. Indekset er således både udtryk for markedsbestemte prisændringer og prispåvirkninger fra afgifter og subsidier.

Som det fremgår af Figur 3, har forbrugerprisindekset over tid vist betydelige udsving. Den meget lave inflation omkring 2021 kan særligt tilskrives påvirkningen af økonomien fra Covid-19 pandemien.

Historisk set har der været en sammenhæng mellem prisudviklingen i Danmark og Grønland. Den nævnte sammenhæng gælder dog ikke for de seneste års forbrugerprisstigninger, jf. Figur 4.

Figur 4. Stigning i forbrugerpriserne i Grønland, Danmark og EU i forhold til samme periode året før, januar 2020 til januar 2024

Kilder: Grønlands Statistik (tabel PRXPRISH), Danmarks Statistik og Eurostat.

Når priserne i Grønland er steget mindre end i EU og Danmark kan det særligt tilskrives, at der ikke har været forbrugerprisstigninger på olieprodukter og elektricitet. Således er der kontraktmæssigt fastlagte og fastlåste priser på olieprodukter i kraft af olieprissikringsaftaler indgået af Polaroil A/S. Olieprissikringsaftalen udløb med udgangen af 2023, og det har således været forventet, at der vil komme prisstigninger på brændstof i 2024. Fra og med d. 3. april 2024 steg prisen på f.eks. en liter benzin med 60 øre fra 4,40 kr. til 5,00 kr.

Prisudviklingen i Grønland ligger pr. 1. januar 2024 på lidt over 2 pct. Hvilket i store træk svarer til inflationen i både Danmark og EU, jf. Figur 4.

1.3 Udviklingen i fiskeriet

Fiskeriet er det vigtigste eksporterhverv og helt afgørende for landets økonomi og aktiviteten i samfundet.

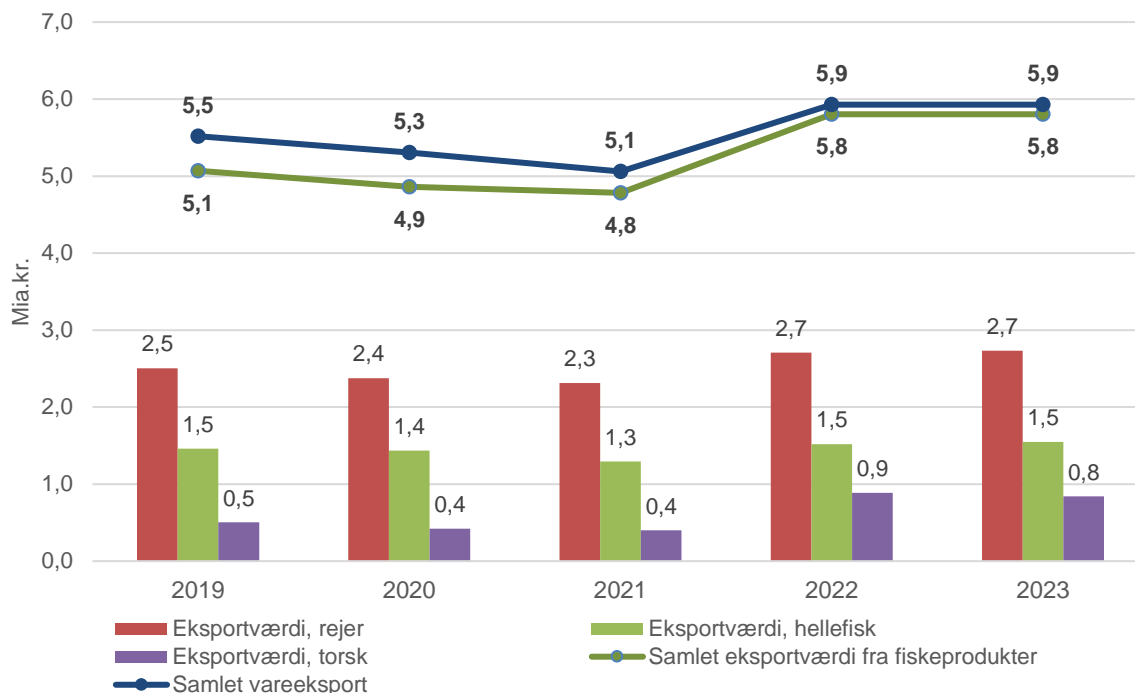
Det seneste årti har budt på en meget gunstig udvikling i økonomien i fiskeriet. Det skyldes delvist stigning i mængder, men hovedsageligt gunstige fiskepriser.

Figur 5 viser udviklingen i den samlede eksportværdi for fiskeprodukter fra Grønland samt eksportværdien af de 3 vigtigste fiskearter rejer, hellefisk og torsk i perioden 2019-2022.

Eksport af fiskeprodukter udgjorde hele 98 pct. af den samlede vareeksport i 2023. Det fremgår af Figur 5, at den samlede eksportværdi fra fiskeprodukter faldt i 2020 og 2021 i forhold til 2019. Værdien faldt med hhv. 0,2 mia. kr. og 0,4 mia. kr. Årsagen til faldet tilskrives Covid-pandemien. I 2023 steg eksportværdien af fiskeprodukter til 5,9 mia. kr., hvilket er en stigning på 0,1 mia. kr. i forhold til 2022, svarende til en stigning på omkring 2 pct.

Størstedelen af fiskeeksporten stammer fra eksport af rejer. I 2023 udgjorde eksport af rejer omkring 46 pct. af den samlede eksportværdi fra fiskeprodukter.

Figur 5. Udviklingen i eksportværdi fra fiskeprodukter, 2019 – 2023.

Kilde: Grønlands Statistik.

Note: Fra 1. kvartal 2019 steg niveauet for værdierne for priserne for fiskeprodukter i udenrigshandelsstatistikken. Det skyldes, at fiskeeksportørerne ændrede princippet for angivelse af de priser, som indberettes til toldfunktionen. De ændrede principper betyder, at værdien af den samlede vareeksport i udenrigshandelen kommer tættere på den eksportværdi, der allerede offentliggøres i nationalregnskabet. Eksportværdien i udenrigshandelsstatistikken før 2019 er derfor undervurderet.

Figur 6 illustrerer udviklingen i eksportpriserne for rejer, hellefisk og torsk 2010-2023.

I perioden fra 2013 til 2019 steg gennemsnitseksportsprisen på torsk betydeligt i alle år undtagen 2016, hvor der var et mindre fald. Gennemsnitsprisen på torsk steg til et historisk højt niveau i 2019, hvor prisen steg med ca. 107 pct. i 2019 i forhold til 2013. Prisen på torsk faldt en del i årene 2020-2021 som følge af Covid-pandemien. Prisen på torsk steg i 2022 til det højeste niveau nogensinde. Prisen på torsk i 2022 oversteg den tidligere rekord i 2019 med 22 pct. Prisen på torsk i 2023 faldt med ca. 17 pct. i forhold til 2022 niveauet, men er stadig på højt niveau.

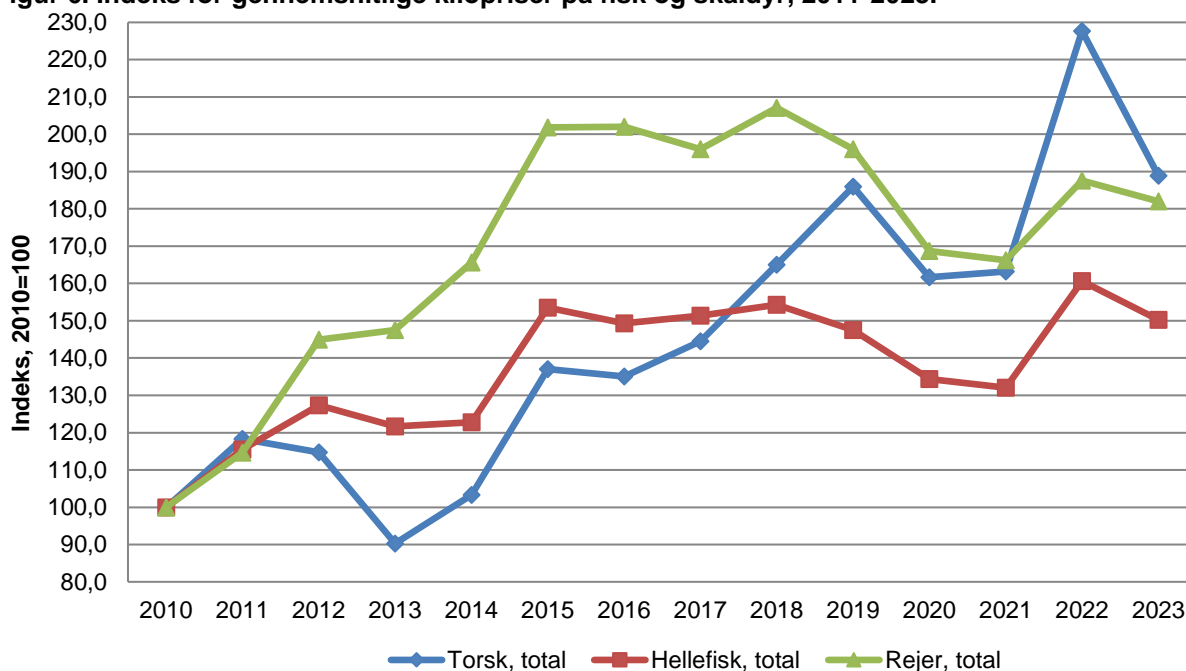
Gennemsnitsprisen på hellefisk steg med hele 53 pct. i 2015 i forhold til 2010. Prisniveauet på hellefisk var på nogenlunde konstant højt niveau i årene 2015 til 2018. Gennemsnitsprisen på hellefisk har været faldende fra 2018 til 2021, hvilket i 2020 og 2021 primært skyldes Covid-pandemien. Der har været en meget gunstig udvikling i prisen på hellefisk i 2022, hvor den er historisk steget til det højeste niveau. Prisen på hellefisk i 2023 faldt med ca. 6 pct. i forhold til 2022, men ligger stadig på et højt niveau.

Der var en meget gunstig udvikling i gennemsnitsprisen på rejer i perioden 2010-2016, hvor prisen i 2015 og 2016 blev mere end fordoblet i forhold til 2010. Rejeprisen faldt lidt i 2017 og steg herefter til et historisk højt niveau i 2018. I 2019 har prisniveauet på rejer været i nedadgående retning. Det er hovedsageligt Covid-pandemien, som har påvirket rejepriserne yderligere negativt i 2020 og 2021. Rejeprisen er steget med omkring 13 pct. i 2022 i forhold til 2021, men den er stadig omkring 4 pct. lavere end den var i 2019.

Igennem årene med pandemi oplevede fiskerierhvervet udfordringer med at afsætte deres produkter samtidig med at fiskepriserne faldt betydeligt i disse år.

I 2022 har eksportmarkederne for fiskeprodukter nærmet sig et normalt leje igen, hvor der er sket en stor forbedring i eksportpriserne på fiskeprodukter efter faldet i priserne, som Covid-19 medførte.

Figur 6. Indeks for gennemsnitlige kilopriser på fisk og skaldyr, 2011-2023.

Kilde: Grønlands Statistik. Indeks: 2010=100.

Note: Figur 6 viser udviklingen i fiskerpriserne over tid opgjort som indekspriser. Indekset "torsk total" er gennemsnit af priserne på produkterne hel torsk, torskefilet og saltet torsk. Indekset "hellefisk total" er gennemsnit af priserne på hel hellefisk, hellefiskefilet og andet hellefisk. Indekset for "rejer total" er gennemsnit af priserne på skalrejer og kogte & pillede rejer. Figuren viser generelt en meget positiv udvikling i priserne siden 2010.

Rejefangsterne har været stigende fra 2015 indtil 2022, jf. Tabel 1, på grund af forbedring i rejebestanden. I 2015 var rejekvoten helt nede på 73.000 tons i Vestgrønland, men på grund af forbedring i rejebestanden er rejekvoten steget til 115.000 tons i 2021 og 2022 men faldt igen til 110.000 tons i 2023. Af den samlede rejekvote i Vestgrønland tildeles Canada og EU samlet 3.823 tons og 3.445 tons i hhv. 2022 og 2023. For året 2024 anbefaler den videnskabelige rådgivning for rejer i Vestgrønland, at den maksimale fangst ikke skulle overstige 95.000 tons. I overensstemmelse med forvaltningsplanen for rejer i Vestgrønland har Naalakkersuisut derfor besluttet, at TAC skal nedsættes gradvist til 102.500 tons i 2024.

Som det fremgår af Tabel 1 har de samlede fangstmængder for torsk fra 2016 indtil 2020 været faldende, primært på grund af store fald i fangstmængder i det kystnære torskefiskeri. Den samlede torskefangst har været stigende igen fra 2021, hvilket hovedsageligt er på grund af en stor stigning i den havgående torskekvote.

Det fremgår af Tabel 1, at hellefiskefangsterne har ligget relativt stabilt i perioden 2015-2018 på fangster mellem ca. 38.000-42.000 tons. Hellefiskefangsterne steg i 2019 til historisk høje mængder grundet højere fangstmængder, både i det havgående og kystnære fiskeri. Hellefiskefangsterne faldt i 2020, men steg op til 2019 niveau igen i årene 2021-2023. Det har været relativt stabilt fiskeri i perioden 2019-2023 på i størrelsesordenen 42.000-45.000 tons.

Der er sket en omfattende moderniseringsproces i den producerende grønlandske fiskeflåde i de seneste år, hvor selskaberne i betydeligt omfang har investeret i nybyggede produktionstrawlere. Ud

af 19 produktionstrawlere er der 3 fartøjer, som er nybygget i perioden 2016-2018 og 6 fartøjer nybygget i perioden 2019-2023.

Tabel 1. Fiskere og fartøjers fangst på grønlandske licenser, 2013-2023.

Tons	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Makrel, total	30.390	36.031	46.568	63.510	30.259	26.613	33.360	18.563	28.786
Torsk, total	49.045	56.408	54.304	45.145	42.359	37.628	42.246	44.623	54.614
<i>Torsk, havgående</i>	23.668	21.747	22.329	22.146	22.006	19.315	28.285	29.175	31.531
<i>Torsk, kystnær</i>	25.376	34.662	31.975	22.999	20.354	18.313	13.961	15.448	23.083
Hellefisk, total	38.191	42.231	38.144	41.072	45.841	42.816	45.390	45.392	46.346
<i>Hellefisk, havgående</i>	13.318	11.564	13.402	13.724	15.819	15.032	16.146	16.612	17.069
<i>Hellefisk, kystnær</i>	24.873	30.667	24.742	27.347	30.022	27.784	29.244	28.780	29.277
Rejer, total	70.289	80.906	87.166	88.710	96.144	107.470	108.494	111.418	109.935
<i>Rejer, havgående</i>	36.346	40.662	43.963	48.967	51.526	57.891	61.205	63.060	62.724
<i>Rejer, Kystnær</i>	33.944	40.244	43.202	39.743	44.618	49.578	47.289	48.358	47.210

Kilde: Grønlands Fiskerilicenskontrol (GFLK).

Udvikling i kystnær fiskerikapacitet

Det kystnære fiskeri efter hellefisk har stor beskæftigelsesmæssig og økonomisk betydning for lokalområderne, og for samfundet som helhed. Det er derfor vigtigt, at fiskeriet forvaltes på en sådan måde, at fiskerikapaciteten ikke overstiger ressourcegrundlaget. Dette for at fiskeriet kan bidrage så meget som muligt økonomisk til både nuværende og kommende generationer.

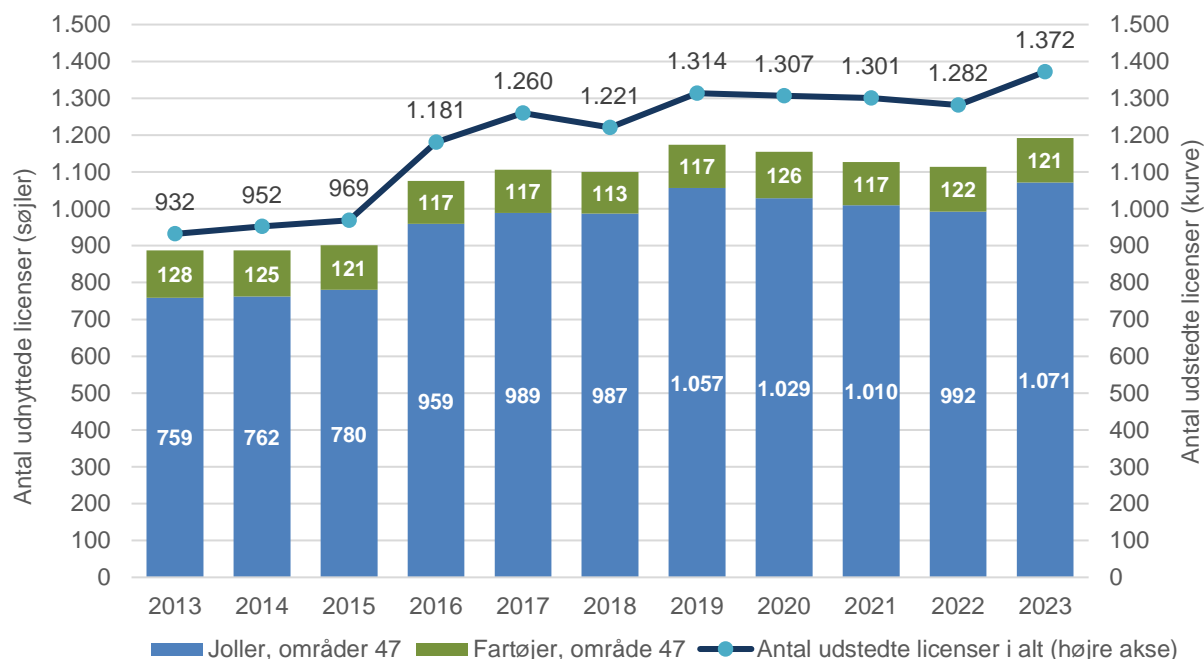
Der er over perioden 2013-2023 fisket i gennemsnit omkring 27.500 tons hellefisk pr. år af den kystnære flåde i område 47, som består af små fartøjer og joller. Dette skal holdes op imod den videnskabelige rådgivning på ca. 18.400 tons i gennemsnit over samme periode.

Figur 7 illustrerer udviklingen i antallet af licenser til kystnært fiskeri efter hellefisk i område 47⁵ i perioden fra 2013 til 2023. Der er sket en forøgelse i det samlede antal udstedte licenser over perioden 2013-2023. En stor andel af udstedte licenser har dog ikke været udnyttet i de enkelte år. De faktisk udnyttede licenser giver derfor et bedre overblik over udviklingen i antal licenser. Antallet af faktisk udnyttede licenser er steget fra 887 i 2013 til 1.174 i 2019 svarende til en stigning på omkring 32 pct. Denne stigning i antal udnyttede licenser fra 2013 til 2019 har bidraget til en forøgelse af fiskerikapaciteten, som derved ligger over ressourcegrundlaget. Der blev i november 2019 indført et stop for udstedelse af nye jollelicenser i Diskobugten og Uummannaq. Personer med fast bopæl i Upernavik var undtaget fra licensstopet. Dette kan have bidraget til, at antallet af udnyttede licenser er faldet lidt fra 2019 til 2022. Licensstopet blev dog delvist ophævet igen fra 2023, hvilket vendte udvikling med faldende antal licensshavere. Antallet af udnyttede licenser i området 47 steg til 1.192 i 2023 hvilket er historisk det højeste antal.

Figur 7 skal læses på følgende måde. Venstre akse samt søjlerne i figuren viser antal udnyttede licenser i det kystnære fiskeri efter hellefisk i område 47. Højre akse samt kurven viser antal udstedte licenser i fiskeriet.

⁵ Område 47 omfatter forvaltningsområderne i Upernavik, Uummannaq og Diskobugten.

Figur 7. Udvikling i antal udstedte og udnyttede licenser i kystnært fiskeri efter hellefisk i område 47, 2013-2023.

Kilde: Departementet for Fiskeri og Fangst.

Note: Bemærk at samlet antal udstedte licenser fremgår af kurven hvorimod antal udnyttede licenser fremgår af søjlerne.

Den største stigning har været i antallet af licenser, der har fisket fra en jolle i perioden 2013-2022, som toppede i 2019, med i alt 1.057 aktive licenser. Det samlede antal aktive licenser, der har fisket fra en jolle faldt lidt fra 2019 til 2022 men steg igen til 1.071 i 2023. Det bemærkes, at der kan være flere fartøjer, slæder, snescootere eller joller pr. licens. Antal licenser kan derfor ikke sidestilles med antal fartøjer, slæder, snescootere eller joller i flåden. Fiskerikapaciteten kan derfor i princippet stige, selvom antallet af aktive licenser reduceres.

Den samlede TAC (højest tilladte fangstmængde) og den samlede hellefiskefangst i område 47 har ligget over den videnskabelige rådgivning i perioden 2013-2023. Dette er en konsekvens af en høj fiskerikapacitet i flåden, hvilket lægger et konstant pres på at hæve kvoten.

Det faktum, at fangstmængderne af hellefisk i område 47 i en årrække har oversteget den videnskabelige rådgivning, har resulteret i faldende gennemsnitsstørrelse på indhandlede hellefisk. Det betyder i praksis, at der skal fiskes flere hellefisk i områderne målt i antal for at fange den samme mængde fisk i vægt.

Fiskerikommissionen har i sin betænkning fra juli 2021 blandt andet peget på, at stigningen i fiskerikapaciteten de seneste år har lagt pres på at fastsætte de kystnære hellefiskekvoter langt over det biologisk bæredygtige fangstniveau. Fiskerikommissionen peger således på et akut behov for strukturtilpasninger med tilhørende tilpasning af fiskerikapacitet i det kystnære hellefiskefiskeri til det biologisk bæredygtige fangstniveau. Det kystnære fiskeri efter hellefisk med fartøjer forvaltes med IOK-system. Det foreslås i forslag til fiskerilov at det indføres frivilligt IOK-system for jollerne. Det betyder at jollefiskerne kan vælge, om de går over til IOK-system eller bliver i det nuværende olympiske fiskeri.

Det kystnære fiskeri efter torsk har ligesom hellefisk en stor betydning for lokalområderne og for samfundet som helhed. Der har været stor variation i de årlige fangstmængder, jf. Tabel 1. I perioden 2013-2023 har fangstmængderne i alle år været højere end den videnskabelige rådgivning, jf. Tabel 1. Det kystnære torskfiskeri har i gennemsnit fisket omkring 21.600 tons årligt i perioden 2013-2023, mens den gennemsnitlige videnskabelige rådgivning har ligget på 11.200 tons.

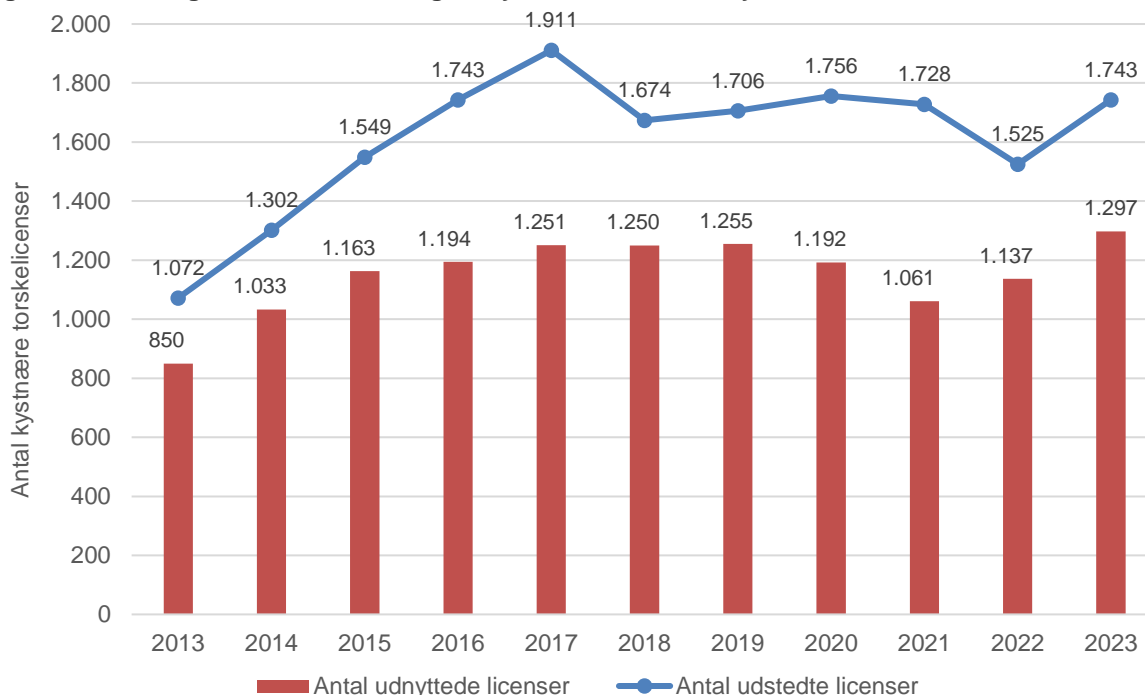
Figur 8 illustrerer udviklingen i antallet af udnyttede licenser til kystnært fiskeri efter torsk i perioden fra 2013 til 2023. Som det fremgår af Figur 8 er der et stort antal udstedte licenser, som ikke er udnyttet hvert år, hvorfor antal udnyttede licenser er bedre målestok på kapaciteten. Dette skal formentlig forklare ved, at fiskerne der fisker hellefisk automatisk, får udstedt en licens til torsk til bifangst i fiskeriet efter hellefisk. Som det ses af Figur 8, er der sket en kraftig forøgelse i antallet af faktisk udnyttede licenser over perioden 2013-2019, svarende til 48 pct. Antallet af udnyttede licenser toppede i 2019 og faldt i de to følgende år. Antallet af udnyttede licenser steg igen i 2022 og 2023 i forhold til 2021.

Den samlede torskefangst i det kystnære fiskeri har ligget langt over den videnskabelige rådgivning i perioden 2013-2023.

Naalakkersuisut har i fiskeriforvaltningen tillagt lokale beskæftigelsesmæssige hensyn og lignende værdi.

Trods stigende antal udnyttede licenser med overkapacitet i fiskeriet og høje kvoter har fangstmængderne været faldende i perioden 2016-2021. Fangstmængderne er dog steget igen i 2022 og 2023.

Figur 8. Udvikling i antal udstedte og udnyttede licenser til kystnært torskefiskeri, 2013-2022.

Kilde: Departementet for Fiskeri og Fangst.

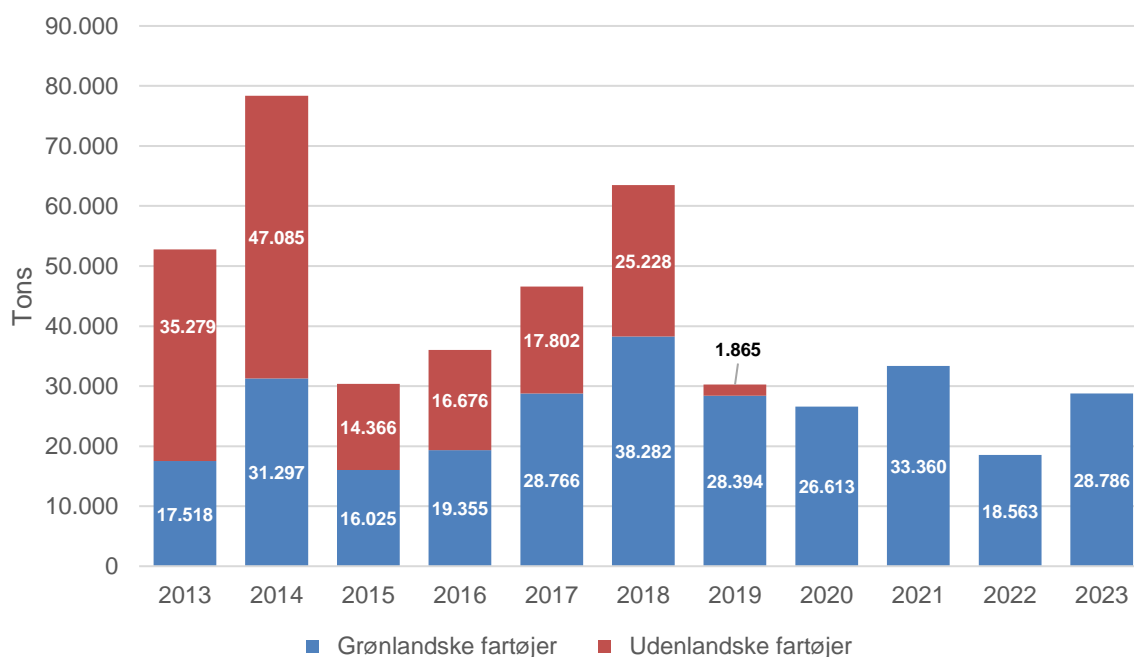
Pelagiske fiskerier

Det er Naalakkersuisuts mål at udnytte såvel nye arter som eksisterende arter i nye områder i samarbejde med fiskerierhvervet. De nye arter har i de seneste 14 år primært bestået af pelagiske bestande såsom makrel, sild og blåhvilling i Østgrønland. Der er dog ikke fisket sild i Østgrønland i nævneværdige mængder siden 2017, og der har kun været fisket beskedne mængder blåhvilling i Østgrønland; sidste gang i perioden 2012-2014. Alle de pelagiske arter som lodde, makrel, sild og

blåhvilling er vandrende bestande, som periodevis opholder sig i forskellige landes havområder og i internationalt farvand.

Fiskeri efter makrel har i de seneste 11 år givet de grønlandske selskaber et bredere indtægtsgrundlag og bidraget til øgede offentlige indtægter igennem ressourceafgifter og skatter. Udviklingen i makrelfiskeriet har givet selskaberne mulighed for at supplere deres indtægter uden at skulle lave meget store investeringer. Samtidig betyder makrelfiskeriet, at fiskeriet spredes på flere arter og dermed bliver selskaberne mindre sårbare over for udsving i kvoter og priser på andre enkelte arter. Figur 9 viser omfanget af makrelfangster i perioden 2013–2023 fordelt på fangster hos henholdsvis grønlandske og indchartrede udenlandske fartøjer.

Figur 9. Udvikling af makrelfangster ved Grønland 2013-2023.

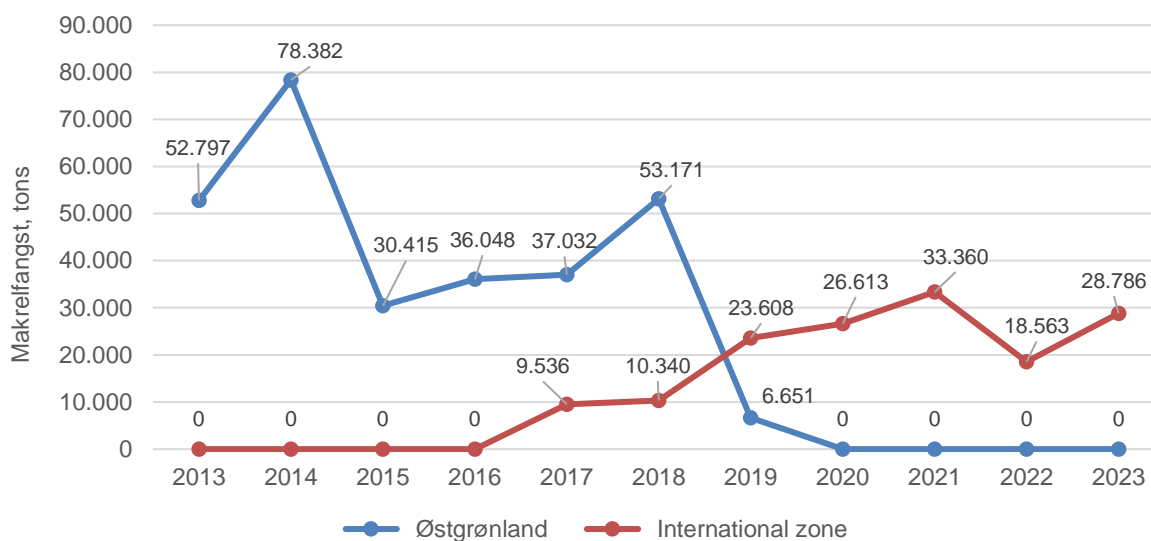
Kilde: GFLK.

Det fremgår af Figur 9, at makrelfangsterne har svinget over tid og nåede sit hidtil højeste niveau i 2014. Gennemgående er en langt større andel fanget med grønlandske fartøjer. Udenlandske fartøjer har ikke deltaget i det grønlandske makrelfiskeri siden 2019. I 2019 faldt de samlede fangster i forhold til 2018 og i 2020 faldt fangsterne yderligere. Fangsterne i 2021 er steget til 33.360 tons, hvilket er det højeste niveau i perioden 2019-2021. Fangstmængderne faldt til 18.563 tons i 2022, hvilket er den laveste fangstmængde i perioden 2013-2022. Fangstmængderne steg igen i 2023 til 28.786 tons.

Grundlæggende medfører de store udsving i de opfiskede makrelmængder, at der skal udvises betydelig forsigtighed ved budgetteringen af indtægter fra dette fiskeri.

Grønland blev anerkendt som kyststat til makrel i efteråret 2016. Anerkendelsen som kyststat til makrel har betydet, at Grønland siden 2017 også har kunne fisket makrel i internationalt område. Vi tillader kun grønlandske fartøjer at fiske på Grønlands kvote i international zone. Figur 10 viser Grønlands makrelfangster i perioden 2013–2023, fordelt på henholdsvis områderne Østgrønland og NEAFC-området, som er international zone.

Figur 10. Grønlands makrelfangster i tons i Østgrønland og international zone, 2013-2023.

Kilde: GFLK.

Muligheden for at fiske i internationalt farvand bidrager til forlængelse af fiskerisæsonen, og dermed bedre udnyttelse af den grønlandske kapacitet. Samt muligheden for at opretholde makrelfiskeriet i perioder, hvor makrellen opholder sig i grønlandsk farvand.

Makrelfiskeriet er fortsat et ganske usikkert fiskeri som fiskeriet i 2020-2023 har vist. Med makrellens uforudsigelige migrationsmønster og slet intet fiskeri i grønlandsk farvand i årene 2020-2023 er der ingen sikkerhed for, at der kan fiskes makrel i grønlandsk farvand fremover.

Som kyststat til makrel i Nordøstatlanten deltager Grønland i kyststatsmøder vedrørende forvaltningen af bestanden sammen med Storbritannien (UK), Færøerne, Norge, EU, Island og Rusland. Makrelaftalen fra 2014 mellem EU, Norge og Færøerne udløb i slutningen af 2020. Det eksisterer ingen makrelaftale på nuværende tidspunkt. Island og Grønland, har som kyststater stået udenfor den tidligere makrelaftale og fastsat deres kvoter ensidigt.

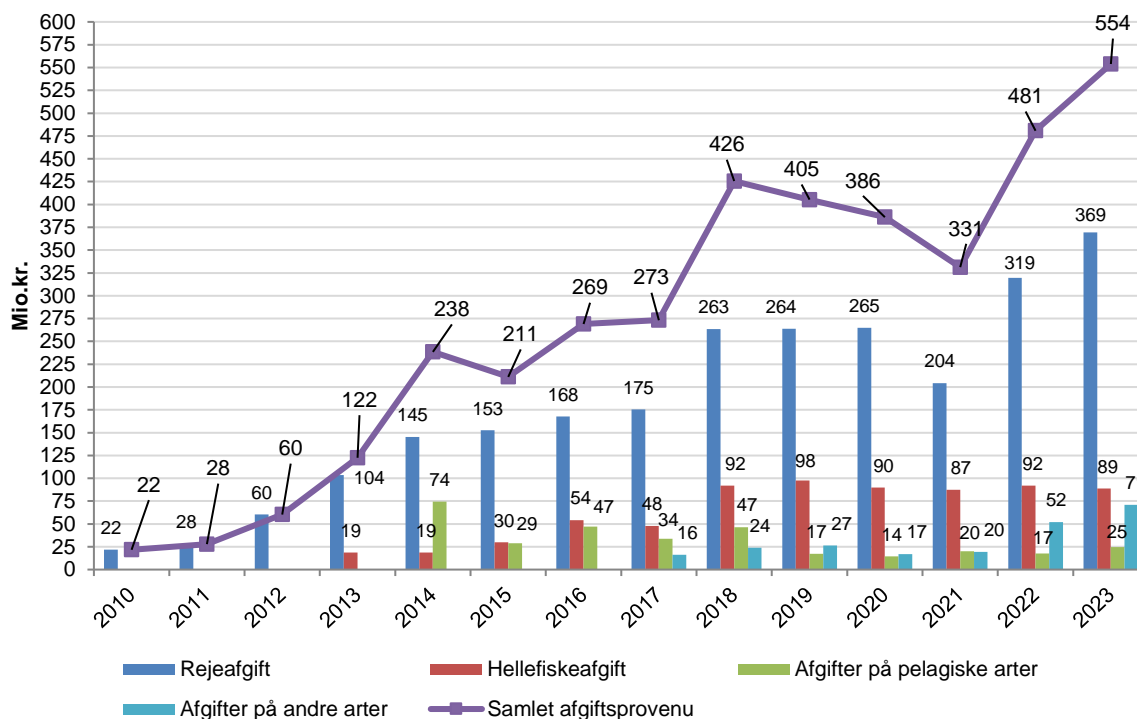
Det faktum, at makrellen har været helt fraværende i Østgrønland i 2020-2023, har svækket Grønlands forhandlingsposition om at få varig andel af makrelkvoten i Nordøstatlanten ved kyststatsmøderne markant.

Som et led i udviklingen af det pelagiske fiskeri har Grønland igennem de bilaterale forhandlinger med Færøerne adgang til i 2024 at fiske 18.776 tons blåhvilling og 6.500 tons sild i færøsk farvand. Derudover er Grønland kystsat til lodde, hvor vi under den gældende aftale om fordeling har fiskerirettigheder til 15% af TAC. I den nye aftale får Grønland 18% TAC. Grønland har adgang til at fiske lodden i islandsk zone. Det bemærkes, at TAC'en for lodde er meget volatil, og har historisk svinget fra 0 til 1 mio. tons. Tidligere har EU fået den største del af loddekvoten. Men i den nye fiskeriprotokol fra 2021 er loddekvote tildelt EU blevet reduceret og det er sikret, at Grønland altid får de første 25.000 tons af kvoten.

Provenu fra ressourceafgifter i fiskeriet

Fiskeriet bidrager i betydeligt omfang med indtægter fra fiskeriafgifter (ressourcerentebeskatning), jf. Figur 11.

Figur 11. Provenu fra ressourceafgifter på fiskeriet 2010-2022.

Kilde: Skattestyrelsen.

En ny ressourceafgiftsmodel trådte i kraft i 2018 for det samlede fiskeri i Grønland. Ressourceafgiftsmodellen omfatter hele det havgående fiskeri, kystnært fiskeri efter rejer samt pelagisk fiskeri efter makrel, sild, lodde, blåhvilling og guldlaks. Gældende fra 1. januar 2022 bortfaldt afgiften på kystnært fiskeri efter hellefisk. Bortfaldet af afgiften var politisk bestemt, og der er således ikke en sammenhæng imellem bortfaldet af fiskeriafgiften og udviklingen i prisen på hellefisk. Det må således fortsat anses som en generel målsætning, at der indføres en indtægtsbaseret ressourceafgift på alle fiskerierne, som udtryk for en betaling for udnyttelse af samfundets fælles fiskeressourcer.

Niveauet for proventet fra ressourceafgifter har været kraftigt stigende siden 2010. Proventet er således steget fra 22 mio. kr. i 2010 til 426 mio. kr. i 2018. Proventet i 2020 blev på 393,5 mio. kr. Proventet i 2021 blev på 329,8 mio. kr. Indtægterne i 2020 og 2021 anses for at være på ret højt niveau i forhold til Covid-19's indflydelse på verdensmarkedet for fiskeprodukter. Proventet i 2022 blev på 480,6 mio. kr. mod et budgetteret provener på 341,7 mio. kr. Der var i forhold til 2023 budgetteret med et provener på 412,7 mio. kr., hvor årets provener blev på 553,8 mio. kr.

De væsentligste årsager til det større provener i 2023 i forhold til 2022 har været, at den gennemsnitlige eksportpris på rejer fra de producerende rejetrawlere i 2023 er steget med 11,6% i forhold til 2022, samt at afgiftssatsen for eksport af rejer fra både det havgående og kystnære fiskeri i hele 2023 var på 18,4%. I 2022 var afgiftssatsen for havgående fiskeri på henholdsvis 14,5% i 1. og 2. kvartal, 16,5% i 3. kvartal og 18,4% i 4. kvartal, og for det kystnære fiskeri 14,0% i 1. og 2. kvartal, samt 17,9% i 3. og 4. kvartal. Set i dette perspektiv synes der at være plads til en mindre forhøjelse af afgiftssatsen for det havgående

rejefisker, om end det givetvis vil være hensigtsmæssigt, at afvente vedtagelsen af en ny fiskerilov forinden et tiltag på dette område.

Fiskeripartnerskabsaftale mellem EU og Grønland

Grønland indgik den 8. januar 2021 en ny Fiskeripartnerskabsaftale med EU for perioden 2021-2026 og en underliggende Fiskeriprotokol for perioden 2021-2024, som regulerer EU's fiskeri i grønlandsk farvand samt EU's betaling herfor. I den nye aftale blev mængden af fiskerirettigheder til EU reduceret i forhold til den foregående aftale samtidigt med at betalingen for disse rettigheder blev hævet grundet stigende fiskepriser. Fiskeriprotokollen, som udløber i 2024, indeholder mulighed for at forlænge den eksisterende protokol med 2 år. Naalakkersuisut besluttede i 2023 ikke at udnytte muligheden for at forlænge den eksisterende protokol. Det skal omkring medio 2024 derfor igangsættes forhandlinger af ny fiskeriprotokol, som skal gælde fra 1. januar 2025.

Forhandlinger om ny frihandelsaftale med Storbritannien

Grønland har toldfrihed for fiskeprodukter, som eksporteres til EU. Dette hjemles via Grønlands udmeldelsestraktat fra EU og muliggøres ved den bæredygtige fiskeripartnerskabsaftale mellem Grønland og EU, hvorigennem EU til gengæld modtager fiskerirettigheder i grønlandsk farvand.

Storbritannien og Nordirland (UK) forlod efter en folkeafstemning om medlemskab officielt EU den 1. januar 2021. Det medførte, at grønlandske fiskeprodukter fremover skal pålægges told ved import til Storbritannien. Dette har fået, og vil fortsætte med at have, store økonomiske konsekvenser for de grønlandske fiskerieksportselskaber. De samlede årlige udgifter forbundet med fiskeeksporten til Storbritannien i 2023 i fravær af toldfrihed og toldfrie importkvoter anslås at kunne løbe op i størrelsesordenen 92 mio. kr.

Storbritannien er en af Grønlands vigtigste eksportmarkeder for fiskeprodukter – særligt for produkterne kogte og pillede rejer og torskefilet. Det estimeres, at omkring 37% af Grønlands samlede eksportværdi af kogte og pillede rejer gik til Storbritannien i 2023. Omkring 11,7 pct. af Grønlands samlede eksportværdi fra fiskeri-eksporten gik til Storbritannien i 2023.

Departementet for Selvstændighed og Udenrigsanliggender igangsatte i tæt samarbejde med Departementet for Finanser og Skatter formelle forhandlinger af en bilateral frihandelsaftale med Storbritannien i marts 2022. Arbejdet har til formål at opnå toldfrihed for eksport af grønlandske fiskeprodukter til Storbritannien igen. Den bilaterale frihandelsaftale mellem Storbritannien og Grønland vil i givet fald blive Grønlands første handelsaftale.

Den 1. januar 2021 indførte Storbritannien midlertidige toldfrie mængdebegrænsninger (toldkvoter) for udvalgte fiskeprodukter ved import. Problemet med toldkvoterne er, at alle lande kan anvende dem, så de opbruges relativt hurtigt. Hertil kommer, at det er en betingelse for anvendelse af toldkvoterne, at produkterne bliver (yderligere) forædlet eller ompakket i Storbritannien. Grønlandske fiskeriselskaber har på nuværende tidspunkt indrettet sig således, at de kan anvende de toldfrie kvoter for kogte og pillede rejer. Selskaberne har dog ikke kunnet anvende toldfrie kvoter for torskefilet, fordi det er et endeligt produkt ved import til Storbritannien.

Der er i begyndelsen af forhandlingerne fra britisk side rejst krav om, at frihandelsaftalen suppleres med en fiskeriaftale. Koblingen af de to aftaler vil grundlæggende betyde, at Grønland skal give Storbritannien 2.000 tons havgående torskekvote i Grønlands fiskerizone til gengæld for den toldfrie adgang til det britiske marked. Dette forslag har Grønland løbende afvist.

Forhandlingerne har fortsat pågået i 2023, hvor begge parter uformelt har godkendt ca. 80% af udkastet til en frihandelsaftale. Ligeledes er der behov for at indgå en tillægsaftale eller på anden vis fastlægge rammerne mellem Danmark, Grønland og Storbritannien indenfor de handelsrelevante sagsområder,

hvor Grønland ikke har overtaget områderne endnu og derfor heller ikke besidder den grundlæggende forhandlingskompetence. Det er blandt andet på fødevarerområdet, skibsfart og den intellektuelle ejendomsret.

Grønland og Storbritannien aftalte primo 2024 at sigte efter en femte forhandlingsrunde medio 2024.

1.4 De øvrige erhvervsområder

I dette afsnit gives en status på udviklingen indenfor henholdsvis turisme, råstofområdet og udnyttelse af is og vand

Turisme

Naalakkersuisut godkendte i december 2023 den Nationale "Overgangsstrategi på turismeområdet 2023-2024". Denne vil ved udgangen af 2024 blive erstattet af en 10-årig sektorplan for turismen. Overgangsstrategien har 11 klare initiativer med 3 strategiske fokusområder i form af:

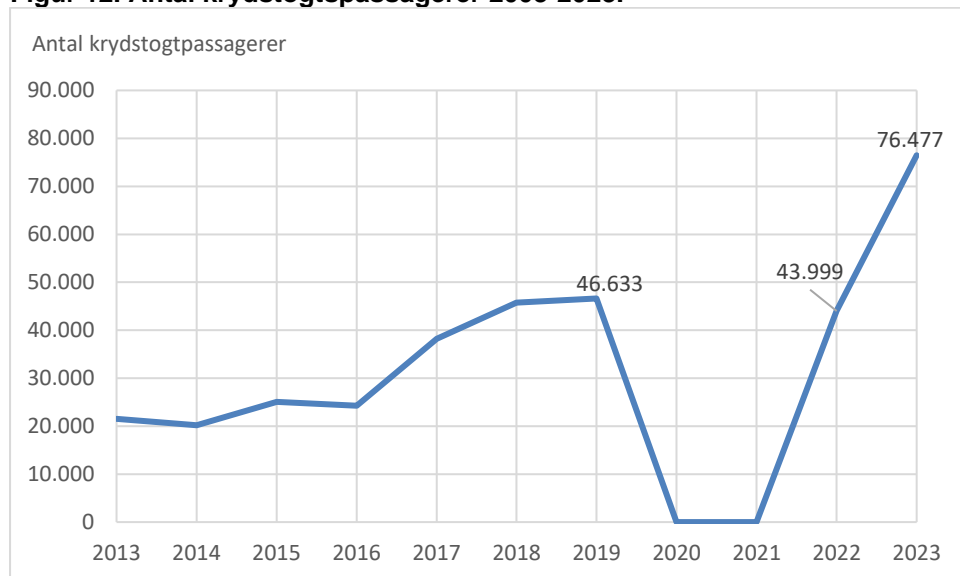
1. Rammebetingelser
2. Modtagerapparat
3. Kompetenceudvikling

Fokus i overgangsstrategien er primært etablering af rammebetingelser. Turismeerhvervet skal professionaliseres, da erhvervet i mange år er vokset, og en fremtidig forventelig vækst vil være markant. Der skal være klare rammer for, hvem der må udføre turisme, der samtidig skal udføres professionelt og med størst mulig grad af sikkerhed.

En kommende turismelov vil give hjemmel til at kommuner og selvstyret kan introducere zoner, der angiver restriktioner eller forbud for visse typer af aktivitet eller trafik i hele eller dele perioder af året. Sådanne zoner har til formål at begrænse trykket på særligt sårbare områder og øge bæredygtig brug af landet. Zonerne vil ikke påvirke borgernes adgang og færden.

Overgangsstrategien skal ses som en køreplan, der skal sikre, at de grundlæggende forhold er på plads. Den er en trædesten mod den længerevarende turismesektorplan, der skal træde i kraft 1. januar 2025.

Figur 12. Antal krydstogtpassagerer 2003-2023.

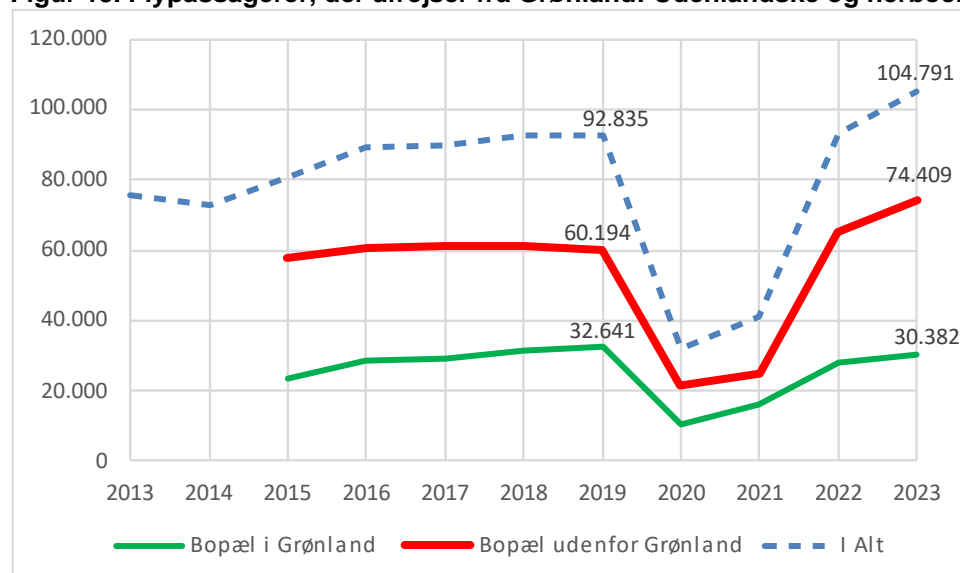
Kilde: Grønlands Statistik.

De forskellige strategiske tiltag har været med til at styrke turismen i Grønland. Som det fremgår af Figur 12 blev den nedadgående tendens i antallet af krydstogtgæster i årene 2012-2014 afløst af en kraftig stigning frem mod 2019, hvor over 46.000 krydstogtgæster besøgte Grønland.

Som en konsekvens for de skærpede restriktioner for krydstogterhvervet i Svalbard, og ophør af sejlads i farvandet ved Rusland, søgte skibene blandt andet mod Grønland, hvor der i dag er få (eller ingen) restriktioner.

Væksten i antallet af krydstogts-gæster fra 2022 til 2023 er på 73,8% og har været mærkbar i de enkelte destinationer og farvande.

Figur 13. Flypassagerer, der afrejser fra Grønland: Udenlandske og herboende 2013-2023

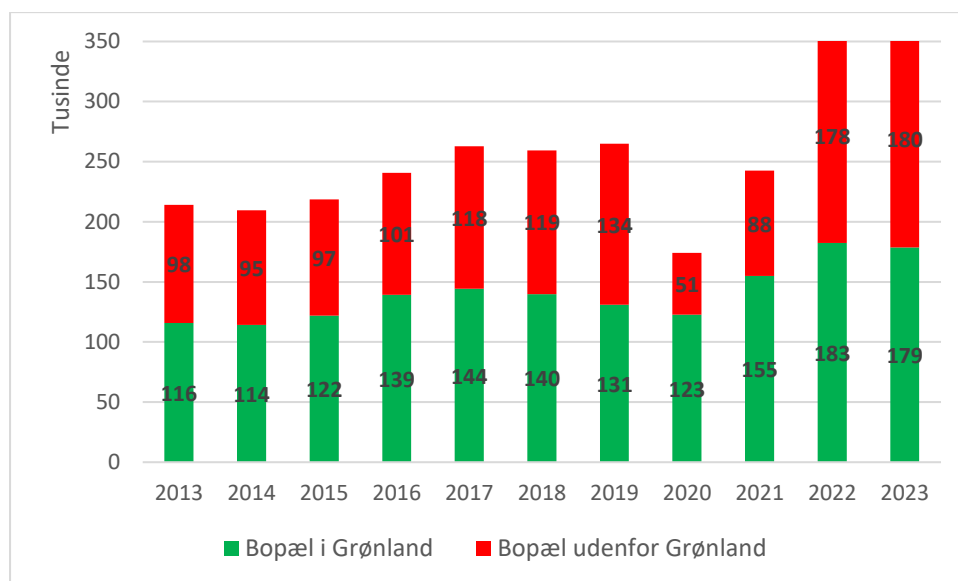

Kilde: Grønlands Statistik.

Efter Covid-19 er der en tydelig tendens på vækst. Fra 2022 til 2023 var væksten på flypassagerer således på 12,7%. Det fremgår af Figur 13, at andelen af flypassagerer med bopæl udenfor Grønland er større end flypassagerer med bopæl i Grønland.

Væksten kan muligvis henføres til de øgede krydstogtsanløb, idét andelen af hotelovernatninger for ikke herboende stort set er stagnerende.

Figur 14. Antal hotelovernatninger 2013-2023

Kilde: Grønlands Statistik.

Figur 14 viser, at der i 2023 var rekord i antal overnatninger for ikke-herboende, en lille nedgang for herboende og samlet set en meget lille nedgang. I 2019 var der for første gang flere hotelovernatninger blandt ikke-herboende end blandt herboende. Dette gentog sig i 2022. I 2023 er andelen af ikke-herboende en anelse større end for herboende.

For at få et indblik i de samfundsøkonomiske gevinster for turismen udarbejder Naalakkersuisut en analyse i form af en Tourism Satellite Account (TSA). En TSA er et instrument, der har til formål at belyse den økonomiske værdi af udenlandsk turisme. Ved at etablere en grønlandsk Tourism Satellite Account (TSA) tager vi skridtet videre mod en international standardisering af turismøkonomiske analyser. Dette projekt giver unikke muligheder for sammenligning med andre lande ved at anvende en metode, der er bredt anerkendt og anvendt af de fleste europæiske lande.

Denne tilgang er desuden anbefalet af førende internationale organisationer såsom FN, Eurostat, og OECD. Dette åbner op for en række fordele, herunder bedre benchmarking muligheder, hvilket gør det muligt for Grønland at positionere sig mere præcist på det globale turistmarked.

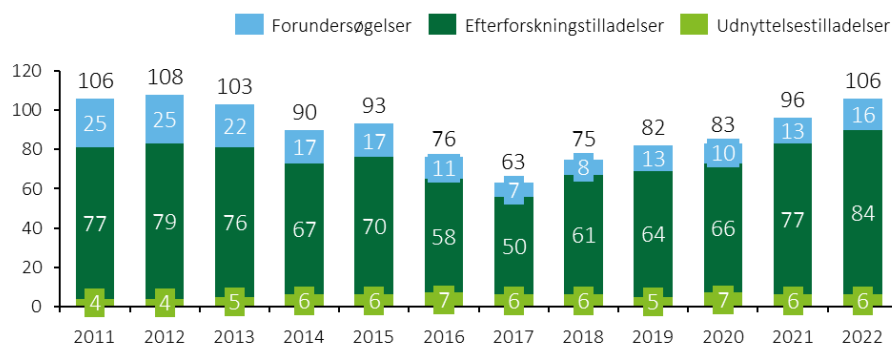
Samtidig understøtter det strategisk planlægning og udvikling af turistsektoren på en måde, der fremmer bæredygtig økonomisk vækst og samfundsudvikling, baseret på solidt og sammenligneligt data. Visit Greenland er ved at få udarbejdet en makroøkonomisk analyse af værdien af turismeerhvervet. Analysen forventes offentliggjort til maj.

Råstoffer

Råstofområdet er tæt forbundet med den globale økonomiske udvikling. Dette fordi området er drevet af efterspørgsel. 2020 viste det i en årrække laveste investeringsbeløb på 85,5 mio. kr., som var en direkte følge af Covid-19 pandemien. Allerede i 2021 viste tallene dog, at investeringspotentialet og -lysten er opadgående, og 2022 viste fortsat vækst efter pandemien.

Det globale fokus på den grønne omstilling samt ressourceknapheden, der forventes i kølvandet på krigen i Ukraine og sanktionerne mod Rusland, vil i de kommende år påvirke råstofbranchen. Det giver således en øget mulighed for at markedsføre landets ressourcer. Departementet har igangsat arbejdet på at lave en makroanalyse af de samfundsøkonomiske indtægter for periode fra 2010 indtil 2023. Desuden vil analysen dække over vurderinger om fremtidige indtægter.

Figur 15. Udvikling i antallet af tilladelser 2011-2022.

Kilde: Råstofstyrelsen

Antallet af tilladelser i 2022 har været rekordstort, hvor det er lykkedes at beholde flere tilladelser hen over perioden med Covid-19 pandemien. Der er således 84 efterforskningstilladelser i 2022 mod 50 efterforskningstilladelser i 2017

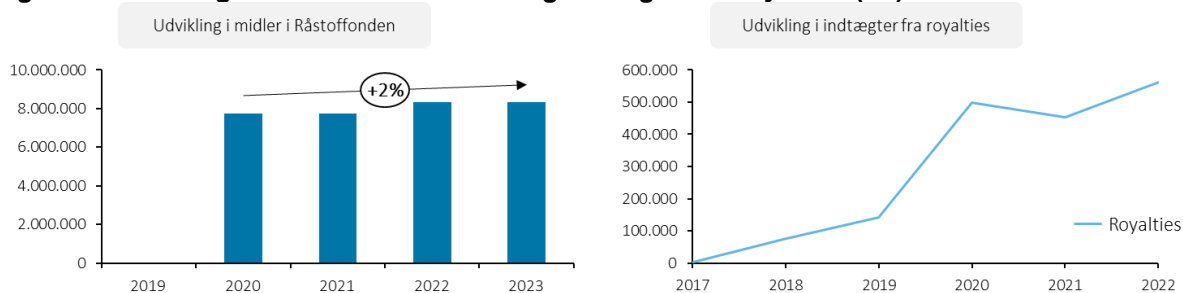
Tabel 2. Årlige investeringer i mineralefterforskning (mio. kr.)

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
195	161	191	150	126	193	244	227	86	379	427

Kilde: Råstofstyrelsen

Udviklingen i årlige efterforskningsinvesteringer har generelt varieret over de sidste 10 år, men ses der bort fra 2020, som kan være påvirket af Covid-19-pandemien, er der generelt investeret ca. 150-300+ mio. kr. årligt. Niveauet og udviklingen i efterforskningsinvesteringer følger antallet af efterforskningstilladelser.

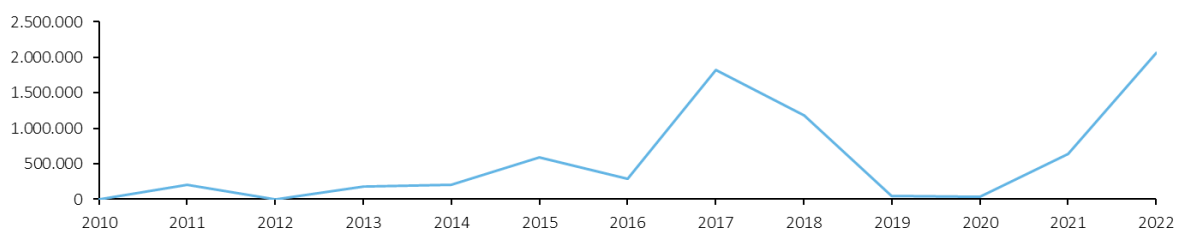
Figur 16. Udvikling i midler i råstoffonden og indtægter fra royalties (kr.).

Kilde: Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling

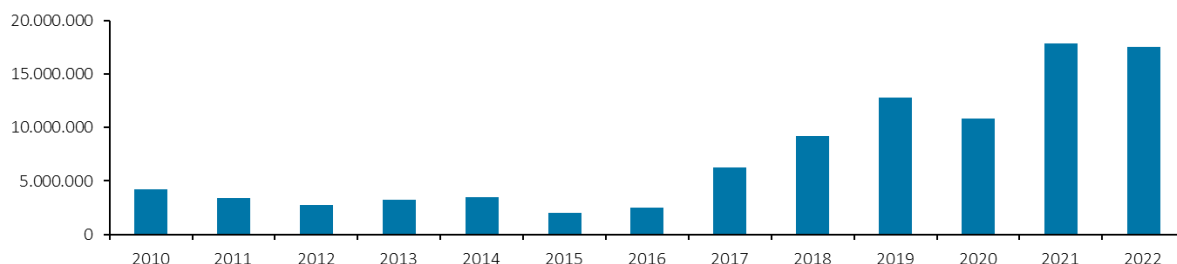
Midler i råstoffonden skyldes hovedsageligt tilbagelevering af ikke forbrugte efterforskningsmidler til efterforsknings- og udnyttelsestilladelser til kulbrinter. Tilbageleveringerne skete fra 2015 og frem. Royaltyindtægterne skyldes alene royalty fra to aktive mineprojekter, Lumina og Greenland Ruby.

Figur 17. Udvikling i selskabsskatter for rettighedshavere i råstofbranchen (kr.).

Kilde: Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling og Skattestyrelsen

Figur 18. Udvikling i A-skatter for rettighedshavere i råstofbranchen (kr.).

Kilde: Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling

Ser man på udviklingen over det seneste årti, har der fra 2020 og frem til midten af 2023 været en stigning af midler i Råstoffonden på ca. 2%. Samtidig er indtægterne fra royalties vokset i de seneste år og udgjorde i 2022 ca. 550.000 kr. Hvad angår skatteindtægter, har udviklingen i selskabsskatteindtægter fra rettighedshaverselskaberne varieret over det seneste årti, men stigende de seneste år – generelt har selskabsskatteindtægterne dog været begrænsede. Dette kan skyldes, at der er få idriftsatte miner og der har været et begrænset overskud. Ligeledes har der ikke været indtægter fra udbytteskat i hele perioden og derfor er der ikke udarbejdet en graf for disse tal. Hvad angår indtægter fra personskatter fra ansatte i rettighedshaverselskaber, så er disse steget væsentligt over de sidste år. Samlet er der dog generelt tale om meget beskedne tal.

Tabel 3 viser de mest fremskredne mineralprojekter, der enten har en udnyttelsestilladelse eller er i processen inden en udnyttelsestilladelse.

Tabel 3. De mest fremskredne mineralprojekter

Projekt	Status	Beskæftigede
Greenland Ruby A/S Aappaluttoq (rubin og lyserød safir)	Ansøgt om midlertidig indstilling af udnyttelsesaktiviteterne	-
Lumina Sustainable Materials A/S Kangerlussuaq (anorthosit)	Driftsfase (Udnyttelsestilladelse: 2015)	Pt. Omkring 15 ansatte i forbindelse med procesoptimering. Forventes at stige til omkring 30
Ironbark A/S Citronen Fjord (Zn, Pb)	Indledende anlægsfase (Udnyttelsestilladelse: 2016) Rettighedshaver arbejder med at sikre finansiering til projektet	Anlægsfase: Op til 300* Driftsfase: Op til 470*

Nalunaq A/S Napasorsuaq (Au)	(Udnyttelsestilladelse: 2003) Offentlig høring om udkast til VVM- og VSB-redegørelser er afholdt i 1. kvartal 2024. Selskabet har fremlagt planer om igangsættelse af aktiviteter i 2024.	Anlægsfase: 80-100* Driftsfase: 89*
Tanbreez Mining Greenland A/S Killavaat Alannguat (Kringlerne) (Zr, REE, Nb, Ta, Y)	Udnyttelsestilladelse: 2020. Rettighedshaver arbejder med at sikre finansiering til projektet	Anlægsfase: op til 60* (uden kemisk forarbejdning) Driftsfase uden kemisk forarbejdning: 72*
Dundas Titanium A/S Nordgrønland (Ti)	Udnyttelsestilladelse: 2020 Rettighedshaver arbejder med at sikre finansiering til projektet	Anlægsfase: op til 270* Driftsfase: 175*
Greenland Anorthosite Mining ApS Majoqqaq Qaava (anorthosit)	VVM og VSB-redegørelser er under udarbejdelse. Råstofmyndigheden er i dialog med rettighedshaver om de foreliggende udkast.	Anlægsfase: 30-40* Driftsfase: 60-90 afhængigt af valgt model*.
Greenland Resources A/S Malmbjerget (Østgrønland) (Mo)	VVM og VSB redegørelser er under udarbejdelse. Råstofmyndigheden er i dialog med rettighedshaver om de foreliggende udkast.	Anlægsfase: 500* Driftsfase: 300*
Obsidian Miing Ltd Amitsoq Grafrit (ved Nanortalik)	Fremskreden efterforskning Grafrit-typen påvist at være særligt velegnet til produktion af batterier	

Kilde: Råstofstyrelsen.

Det bemærkes, at der på nuværende tidspunkt er et projekt, som er i drift (stiplet linje):

- Lumina anorthosit-projekt ved Kangerlussuaq kom i produktion i 2019 med den første udskibning.

Greenland Ruby A/S' rubin- og lyserød safirprojekt ved Aappaluttoq har været i produktion og har påbegyndt salg af rubin og lyserød safir udvundet under udnyttelsesfasen. Greenland Ruby A/S har i december 2023 har påbegyndt indstilling af udnyttelsesaktiviteterne. Der forventes fortsat aktivitet i selskabets salg og markedsføring af mineraler. Råstofmyndigheden er i tæt dialog med selskabet om overholdelse af tilladelsesvilkårene i perioden, hvor minen er midlertidigt lukket. Det betyder blandt andet vilkår om miljø, sikkerhed, IBA-forhold og sikkerhedsstillelse for oprydning.

Udstedelse af en udnyttelsestilladelse er ikke ensbetydende med igangsættelse af anlægs- og udnyttelsesaktiviteter. Udstedelse af en udnyttelsestilladelse er en væsentlig forudsætning for, at et givent projekt kan rejse finansiering. Mulighederne for finansiering påvirkes af bl.a. udviklingen i råvarepriserne, det skønnede behov for ressourcen og dens vigtighed for flere industrier og konkurrencen på markedet.

Udvikling af mineralsektoren

Der ses et højt aktivitetsniveau i råstofsektoren, og et øget globalt fokus på mineraler til brug i den grønne omstilling. Samtidigt opleves en markant global opmærksomhed på at sikre råstofforsyningskæderne. Naalakkersuisut ser dette som en anledning til at skabe større synlighed omkring Grønlands mulighed for at dække dele af den vestlige efterspørgsel efter mineraler.

Naalakkersuisut samarbejder med flere lande, herunder Danmark, USA og EU, på råstofområdet. Efter indledende forarbejde i 2023 underskrev Naalakkersuisut i starten af 2024 et aftalememorandum (MoU) med EU med henblik på at styrke udviklingen af råstofsektoren i Grønland og etablere sikre forsyningskæder af kritiske råstoffer til EU. I Grønland findes 25 af de 34 råstoffer, der er strategisk vigtige for industrien og den grønne omstilling i Europa. Aftalen vil bidrage til udviklingen af bæredygtige projekter indenfor råstofområdet, og omfatter fem arbejdsområder:

1. Økonomisk og industriel integration af værdikæder for råstoffer, herunder tiltrækning af investeringer, udvikling af projekter og forretningsmodeller, samt sikring af værdikæder.
2. Samarbejde om sikring af høje internationale standarder for miljø, klima, socialt- og samfundsmæssigt ansvar (ESG), herunder bæredygtig udnyttelse af mineral resurser.
3. Implementering af infrastruktur til udvikling af råstofprojekter.
4. Styrkelse af kapacitets- og kompetenceudvikling i råstofværdikæder, herunder råstofindustrien og det brede samfund.
5. Samarbejde om forskning og innovation, vidensdeling og teknologier relateret til bæredygtig efterforskning, udnyttelse, forarbejdning og raffinering af råstoffer.

Naalakkersuisut vil sammen med EU i 2024 udarbejde en konkret handlingsplan for det strategiske partnerskab.

Naalakkersuisut er bevidst om vigtigheden af at sikre mineraler til den grønne omstilling, og har stor fokus på at koble mineprojekterne sammen med aftagerne af produkterne. Dette knyttes sammen med markedsføringsindsatsen, hvor Naalakkersuisut udbreder kendskabet til landets råstofpotentialer, og til rammerne om efterforskning og udvinding blandt relevante medier og relevante organisationer. I relation hertil har Naalakkersuisut påbegyndt en direkte markedsføringsindsats rettet mod nogle af de større mineselskaber på verdensplan. Mineralressourcerne markedsføres på møder med selskaberne og er målrettet de interesser, der ligger i det pågældende selskabs portefølje.

I 2023 blev der gennemført målrettet markedsføring i Canada og Australien, to af verdens absolut største minelands. Initiativet har mødt positiv respons fra selskaberne.

Råstofselskaberne påtager sig en stor risiko, når de investerer i et nyt efterforsknings- eller mineprojekt. Naalakkersuisut anerkender behovet for at mindske selskabernes investeringsrisiko og søger at optimere selskabernes muligheder for at operere i Grønland. Naalakkersuisut fortsætter med at skabe forståelse om selskabernes muligheder, herunder de økonomiske og lovgivningsmæssige instrumenter til at mindske risikoen. Samtidigt pågår et arbejde med at udarbejde en ny råstofstrategi for 2025 og frem. I den forbindelse har Naalakkersuisut blandt andet afholdt en workshop med råstofselskaberne for at få indspark til de fremtidige rammer og fokus indenfor råstofområdet. Workshopen og jævnlige møder med industrien og interessenter har givet Naalakkersuisut gode forudsætninger for det fremtidige strategiarbejde.

Som en del af arbejdet med at minimere efterforskningsselskabernes investeringsrisiko, har Naalakkersuisut en målsætning om at levere og øge tilgængeligheden af geovidenskabelige data. Derfor gennemfører Naalakkersuisut hvert år forskellige geovidenskabelige projekter, enten på egen hånd eller i samarbejde med andre, eksempelvis GEUS og US State Department. I 2023 er der gennemført omkring 25 projekter.

I samarbejde med GEUS fortsætter Naalakkersuisut den regionale geologiske kortlægning af Grønland, hvilket skal resultere i et nye geologiske kort i skalaen 1:100.000. I 2023 fortsatte kortlægningen i Nordøstgrønland. De geologiske kort og den regionale dataindsamling danner et vigtigt grundlag for de feltprogrammer, som efterforskningsselskaberne investerer i.

Med henblik på at gøre det lettere for efterforskningselskaberne at indsende geovidenskabelige data til råstofmyndigheden, er i 2023 påbegyndt udviklingen af et system til online rapportering af geovidenskabelige data.

Naalakkersuisut har øget fokus på videreformidling af data til industrien. Eksisterende og nye data gøres tilgængelige for industrien online. Dette omfatter blandt andet nye geokemiske, geokronologiske og geofysiske data. De geovidenskabelige databaser videreudvikles løbende og en opgradering af mineralforekomstdatabasen er netop blevet gjort offentlig tilgængelig i marts 2023.

Kritiske mineraler er et hurtigt voksende fokusområde. Dette blev belyst i 2021 i en rapport i Nordisk Innovationsregi, der viste, at Grønland har et stort potentiale som leverandør af kritiske mineraler. Potentiale vurderingen er baseret på kendte forekomster og mineraliseringer, og der er således mange områder hvori der mangler data fra. En realisering af potentialet for kritiske mineraler nødvendiggør derfor en detaljeret kortlægning af potentialerne på lokalt og regionalt plan forud for en reel markedsføring af de kritiske mineraler over for mineindustrien. Dette er et større arbejde, der vil tage mange år og kræve store ressourcer, og indsatsen fortsætter derfor med mindre delområder. I 2023 samarbejder Naalakkersuisut blandt andet med US Departement of State indenfor sjældne jordarter og platingruppeelementer (PGE), og påbegynder i 2023 en kortlægning af grafitpotentialet i Sisimiut-området. Dette arbejde fortsætter i 2024 med fokus på blandt andet Litium.

Et nyt område der ser stigende fokus, er Carbon Capture and Storage (CCS). Dette er en udvikling af et nyt erhvervsområde, der udspringer af klimakrisen. CCS er en metode, hvor flydende CO₂ pumpes ned i undergrunden og dermed ikke frigives til atmosfæren. Der er tale om en såkaldt overgangsteknologi, da det er en metode, der skal bidrage til at mindske emission, indtil det globale emissionsniveau falder. Grønland har gode potentialer for at bidrage med egnede bjergarter til CCS og der samarbejdes aktuelt med det islandske firma CarbFix, GEUS, US Department of State og EU for at udvikle CCS-potentialerne i Grønland. En strategi for CCS-området i Grønland blev offentliggjort i 2023.

Geovidenskab omfatter også potentielle "geohazards" eller naturkatastrofer. Departementet for Råstoffer og Justitsområdet har derfor også det faglige ansvar for igangsættelse af monitorering ved Karratfjorden, Umiammakku Nunaat, med det formål at forstå fjeldskredsprocesserne i området bedre. Der blev i 2022 oprettet en overvågningsstation i Karratfjorden med en komplet vejstation samt deformationskameraer og seismometer rettet mod det ustabile fjeldområde. Overvågningsstationen skal sikre kontinuerlige data fra området. Opdagelsen af endnu et usikkert fjeldområde ved Kangerluarsuk fjorden i Uummannaq-distriktet har betydet, at der blev oprettet endnu en overvågningsstation i dette område i sommeren 2023. Naalakkersuisut arbejder sammen med GEUS og andre relevante aktører for at sikre, at de bedst tilgængelige teknologier og viden benyttes i overvågningen. Desuden er der opstartet arbejde med at screene andre potentielle fjeldskreds risikoområder i Grønland. Der arbejdes hen imod at offentliggøre et opdateret fjeldskredsscenario i løbet af foråret 2024

Kommerciel udnyttelse af is og vand

I sommeren 2021 vedtog Naalakkersuisut, at der skulle indføres et moratorium på sagsbehandling af ansøgninger om meddelelse af tilladelser vedrørende kommerciel udnyttelse af is og vand. Naalakkersuisut omgjorde i oktober 2022 denne beslutning, hvorfra der igen kunne sagsbehandles, ansøges om, og udstedes tilladelser til forundersøgelse og udnyttelse af is og vand.

Ansøgninger til forundersøgelse og udnyttelse af is og vand, som er modtaget under moratoriet og efterfølgende ansøgning (herunder fornyelser mv.) angår 20 selskaber, som alle vil blive færdigbehandlet inden udgangen af 2. kvartal af 2024.

Strategien for eksport af is og vand vil blive revurderet i løbet af 2024, hvor erfaringer fra tidligere arbejde med området samt grundlæggende nye markedsøkonomiske vurderinger vil indgå som væsentlige parametre. Ligeledes vil der blive anlagt en kritisk vurdering af det administrative arbejde, som ligger i lovgivningen. Formålet vil være at optimere sagsgange og minimere ressourcer til ansøgning af tilladelser, for at lette tilgangen til at efterprøve de økonomiske muligheder.

Genetiske ressourcer

Der bliver årligt udstedt omkring 100 genetiske ressource tilladelser uden kommerciel brug, til både lokale og udenlandske forskere, med henblik på at indsamle, teste og eksportere grønlandske genetiske ressourcer.

I sommeren 2023 blev www.govgen.gl hjemmesiden lanceret, hvor alle forskningsprojekter inden for genetiske ressourcer er samlet i én oversigt. Hjemmesiden skal, udover at være en informationsbank til ansøgere, også bidrage til at tidligere, nuværende og fremtidige forskere kan inspireres af de tilgængelige forskningsprojekter.

Disse forskningsprojekter er på nuværende tidspunkt stadig uden kommerciel benyttelse af de genetiske ressourcer. Dog bliver der set en øget interesse i flere projekters indsamlinger og resultater til kommerciel benyttelse, hvor der er potentiale for økonomisk gevinst på sigt.

Det er påbegyndt et arbejde med revision af lovgivningen på området. Samt at der stadig arbejdes med udarbejdelse af en opdatering af ansøgningskrav, der medfølger gebyr for ansøgere. Dette forventes godkendt i 2024.

Udbud af Grønlands største vandkraftpotentialer

Naalakkersuisut udmeldte i maj 2022, at Grønlands store vandkraftpotentialer ved Tasersiaq og nærtliggende områder konkurrenceudsættes (Iht. EM2021/85). Formålet er at Grønland kan indgå en aftale med den investor, som har det bedste projekt, og som giver den bedste aftale for Grønland. Naalakkersuisut har efterfølgende gennemført en struktureret markedsdialog, og der har været interesse fra flere seriøse selskaber. Naalakkersuisut har meddelt, at der konkurreres inden for følgende fire grundprincipper:

- Højeste og bedste udnyttelse af hydrologiske ressourcer
- Rimelig og højeste indkomststrøm til Grønland
- Et projekt, der passer til Grønland og tilfører udvikling til det grønlandske samfund
- Miljømæssigt, klimahensynsmæssigt, økonomisk og samfundsmæssigt bæredygtigt projekt på lang sigt

I konkurrencen skal tilbud fra alle selskaber behandles og vurderes på et fair grundlag og i en gennemsigtig proces. Det er afgørende for Naalakkersuisut, at Grønland gennemfører en gennemsigtig og fair konkurrence, der er attraktiv for investorer, og som sikrer, at Grønland opnår den bedst mulige aftale.

I forbindelse med Finansloven for 2024 er der afsat midler til at finansiere myndighedsbehandling af opgaven. Midlerne er afsat under programmet "Grøn Vækst", der skal hjælpe Grønland med at gøre økonomien mere alsidig ved at støtte den grønne omstilling.

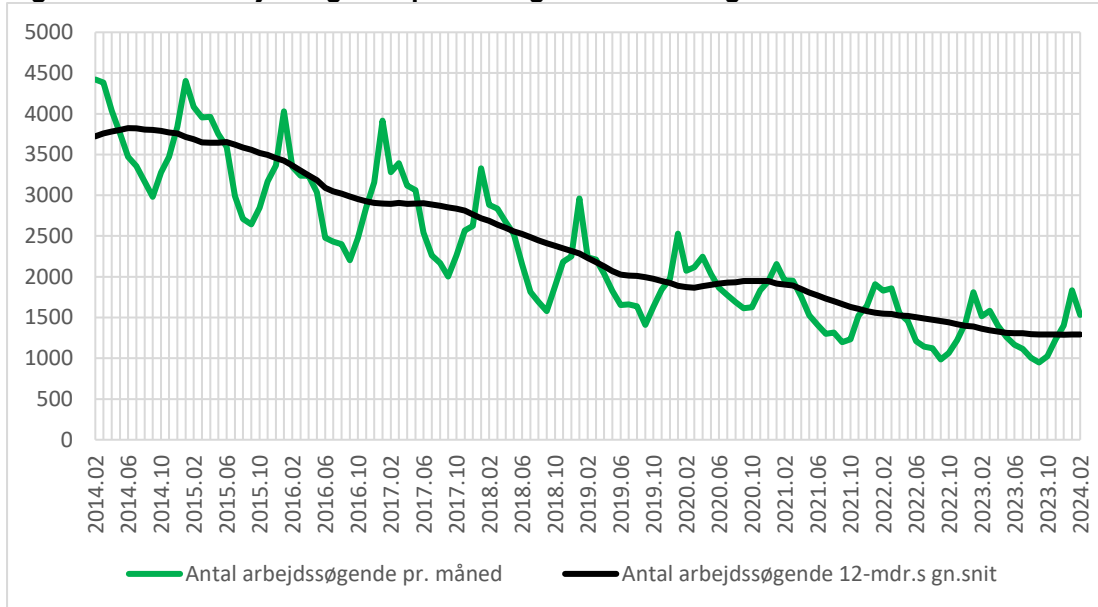
Naalakkersuisut forventer, at udbudsprocessen gennemføres indenfor de kommende år.

1.5 Beskæftigelse og ledighed

Den 7. marts 2024 offentliggjorde Grønlands Statistik tal for registrerede arbejdssøgende i februar 2024. Det fremgår her, at der var 1.531 personer i alt registreret som arbejdssøgende i februar 2024. Dette

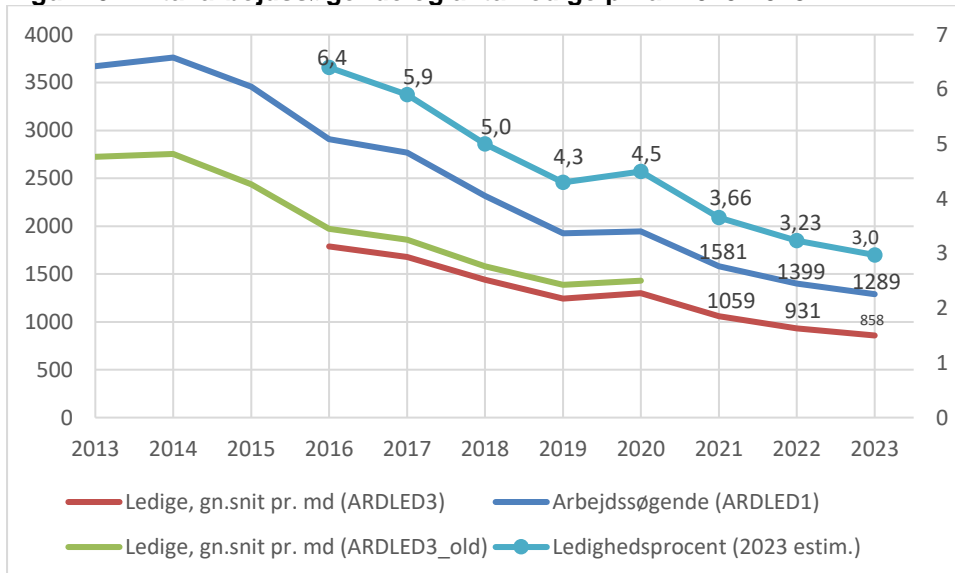
var en stigning på 15 arbejdssøgende personer i forhold til samme måned året før. Udviklingen i antal arbejdssøgende og i ledigheden er vist i Figur 15 og Figur 16. Tendensen i figurerne er ret klar, og det fremgår således, at antallet af arbejdssøgende generelt er faldet, og at der er ret konstante sæsonudsving i ledigheden. Konkret ses det, at det 12-måneders glidende gennemsnit i december 2023 var nede på 1.390 arbejdssøgende, hvilket var lavere end på noget andet tidspunkt siden 2010. Årsgennemsnittet for antal arbejdssøgende i 2023 var ligeledes på 1390, hvilket var lavere end noget andet år tilbage til 2010, som er det første år dækket af den aktuelle tidsserie.

Figur 19. Antal arbejdssøgende pr. md. Og 12-måneders gennemsnit 2014-2023

Kilde: Baseret på data fra Grønlands Statistik, bank.stat.gl, tabel ARDLED1.

Figur 20. Antal arbejdssøgende og antal ledige pr. år 2010-2023

Kilde: Grønlands Statistik, bank.stat.gl, tabeller som angivet i parenteserne i Figur 20.

Det er overordnet således, at der er en højere ledighedsprocent i bygder end i byer. Ud af de 17 distrikter var ledighedsprocenten også i 2022 langt den højeste i Tasiilaq (12,6) efterfulgt af Nanortalik (7,7) og

Narsaq (7,0). Den laveste ledighedsprocent var i 2022 i Qasigiannuguit (1,0), Ilulissat (1,1) Uummannaq (1,2), Upernavik (1,4), og Nuuk (2,1). Nuuk havde således den femte laveste ledighedsprocent i 2022.

Den stadigt faldende ledighed til og med december 2023 som indikeret ved antallet af arbejdssøgende, er i sig selv et positivt træk i samfundsudviklingen. Der var dog en svag stigning i antallet af arbejdssøgende i januar og februar 2023. Det må dog samtidig erkendes, at der fortsat er en alvorlig mangel på arbejdskraft i mange brancher. Særligt mangler der uddannet og kvalificeret arbejdskraft over hele landet. Denne problematik vil blive behandlet nærmere nedenfor.

Udefrakommende arbejdskraft

Der er i dag op mod 2000 personer i landet, som ikke er statsborgere i rigsfællesskabet. Det er især personer fra Asien (1237 personer i 1. kvartal 2023), som i stigende grad kommer til Grønland med henblik på at udføre arbejde i forskellige sektorer, men typisk i virksomheder indenfor brancherne "overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed", "fiskeri og fiskerirelateret industri og handel" samt "engroshandel og detailhandel". Der kan også nævnes, at flere større anlægsprojekter medfører, at der rekrutteres mange udefrakommende arbejdskraft. (Fra Polen, Island og Asien).

I social- og ældresektoren forventes der i de kommende år et betydeligt tab af arbejdskraft, idet mange der arbejder i sektoren, er over 55 år. Der vil således indenfor de næste år være brug for at tilføre arbejdskraft til disse områder, ligesom hele sundhedsområdet oplever store problemer med at tiltrække tilstrækkelig arbejdskraft.

Dette taler for, at der i fremtiden bliver behov for at afdække om nogle af disse sektorer kan tilføres arbejdskraft fra andre dele af verden, f.eks. fra Asien, på samme vis, som personer herfra udfører værdifuldt arbejde i andre brancher i dag. Det vil derfor også skulle klarlægges hvilke kompetencer, der er behov for, f.eks. uddannelsesmæssige, sproglige og kulturelle kompetencer, for at kunne udføre arbejde indenfor social- og ældreområdet samt sundhedsområdet. Det er op til flere gange afdækket og konstateret, at uddannelsesniveaet er lavt i de nævnte beskæftigelsesområder. Og det kan kun måles via de beskæftigedes uddannelsesmæssige profil indenfor omsorgsfaglige beskæftigelsesområder. Der er eksempelvis udklækket mange indenfor faget, men det er desværre ikke alle, der finder lønnen og især arbejdsvilkårene attraktive i de fagområder.

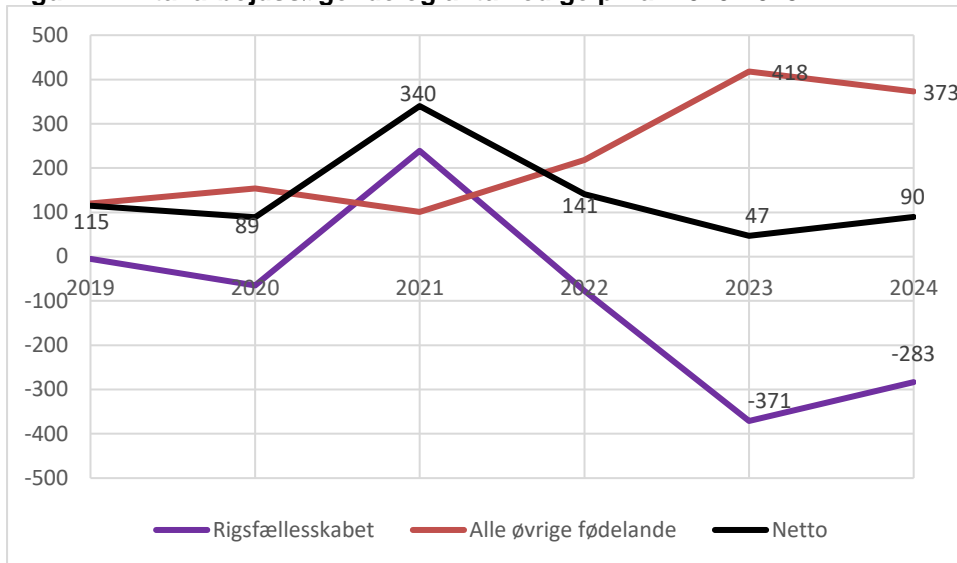
Tabel 4. Antal personer født i og udenfor Rigsfællesskabet i 2018 og 2024

Fødeland	2018	2024	2018-
			2024
Grønland	50171	49957	-214
Danmark	4312	4042	-270
Færøerne	301	223	-78
I Rigsfællesskabet	54784	54222	-562
Philippines	193	884	691
Thailand	153	347	194
Sri Lanka	7	125	118
Polen	41	141	100
Alle øvrige fødelande	699	980	281
Udenfor Rigsfælles.	1093	2477	1384
I alt	55877	56699	822

Kilde: Grønlands Statistik.

Det fremgår af Figur 21, at der ikke mindst i pr. 1.1.2023 og 1.1.2024 var sket en betydelig forskydning mellem personer i Grønland født indenfor og udenfor Rigsfællesskabet. Dette kan hænge sammen med indførelse af fasttrack ordningen samt, at lufthavnsbyggerierne i Grønland er intensiveret i de år.

Figur 21 Antal arbejdssøgende og antal ledige pr. år 2010-2023

Kilde: Baseret på data fra Grønlands Statistik.

Udfordringer med det kønsopdelte arbejdsmarked

Samfundet har i mange år drøftet udfordringerne på socialområdet, i uddannelsessektoren og på arbejdsmarkedet. Men der har ikke været tradition for at se på udfordringerne fra et kønsperspektiv. Der er dog ingen tvivl om, at der er en kønsvinkel i mange af de udfordringer samfundet skal håndtere.

Et aktuelt problem er den generelle mangel på arbejdskraft, hvor kønsnormer og kønsstereotyper modarbejder en bedre udnyttelse af landets samlede kompetencer. Et kønsopdelt arbejdsmarked er karakteriseret ved, at kvinder og mænd i stor udstrækning befinder sig på forskellige dele af arbejdsmarkedet. Kønsopdelingen indebærer, at nogle fag opfattes som kvinde eller mandefag. Det er ligeledes kendetegnende, at der er forskelle på lønniveauer og livsindkomster på mænd og kvinder.

Der er en række fremtidige samfundsmæssige udfordringer, som kan blive vanskeligere at håndtere på grund af kønsopdelingen på arbejdsmarkedet.

Helt konkret bidrager den demografiske udvikling til, at der opstår arbejdskraftmangel i fremtiden. Dette gælder specifikt i den kvindedominerede offentlige sektor, se eksempelvis tidligere afsnit om social- og ældresektoren, hvor gennemsnitsalderen er høj. Der kan således forventes at blive relativt stor afgang af medarbejdere fra den offentlige sektor i de kommende år. For at opfylde det fremtidige arbejdskraftbehov i denne sektor kan det blive nødvendigt, at sektoren i højere grad end tidligere rekrutterer mænd.

Det kønsopdelte uddannelsesvalg kan, sammen med mænds større tilbøjelighed til at søge mod den private sektor, bidrage til at forøge risikoen for, at der opstår mangel på arbejdskraft med de rette kvalifikationer i den offentlige sektor. Tilsvarende kalder den forventede fremtidige mangel på faglært arbejdskraft inden for typiske mandefag også på et mere smidigt arbejdsmarked. Kønsopdelingen på arbejdsmarkedet kan også bidrage til at forøge risikoen for arbejdskraftmangel i yderområderne. Især kvinders uddannelsesvalg forudsætter ofte, at de flytter fra disse områder.

Uddannelsesvalget er typisk ikke foreneligt med beskæftigelsesmulighederne, dvs. at især kvinder ikke flytter tilbage efter endt uddannelse. Den naturlige forklaring i den demografiske udvikling mellem kønnene i lokationerne er primært, at uddannelsesniveaet er højere hos kvinderne end mændene og kvinderne flytter efter jobmuligheder. Dette taler for, at der tages skridt for, at modarbejde det kønsopdelte arbejdsmarked. Naalakkersuisut har derfor vedtaget 6 strategiske indsatsområder, der skal modvirke et opdelt arbejdsmarked. De 6 indsatsområder er "lige løn", "uddannelse og beskæftigelse", "barsel", "ligestilling og diversitet" og "data". Arbejdet forudsætter, at mængden af kønsopdelt data øges. Et arbejde der allerede er sat i gang i forbindelse med finansloven for 2023.

2 De offentlige finanser

2.1 Landskassens regnskab for 2023

Der foreligger foreløbige tal for regnskabet for 2023 (se Tabel 5). Tallene viser at:

- DAU-resultatet i 2023 forventes at blive et overskud på omkring 431 mio. kr. Dette skal ses i forhold til et budgetteret DAU-overskud på 16 mio. kr. inklusive tillægsbevillinger, hvilket er en positiv afvigelse på omkring 415 mio. kr.
- DA-resultatet i 2023 forventes at blive et overskud på omkring 421 mio. kr. Dette skal ses i forhold til et budgetteret overskud på 6 mio. kr. inklusive tillægsbevillinger, hvilket ligeledes er en afvigelse på omkring 415 mio. kr.

Både DAU- og DA-resultatet er præget af markant større indtægter fra skatter og afgifter end forventet. Det gælder ikke mindst ressourcerenteindtægter fra fiskeriet.

Tabel 5. Oversigt over hovedtal fra regnskaber og budgetter for 2017-2027.

	R2017	R2018	R2019	R2020	R2021	R2022	R2023	FL24	BO25	BO26	BO27
Drift, tilskud & lovbundne udgifter	6.030	6.568	7.070	6.897	6.812	6.983	7.084	7.383	7.384	7.353	7.350
Indtægter	-6.945	-7.266	-7.740	-7.431	-7.169	-7.628	-7.982	-8.183	-8.252	-8.270	-8.295
Anlæg	712	581	532	366	496	522	467	508	541	559	616
Heraf anlæg excl. Udlån til Nukissiorfiit	518	501	501	306	437	456	407	445	481	499	556
DAU	-204	-117	-137	-168	140	-123	-431	-291	-327	-359	-330
DA	-230	-135	-142	135	150	-113	-421	-284	-317	-349	-320

Kilder: Landskassens regnskaber til og med 2021, Landskassens regnskab for 2023 er foreløbige tal, derefter Finansloven for 2024 inkl. overslagsårene.

Note: Negative tal er indtægter/overskud, mens positive tal er udgifter/underskud.

2.2 Afgifter

De indirekte skatter har i 2023 indbragt et provenu på omkring 1.428 mio. kr. Dette er en stigning på omkring 73,2 mio. kr. i forhold til 2022. Indtægter fra fiskeriafgifter udgør de 554 mio. kr. af indtægterne.

De samlede indførselsafgifter har i 2023 udgjort 536 mio. kr. og har været på et stabilt niveau i forhold til det budgetterede.

Inatsisartut traf under efterårssamlingen 2022 beslutning om, at indførselsafgifter på kødprodukter, undtagen lammekød, skulle fjernes med virkning fra 2023. Inatsisartut ønskede hermed at mindske effekten af den stigende inflation for de grønlandske forbrugere, idet en væsentlig del af de kødprodukter, der forbruges i husholdningerne, er indført fra andre lande. Forud for dette, blev afgifterne for kaffe, the samt fjerkræ ligeledes fjernet med virkning fra 1. januar 2022.

Ses der særskilt på indførselsafgifterne fra alkohol og tobak, så stammer omkring 39 pct. af de samlede afgiftsindtægter fra alkoholholdige drikkevarer, og omkring 33 pct. stammer fra tobaksvarer. Dvs. at omkring 72 pct. af indførselsafgifterne stammer fra disse to varegrupper alene for så vidt angår året 2023.

Gældende fra 1. januar 2024 er der kommet en ny emballagebekendtgørelse, som har liberaliseret markedet for indførsel og salg af drikkevarer. Som konsekvens heraf har Nuuk Imeq A/S valgt at lukke sin produktion af øl og sodavand mv.

De nye muligheder for indførsel og salg af andre drikkevarer forventes at åbne op for en mere differentieret indførsel af afgiftsbelagte drikkevarer. Samtidig er der hertil knyttet en forventning om øgede indtægter på indførselsafgifter fra og med 2024. Dette skyldes primært forventning om øgede indtægter fra de samtidig nedsatte emballageafgifter samt fra sodavandsafgifter. Det er ligeledes vigtigt at være opmærksom på, at der samtidig sker en reduktion af indenlandske afgifter fra produktionen af drikkevarer fra Nuuk Imeq A/S. Der budgetteres fra 1. januar 2024 med at blive betalt pant og pantgebyrer for i alt 65,0 mio. kr. De oprindelige indtægtsoverslag fra disse indtægter og gebyrer lå på et højere niveau, men med Inatsisartuts vedtagelse af Naalakkersuisuts ændringsforslag til EM2023/20 blev den samlede afgiftsbelastning og dermed indtægtsskønnet reduceret med 20 mio. kr. Pant og pantgebyrerne afregnes af Skattestyrelsen direkte til ESANI hver måned.

På FM2024/161 har Naalakkersuisut fremsat forslag til Inatsisartutlov om ændring af landstingslov om indførselsafgifter. Med forslaget foreslås afgifterne på sukker, sirup, glukose m.v. ophævet permanent. Med forslaget foreslås endvidere afgiften på toiletmidler, parfume, kosmetik og lignende ophævet. Endelig indebærer forslaget, at afgiften på fyrværkeri reduceres til 50 pct. fra de nuværende 100 pct. af fakturaprisen. På tidspunktet for redaktionens afslutning var forslaget endnu ikke færdigbehandlet i Inatsisartut.

Forventningerne for 2024 vedrørende særligt drikkevarer og emballager er usikre, da forbrugernes indkøbsmønster forventes at blive påvirket af bl.a. flere emballagetyper og en større forskellighed i udbuddet af importerede drikkevarer.

For de øvrige afgifter fortsætter provenuet fra motorafgiften sin stigende tendens. Motorafgiften indbragte i 2023 omkring 99,7 mio. kr. Det kan dertil nævnes, at 2.953 biler har skiftet ejer i løbet af 2023. Hele 51,3% af ejerskifterne, svarende til 1.516 ejerskifter, blev foretaget i Nuuk by. Der var derudover ved udgangen af 2023 registreret 12.807 aktivt kørende køretøjer, hvoraf de 5.180 befandt sig i Nuuk.

Af de 12.807 aktivt kørende køretøjer er de 4.890 afgiftsfritagne køretøjer, mens de 7.917 er afgiftsbelagte køretøjer. Afgiftsfritagne køretøjer omfatter i store træk ambulancer, politibiler, brandbiler, entreprenørmaskiner, snescootere samt busser. Af de 4.890 afgiftsfritagne køretøjer, er de 3.064 snescootere, og de 1.050 er entreprenørmaskiner.

Fra 2035 forventes det, at salg af nye brændstofdrevne biler vil blive forbudt i EU i et forsøg på at reducere den negative påvirkning af transportsektoren på miljøet. Dette betyder, at alle nye biler, der sælges i EU fra 2035, skal være elektriske eller køre på alternative brændstoffer.

Dette forbud må forventes at have en negativ indvirkning på indførselsafgifterne i Grønland med den nuværende lovgivning. Med det nuværende afgiftssystem for bilparken her i landet må det forventes, at indførselsafgifterne i de kommende år vil falde væsentligt. Særligt under forudsætning af at der indføres afgiftsfritagne køretøjer vil dette have en effekt. Selvom det er et stop for salg af nye biler i 2035 i EU, vil det stadig være muligt at købe brugte brændstofdrevne biler, hvilket vil fastholde et vist afgiftsprovenu.

Den nuværende afgiftsbelægning af motorkøretøjer er ikke holdbar, da der ikke er nogen afgift ved indførsel af plug-in hybridbiler og elbiler og en meget lempelig motorafgift. Det har medført, at særligt personbiler i de højere prisklasser afgiftsbelægges uforholdsmæssigt lavt i fh.t. andre biltyper, og der er derfor fortsat et behov for fremadrettet at skabe en mere sammenhængende afgiftsstruktur på området.

2023 var endnu et nyt rekordår for krydstogtturismen i Grønland. Mens der var budgetteret med 3,0 mio. kr. i afgifter på krydstogtskibene, indbragte de reelt 13,8 mio. kr.

Der blev under Inatsisartuts efterårssamling 2023 indført en ny model for krydstogtpassagerafgifter, som er gældende fra den 1. januar 2024. Her er der indført en differentieret afgift pr. bruttoton, og der er indført en krydstogtpassagerafgift på 50,00 kr. pr. passager pr. anløb.

Derudover kan kommunerne fastsætte et miljø- og vedligeholdelsesgebyr på maksimalt 50,00 kr. pr. krydstogtpassager per landsætning. Dette gebyr indbetales til landskassen, og udbetales årligt til kommunerne i starten af januar måned året efter.

Som følge af den nye model for krydstogtpassagerafgifter er indtægtsskønnet forhøjet markant til 45,0 mio. kr. årligt fra og med 2024.

Udviklingen i ressourcerenteafgifter behandles særskilt i det foregående afsnit.

Tabel 6. Udviklingen i de indirekte skatter 2013-2023, i mio. kr.

Tekst	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Personskatter											
Indførselsafgifter i alt	466.362	475.749	466.853	522.567	515.442	502.922	520.435	568.033	601.536	575.799	536.020
Sukker, kaffe/the og chokolade	31.170	33.711	43.791	49.194	49.490	49.606	54.705	59.933	65.718	61.296	55.561
Alkoholholdige drikke	199.029	190.651	188.052	193.606	185.077	175.170	184.036	207.221	221.049	206.828	209.834
Mineralvand og emballage	46.597	48.224	47.443	49.374	51.588	52.664	56.869	56.732	76.591	61.650	60.354
Reklametryksager							96	653	563	556	299
Tobaksvarer	141.038	152.285	138.940	158.080	149.436	143.054	148.428	170.889	181.027	192.110	177.270
Kødprodukter	16.218	15.949	18.607	18.758	18.989	17.609	17.736	18.541	18.321	15.004	292
Motorøretøjer	27.310	30.391	33.244	48.149	49.887	53.649	47.971	39.747	27.598	32.165	22.482
Parfume og diverse varer	5.000	4.538	-3.224	5.406	10.975	11.170	10.594	14.317	10.669	6.190	9.917
Pant og pantgebyr											11
Andre afgifter	357.001	458.563	434.208	496.926	519.283	692.367	682.640	666.672	596.778	779.341	892.389
Motorafgifter	70.031	70.264	72.366	74.792	77.099	79.364	81.965	90.900	93.675	95.833	99.774
Rejseafgift	103.677	145.304	152.563	167.661	175.432	263.348	263.788	264.780	204.321	319.489	369.467
Havneafgift	16.944	15.157	6.640	6.961	9.030	10.745	11.785	4.294	5.429	14.032	18.895
Stempelafgift	29.309	22.452	25.375	27.340	35.541	49.326	46.730	52.992	58.495	40.992	52.919
Lotterifgift	6.456	6.010	5.237	4.315	4.481	4.593	5.363	4.467	3.490	3.899	3.588
Automatspilsafgift	10.756	8.041	8.558	8.372	7.790	7.797	6.947	6.799	5.252	4.917	3.588
Ensfraftafgift	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afgifter betalingsjagt og -fiskeri	439	516	605	481	956	845	779	203	46	43	34
Afgifter tips og lotto	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847	9.847
Arbejdsmarkedsafgift	75.405	74.526	76.790	81.774	86.130	91.371	95.856	95.517	98.320	113.791	132.064
Miljøafgift på produkter til energifremst.	15.337	13.283	17.727	14.039	15.246	12.801	18.100	16.458	17.008	15.416	18.692
Afgifter fra råstof samt is og vand			11	0	21	21	6	77	0	0	11
Afgifter på hellefisk	18.800	18.759	29.803	54.170	47.799	91.973	97.641	89.415	87.360	91.750	87.927
Makrelafgift/Afgift pelagisk fiskeri		74.404	28.686	47.174	49.911	70.336	43.833	30.925	13.535	69.332	95.583

Kilde: Skattestyrelsen.

Skatte- og afgiftsreform

Naalakkersuisut indgik sammen med Siumut og IA den 22. marts 2024 en aftale om en skatte- og afgiftsreform med titlen "Lad os alle gøre Grønland til et bedre sted". Forud havde der gennem ca. 1,5 år været ført forhandlinger med alle partier i Inatsisartut.

Reformen indeholder 5 spor:

1. Nedsættelse af afgifter der har indflydelse på dagligdagen –15 mio. kr. – april 2024.
2. Skattereform -360 mio. kr. – 1. januar 2025.
3. Smidiggørelse og effektivisering af vores beskatningsform – UKA2024-2026.
4. Fornyelse af afgiftsbelægning så den bliver mere tidssvarende – 2025-2026.
5. Reform af selskabsskatten – 2025.

I forbindelse med spor 1 er der til FM 2024 fremsat et forslag om ophævelse af afgifterne på sukker, parfume, toiletartikler m.v. samt om nedsættelse af afgifterne på fyrværkeri og sodavand indført til Vestkysten.

Reformspor 2 skal bidrage til at reducere den store økonomiske ulighed i samfundet og skabe økonomiske incitamenter til at øge beskæftigelsen i landet. Det vil ske ved at hæve personfradraget til

60.000 kr. og forhøje beskæftigelsesfradraget til ca. 261 mio. kr. om året. Desuden skal beskæftigelsesfradraget så vidt muligt udbetales månedligt. Det samlede provenutab for landskassen ved disse ændringer er beregnet til 360 mio. kr. i 2020 tal. Se Tabel 7.

Tabel 7. Oversigt over reformspor 2 og effekter på indkomst efter skat og disponibel indkomst, kr.

Indkomst-intervaller	Antal personer i indkomst-interval	Ændring i indkomst efter skat	Ændring i udbetalt beskæftigelsesfradrag ved ny model 3	Netto ændring i disponibel indkomst	Netto ændring i disponibel indkomst pr. måned
0-49.999 kr.	7.038	0	0	0	0
50.000-99.999 kr.	4.800	3.101	511	3.612	301
100.000-149.999 kr.	7.443	4.910	3.280	8.190	683
150.000-199.999 kr.	4.090	4.645	10.435	15.080	1.257
200.000-249.999 kr.	3.838	4.342	11.648	15.990	1.333
250.000-299.999 kr.	3.262	4.501	10.467	14.968	1.247
300.000-399.999 kr.	4.913	4.398	6.074	10.472	873
400.000-499.999 kr.	3.755	4.167	127	4.294	358
500.000-599.999 kr.	2.132	3.942	-2.027	1.915	160
600.000-699.999 kr.	1.222	3.749	-402	3.347	279
700.000-799.999 kr.	721	3.821	25	3.846	321
800.000-899.999 kr.	445	4.032	6	4.038	337
900.000-999.999 kr.	269	2.609	0	2.609	217
1.000.000 kr. og højere	775	2.138	0	2.138	178

Kilde: Departementet for Finanser og Skatter

Reformen finansieres ved:

1. Reformtiltag og effektiviseringer i det offentlige (187 mio. kr.)
2. 1 pct. højere arbejdsmarkedsafgift (106 mio. kr.)
3. Ophævelse af enkelte fradrag (14 mio. kr.)
4. Resterende finansiering (53 mio. kr.)

Den samlede finansiering vil udgøre 360 mio. kr.

Spor 3 indebærer en opdatering af skatte- og afgiftslovgivningen, så lovgivningen bliver sammenhængende, smidigere og lettere at forstå.

Reformspor 4 lægger op til en generel modernisering af afgiftssystemet for at tilpasse systemet og gøre reglerne mere tidssvarende.

Spor 5 indeholder en reform af selskabsskatten for at gøre forholdene nemmere og bedre for det private erhvervsliv.

2.3 Restancer

I løbet af 2023 er værdien af de samlede restancer faldet med 3,8 pct. og samtidig er antallet af restancesager faldet med 1,14 pct. Faldet dækker over 7.321 færre sager, og et fald i restancerne på knap 50 mio. kr.

Pr. januar 2024 var der således 635.938 sager, der udgjorde en restancestørrelse på 1,5 mia. kroner i alt. Tallene dækker dog over både fald og stigninger. Se Tabel 8.

Den største stigning i restancerne ses indenfor selskabsskatter samt de Nordiske krav. Her er restancerne på selskabsskatterne mere end fordoblet i beløb, mens dette også næsten gør sig gældende for de Nordiske krav. Disse er steget med knap 80% i beløb.

I 2022 blev der indført nye procedurer i forbindelse med primært modregninger ved udbetalinger fra det offentlige til virksomheder. Ved modregning tilbageholder det offentlige hele eller dele af skyldige beløb ved udbetalinger.

Der er introduceret længere respit-tid i forhold til, hvornår der kan foretages modregning. Dette primært for at sikre, at eventuelle betalinger af opkrævninger er modtaget og bogført og dermed at undgå at modregne i en udbetaling unødigt. Samtidig blev Skattestyrelsens breve udvidet med yderligere oplysninger i forhold til hvilken udbetaling der modregnes i, samt i forhold til hvilke restancer, der dækkes ved modregning. Inden modregning sikres det også, at der sendes en betalingspåmindelse (rykker) til skyldneren. Denne nye praksis har til hensigt at øge retssikkerheden for den enkelte borger/virksomhed, der har en restance, men medfører også omvendt at det vil tage længere tid at inddrive de enkelte restancer.

I den daglige sagsbehandling af restancerne skelnes der mellem restancer til det offentlige (Selvstyret og kommunerne), samt restancer til andre fordringshavere, hvor Skattestyrelsen inddriver på vegne af disse. Fra og med september 2019 blev der for restancemassen til det offentlige indført en bagatelgrænse på 100 kr. eller derunder pr. fordring via tekstanmærkning i finanslovene. Bagatelgrænsen er herefter blevet permanent indarbejdet i skattelovgivningen under Inatsisartuts efterårssamling 2023, og er dermed nu en fastgældende praksis indenfor restancerne til det offentlige. Alle skyldige beløb til det offentlige på 100 kr. eller derunder, modtages ikke længere til inddrivelse i Skattestyrelsen, og de offentlige fordringshaverne skal selv sørge for at opkræve restancebeløb på 100 kr. eller derunder. Idet bagatelgrænsen også gælder for rentetilskrivninger, vil rentetilskrivninger på 100 kr. eller derunder ikke længere være gældende for restancerne til det offentlige, herunder for skatterestancer.

Der er i løbet af 2023 oprettet 182.140 nye sager, mens 100.679 sager blev afsluttet. Afslutningen af en sag dækker både over, at en restance enten er blevet betalt, eller at en restance er blevet afskrevet pga. forældelse, dødsfald eller konkurs. Der er i løbet af 2023 blevet afskrevet i alt 90.687 sager, svarende til 140,4 mio. kr. på restancesager. En stor andel af dette beløb skyldes afskrivninger som følge af den nye bagatelgrænse, der er beskrevet ovenfor.

Den største restancegruppe er restskatter som udgør 591,9 mio. kr., som skyldes manglende betaling af resultatet af de årlige slutopgørelser på personskatterne, eller ændringer af slutopgørelser. Restancerne på restskatter udgør 37,2 pct. Af den samlede restancemasse. 52,4 pct. af restancesager er restskatter. Dette skyldes primært at disse opkræves over tre rater, hvilket gør at der for hver ny restskat genereres tre nye restancesager.

Underholdsbidragene udgør den næststørste restancegruppe lige som det er den gruppe af restancer, som er sværest at inddrive. I januar 2024 udgjorde restancerne på underholdsbidrag 420,4 mio. kr., eller 27,7 pct. af den samlede restancemasse.

Tabel 8. Restanceudviklingen fra primo 2023 til primo 2024 fordelt på restancearter

Gruppe	Restanceart	Januar 2023		Januar 2024		Procentvis ændring	
		Antal sager	Restance	Antal sager	Restance	Sager	Restance
		stk.	kr.	stk.	kr.		
1	Underholdsbidrag	86.979	429.345.266	85.202	420.442.763	-2,04	-2,07
2	Restskatter	318.189	591.866.055	333.437	564.202.668	4,79	-4,67
3	ESU	62	26.985.505	61	25.724.906	-1,61	-4,67
4	A-skat	48.271	217.638.321	44.303	190.992.578	-8,22	-12,24
5	Selskabsskat	537	17.384.582	828	35.311.256	54,19	103,12
6	Husleje	9.701	47.051.233	10.041	49.629.128	3,50	5,48
7	Skatterenter	2.666	2.708.572	563	1.068.708	-78,88	-60,54
8	Div. kommunale restancer	12.735	43.808.339	12.254	36.356.748	-3,78	-17,01
9	Hjælp med tilbagebetalingspligt	3.678	21.990.195	3.224	19.627.641	-12,34	-10,74
10	Studielån	1.229	13.586.188	1.008	11.117.735	-17,98	-18,17
11	Daginstitutioner	23.266	16.641.396	19.540	14.251.646	-16,01	-14,36
12	Renovation	91.798	39.462.444	86.777	40.122.301	-5,47	1,67
13	Kommunale erhvervslån	7	65.985	7	65.985	0,00	0,00
14	Div. Selvstyrestancer	27.695	57.139.558	21.872	66.231.254	-21,03	15,91
15	Boligstøttelån	221	12.088.076	132	3.193.826	-40,27	-73,58
16	Selvbyggerlån	197	2.538.621	170	2.121.820	-13,71	-16,42
17	El/vand	4.620	1.170.549	5.378	1.537.726	16,41	31,37
18	Forældrebetaling anbragte børn	5.696	7.902.133	4.911	6.852.245	-13,78	-13,29
19	Nordiske krav	2.077	12.123.316	2.882	21.768.474	38,76	79,56
20	Øvrige restancer	3.635	4.472.317	3.348	5.603.839	-7,90	25,30
	I alt	643.259	1.565.968.652	635.938	1.516.223.248	-1,14	-3,18

Kilde: Skattestyrelsen.

2.4 Kommunernes økonomiske udvikling

Den offentlige sektor udgøres af både Selvstyret og kommunerne og disse myndigheders økonomi hænger tæt sammen. En uholdbar udvikling i Landskassen vil derfor have stor negativ betydning for kommunernes økonomi og vice versa.

Kommunerne modtager typisk omkring 70 pct. af det samlede provenu fra A-skatter, selskabsskat og udbytteskat gennem kommunal skat og fælleskommunal skat. Når en skatteyder fra f.eks. Kommuneqarfik Sermersooq betaler 42 pct. i skat, vil kommunen modtage ca. 26 pct. af borgerens skattebetaling. Det forøgede skatteprovenu kommer derfor ikke blot Landskassen til gavn, men i høj grad også kommunernes økonomi.

At bibeholde en stabil og robust likviditetsposition har tidligere vist sig som en udfordring for enkelte kommuner. Det er en problemstilling som, hvis ikke imødegået, vil øge den overordnede økonomiske eksponering af den offentlige sektor i landet. Udfordringen vil desuden skærpes i takt med at den offentlige opgaveforvaltning i kommunerne forventes at vokse relativt til selvstyrets. Hertil kommer en parallel forventet udvikling hen i retning af et større kredittag til investeringsformål i kommunerne i de kommende år.

Det øgede investeringsbehov i kommunerne fremover vil i et vist omfang være tegnet af projekter. Disse er komplementære til de store selvstyrerinvesteringer i infrastruktur, som er foretaget eller i gang inden for energi og lufttrafik.

Kommunerne vil også være under pres i forhold til rettidigt at investere i tiltag som fremtidssikrer lovbestemte serviceydelser for borgerne og som generelt støtter op om implementering af reformsporene som de er formuleret i Holdbarheds- og vækstplanen, reformspor 2.

EU-Kommissionen har med afsæt i lignende overvejelser valgt i sin seneste PEFA-evaluering af selvstyrets forvaltningskompetencer at integrere den kommunale økonomistyring og de eksponeringer, som udgår herfra, i sin analyse. Analysen har efterfølgende givet anledning til en dialog, som specifikt stiller skarpt på et bedre forankret regelsæt for regnskabsaflæggelse, en mere systematiseret budgetopfølgingsprocedure, herunder selvstyrets rolle som tilsynsførende og en forstærket fokus på kapacitetsopbygning inden for området kommunal risikostyring.

Grønlands Økonomiske Råd har i 2022 påpeget de vigtigste risikoaspekter, som følger med en observeret stærkt øget gældsætning i de selvstyrejede selskaber. Lignende risici vil følge af en markant øget gældsætning i kommunerne, hvis en sådan realiseres. Gode og nødvendige investeringer i kommunerne skal ikke søges stækket pga. af øget risici, men det forekommer samtidig påkrævet, at der parallelt med en udbygning af lånefinansiering i kommunerne, sker en generel styrkelse af budgetopfølgingskapaciteten og en egentlig kapacitetsopbygning i kommunerne, for så vidt angår opgradering af risikostyringskompetencer og anvendelse af risikohåndteringsværktøjer.

Dette sker i et naturligt og ligeværdigt parløb mellem centraladministrationen ved Departement for Finanser- og Skatter og landets kommuner som bør udfoldes parallelt med tiltag rettet mod f.eks. udrulning af KommuneKredit.

En af de større udfordringer for kommunerne de kommende år vil være at tilpasse og udvikle turismeområdet i takt med, at de nye lufthavne i bl.a. Nuuk og Ilulissat åbner for et større turismetryk i udvalgte området. Det vil derfor opstå behov for strukturelle omstillinger for at imødekomme en smidig overgang.

Regnskab 2023 (foreløbige tal) og budget 2024

Tabel 9 viser kommunernes foreløbige regnskaber for 2023 og budget for 2024. Det skal bemærkes, at regnskaberne endnu ikke er revisionspåregnede og politisk godkendte.

De kommunale regnskabstal, samt budgetoverslag, tegner et positivt billede af økonomien i kommunerne på nær Kommune Kujalleq og Qeqertalik, som har underskud i 2023. Dette er i tråd med såvel Grønlands Økonomiske Råd som Nationalbanken i Danmarks vurdering af, at landet som hele befinder sig i en flerårig højkonjunktursperiode. Gode fiskepriser internationalt og lav ledighed, støttet af et højt offentligt investeringsniveau, har bibragt de kommunale skatteindtægter et løft.

Bemærk at kommunerne har en gæld på 853 mio. kr. i 2023 i tabel 10. De har indtægter på 5,6 mia. kr. i 2023. Dette er en gæld på 15 % af indtægterne. Dette er ikke et højt niveau. Særligt når Selvstyret ingen gæld har af betydning.

Hertil kommer, at flere kommuner de seneste år har været igennem strukturtilpasningstiltag som led i et ønske om at stå stærkere fremadrettet i forhold til likviditet og med henblik på at fremstå bedre rustet i forhold til fremtidige udfordringer.

Tabel 9. Kommunernes økonomi, tusinde kr. (positive tal betegner udgifter)

2023 Regnskab i t.kr. (foreløbige tal)						
	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qeqertalik	Avannaata	I alt
Drift	642.851	2.032.220	823.282	575.738	926.482	5.000.573
Anlæg	19.160	195.617	80.413	49.304	85.919	430.413
Indtægter	-563.476	-2.440.459	-922.231	-615.782	-1.047.262	-5.589.210
Resultat	98.535	-212.622	-18.535	9.260	-34.861	-158.223
2024 Budget i t.kr.						
	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qeqertalik	Avannaata	I alt
Drift	614.509	2.128.000	847.086	590.642	892.424	5.072.661
Anlæg	32.406	141.000	91.982	50.000	96.320	411.708
Indtægter	-661.287	-2.512.000	-936.543	-622.642	-1.113.927	-5.846.399
Resultat	-14.372	-243.000	2.525	18.000	-125.183	-362.030

Kilde: Indberettede tal fra kommunerne.

Anm.: Tabellen indeholder foreløbige regnskabstal, der kan ændre sig betydeligt ved offentliggørelsen af kommunernes endelige regnskaber.

Note: Sermersooq:

- Kommunen har som led i køb af aktiverne fra NDC i forbindelse med selskabets fusion med Iserit, optaget nogle større lån i 2023 og yderligere i 2024 i forbindelse med slutfinansiering af det store skolebyggeri i bymidten.
- Kommuneqarfik Sermersooq er udfordret af en årlig befolkningstilvækst på ca. 400 indbyggere, hvilket sætter omkostninger til infrastruktur og økonomien til nye boliger under pres.
- Iserit A/S planlægger at der skal bygges flere boliger i Nuuk i de kommende år. Det betyder, at Iserit's rentebærende gæld vil stige over årene.

Note: Qeqqata:

- Kommunen har konstateret en stigning i driftsudgifter, primært i forhold til velfærdsområdet og til borgere anbragt uden for hjemmet,
- At Kommunen alligevel formår et overskud kan tilskrives en fortsat stigning i skatteindtægter samt betaling af udbytte og selskabsskat.
- Året har været præget af en tæt økonomistyring hvilket resultatet opnået for 2023 klart viser. Den tætte økonomistyring fortsætter de kommende år for at sikre at der vil være muligt at gennemføre nogle af de mange anlægsprojekter som der i dag er allokeret midler til.

Note: Avannaata:

- a) Der har været stigende driftsudgifter i kommunen, primært på affaldsområdet i de nordlige byer og bygder samt i forbindelse med stigende antal af anbragte børn & unge udenfor hjemmet, hvilket har ført til underskud i regnskabet i de forrige 2 år. Dette til trods for en stigning i skatteindtægter.
- b) Året 2023 har været likviditetsmæssigt udfordrende, hvilket har nødvendiggjort en stram økonomi med besparelser over en bred kam, Den stramme økonomistyring er planlagt til at køre videre i de efterfølgende år, for på den vis at styrke likvidtetsberedskabet.

Aftale om adgang til låneprodukter i KommuneKredit

Grønlands Selvstyre, den danske stat og KommuneKredit indgik d. 4. januar 2024 en aftale, som giver grønlandske kommuner og kommunale selskaber mulighed for optag af lån i det danske KommuneKredit.

KommuneKredit er de danske kommuner og regioners kreditforening. KommuneKredit opererer efter 'hvile-i-sig-selv' princippet og skal således ikke give overskud. Udlån i KommuneKredit sker på lige vilkår for alle låntagere, herunder de grønlandske kommunale enheder.

Den samlede låneramme er på 4 mia. kr. Det vil være muligt at udbetale lån inden for lånerammen i perioden 2024-2031. Lån ydet i henhold til aftalen kan maksimalt have en løbetid på 30 år. Der kan *ikke* ydes afdragsfrie lån.

Den danske stat stiller garanti overfor KommuneKredit for alle lån, som ydes inden for lånerammen. Hvis KommuneKredit trækker på statsgarantien (fx hvis en kommune i Grønland misligholder et lån), kan den danske stat gøre regreskrav overfor Selvstyret på op til 50 pct. Af trækket på statsgarantien.

I henhold til den danske lov om provision af visse lån optaget med statsgaranti skal staten budgettere med en garantiprovision på 0,15 pct. af hovedstolen på de lån, som den stiller garanti for. Udgiften afholdes af de grønlandske kommunale, som optager lån i KommuneKredit, og opkrævs af KommuneKredit på vegne af staten.

Låneberettigede formål

Reglerne for offentlige enheders låneoptag i Grønland følger generelt af inatsisartutlov om kommunernes og Grønlands Selvstyres budgetter og regnskaber, som også danner grundlag for reglerne for låneoptag i KommuneKredit.

Der kan på den baggrund ydes lån til låneberettigede formål, som i udgangspunktet omfatter selvfinansierede investeringer i bolig-, erhvervs- eller infrastrukturprojekter, som understøtter den finanspolitiske holdbarhed, men kan også omfatte lån til investeringer i andre offentlige anlægsprojekter.

Det er dog *ikke* muligt at ansøge om lån i KommuneKredit til udgifter til drift, hvilket også omfatter almindeligt vedligehold. Endvidere må der *ikke* gives tilladelse til optag af lån til aktiviteter, der forvrider eller truer med at forvride konkurrencen på EU's indre marked.

Processen for ansøgning og optag af lån

Departementet for Finanser og Skatter har udarbejdet en online vejledning, som forklarer, hvordan en kommunal enhed kan ansøge om lån i KommuneKredit. Vejledningen er tilgængelig på departementets hjemmeside.

2.5 Gældsudvikling

Selvstyrets situation

Ultimo 2023 udgjorde selvstyrets restgæld kr. 47,6 mio. og likviditeten omkring kr. 1.088,9 mio. Da likviditeten var større end gælden, havde selvstyret således en nettoformue på omkring kr. 1.041,3 mio. Grønlands Selvstyre afvikler aktuelt et enkelt lån optaget hos Nordisk Investerings Bank (NIB). De til lånet tilknyttede covenants (betingelser) betyder, at Grønlands Selvstyre højst må opretholde en nettorentebærende gæld, der udgør 20 pct. af Landskassens årlige indtægter. Det svarer til, at Grønlands Selvstyre kan have nettobærende gæld på ca. 1,6 mia. kr. Selvstyret overholder således fuldt ud sine forpligtelser i forhold til låneaftalen. De offentligt ejede selskabers lån indgår ikke som en del af disse betingelser eller opgørelser, men skal anskues separat. Grønlands Selvstyre forventer at optage nye lån til medfinansiering af den allerede vedtagne udvidelse af Buksefjorden samt etablering af vandkraftværk til forsyning af Aasiaat og Qasigiannqut. Det samlede lånoptag til de sidstnævnte projekter er aktuelt under opdatering, idet de tidligere udarbejdede foreløbige C-overslag har vist sig at være for lave set bl.a. i fh.t. den efterfølgende prisudvikling på byggematerialer m.v.

Tabel 10. Forventet udvikling i rentebærende og nettorentebærende gæld i selvstyret, selvstyrets aktieselskaber og kommunerne i perioden 2022-2027.

Rentebærende gæld (DKK mio.)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Grønlands Selvstyre	71	47	23	-	-	-
Selvstyrets aktieselskaber	6.520	6.555	6.254	6.967	7.314	7.962
Kommunernes aktieselskaber	703	367	571	716	824	936
Kommunerne	51	853	1.047	1.037	1.026	1.020
I alt	7.345	7.775	7.872	8.720	9.164	9.918
Nettorentebærende gæld						
Grønlands Selvstyre	-1.017	-1.089	957	1.016	1.048	1.019
Selvstyrets aktieselskaber	4.587	4.620	4.740	5.524	5.903	6.521
Kommunernes aktieselskaber	459	286	534	677	785	897
Kommunerne	-12	304	710	667	609	599
I alt	4.017	4.121	5.026	5.852	6.249	6.998
Garantistillelse						
Garantistillelse kommunernes A/S	20	63	63	63	63	63
Garantistillelse kommunerne	136	155	155	155	155	155
I alt	156	218	218	218	218	218

Kilde: Departementet for Finanser og Skatter, baseret på modtaget input.

Note: Begrebsforklaring: Rentebærende gæld = Gæld til långivere. Nettorentebærende gæld = Gæld til långivere + likvide beholdninger.

KAIR A/S er inkluderet fra og med 2022.

Tabellen indeholder Grønlands Selvstyres kapitalindsud på 400 mio. kr. til NunaGreen A/S i 2024.

På kommunesiden tegner der sig et billede af en forventning om øget lånoptag i de kommende år. Her er det nærliggende, ud fra en årsagsoptik, at pege på kommunale følgeinvesteringer som opstår naturligt i kølvandet på de store offentlige investeringer i forbedret trafiklogistik. Specielt henvendt på kapacitetstilpasning i forhold til udrulning af turismesektoren er der en del kommunale synergiinvesteringer som er undervejs eller under overvejelse. Også udfordringen med implementering af holdbarheds- og vækstplan 2's forskellige reformspor vil kræve øgede investeringer i kommunerne i de kommende år.

Opgørelse i Tabel 10 af den forventede gældsudvikling er forbundet med betydelig usikkerhed og tallene i den nævnte tabel skal derfor tages med forbehold. Samlet set viser Tabel 10 en forventet øget gældsætning fremadrettet i Selvstyrets aktieselskaber og i kommunerne.

Under "Selvstyrets aktieselskaber" i Tabel 10 er der indregnet 2/3 af den forventede gæld i Kalaallit Airports A/S (KAIR), svarende til Selvstyrets ejerandel i selskabet. Der er ligeledes indregnet optagelse af gæld i NunaGreen A/S med henblik på finansiering af udvidelse af Buksefjordsværket samt etablering af vandkraftværk til forsyning af Aasiaat og Qasigiannuit.

De større selvstyrejede aktieselskabers situation

De selvstyrejede aktieselskaber drifts- og investeringsstatus i perioden 2024 – 2026:

- Air Greenland har i perioden fra 2019-2023 gennemført anlægsinvesteringer for 1,5 mia. DKK, hvilket primært er relateret til flådefornyelse. For perioden 2024-2027 forventes yderligere investeringer for ca. 900 mio. DKK. Dette kan henføres til dels den sidste del af flådefornyelse, mens ca. 400 mio. DKK er investeringer, der er afledt af de nye landingsbaner. Investeringerne på de 400 MDKK er i den kritiske infrastruktur i form af hangarer, fragtterminal og øvrige aktiver er nødvendige for at kunne opretholde flyvninger fremadrettet."
- Royal Greenland A/S' har fremsat følgende målsætninger for den netto-rentebærende gæld:
 - Indtjening reetableres til de historiske niveauer på 5-6% i EBIT margin
 - Fastholdelse af investeringer på DKK 200m plus resterende investering i den nye trawler Akamalik (DKK 211m)
 - Salg af trawler Kaassassuk ultimo 2024 (DKK 140m) afhænger af fiskerilovgivningen
 - Arbejdskapital på 26% af omsætning
 - Refinansiering på DKK 700m i 2025
- KNI A/S investerer mhp. At opretholde sin anlægskapacitet i forsvarlig stand, og at selskabet har særlige udfordringer med et investeringsefterslæb både i Varedivisionen og i Energidivisionen, der vil lægge beslag på ekstraordinære investeringsmidler i årtier. I Energidivisionen forventes desuden investeringer i nye anlæg bl.a. som følge af de nye lufthavne.
- Tusass A/S har stadig et forøget fokus på forsyningssikkerhed, herunder på satellit, datacenter- og søkabelområdet. Der forsættes med udrulning af 5G og overvejes et nyt billing-system.
- Royal Arctic Line A/S har ingen større kendte investeringer i perioden.
- Sikuki Nuuk Harbour A/S arbejder på mulige investeringer – konkret ved tilvejebringelsen af beslutningsgrundlag vedrørende en havneudvidelse på Qeqertaq Avalleq / Fyrø i perioden frem mod 2025.
- NunaGreen A/S forventes at optage lån til finansiering af den kommende udvidelse af Buksefjordsværket samt etablering af nyt vandkraftværk til forsyning af Aasiaat og Qasigiannuit.
- Illuut A/S har iværksat en række investeringer i nye boliger, der øger gældsætningen. Der tilføjes således 72 boliger i 2024 og 42 i 2025 for 2026 og 2027 forventes yderligere tilgang af ca. 100 boliger. Yderligere arbejder Illuut A/S på forskellige projekter omhandlende boliger og kontorer.

Status på vedligeholdelses- og reinvesteringsefterslæb

I Redegørelse om Landsplanlægning 2023 blev der sat fokus på nødvendigheden af at vedligeholde landets aktivmasse, herunder boliger, infrastruktur og offentlige institutioners bygninger. Det blev klargjort, at efterslæb, der ikke gøres noget ved, kan accelerere og dermed udføre en større og større byrde for hvert år.

Manglende vedligeholdelse af et samfunds aktiver kan have alvorlige konsekvenser for efterfølgende generationer, da de kan arve de økonomiske og praktiske følger af en dårlig vedligeholdelseskultur. Det kan betragtes som en ubetalt gæld, hvor den nuværende generation ikke har taget hånd om at betale for vedligeholdelsen af fælles aktiver, og efterfølgende generationer derfor må betale for det, der ikke blev gjort før. Dette kan være en betydelig belastning for dem, både økonomisk og i form af de dårlige forhold, de arver. Derfor er det vigtigt, at der tages ansvar for samfundets aktiver og sikrer, at de forbliver i god stand, så vi ikke efterlader en ubetalt gæld til dem, der kommer efter os.

I dette afsnit gives der en kort status på arbejdet med at nedbringe vedligeholdelseefterslæbet i en række sektorer.

Tabel 11. Oversigt over det samlede vedligeholdelses- og reinvesteringsefterslæb, mio. kr.

Sektor, virksomhed	Basisår (2020-2022)	2023
Lejeboliger	2.400 -2.500*	2.275**
Energi- og vandforsyning	2.384	1.800
Lufthavne	1.048	1.048
Havne	259	259
Vare- og brændstofforsyning	839	839
Sundhed	641	887
IT	-	-
Offentlige bygninger	-	-
Ældreområdet	30	30
I alt	7.601-7.711	7.138

Kilde: Tilvirket af Departementet for Finanser og Skatter på baggrund af fremsendt input fra departementer og virksomheder.

* Opgørelsen af lejeboligområdet i basisåret indeholder også kommunale lejeboliger undtaget Kommuneqarfiik Sermersooqs lejeboliger.

** Opgørelsen for 2023 for lejeboligområdet indeholder alene selvstyrets lejeboligmasse.

Af Tabel 11 fremgår det, at det samlede vedligeholdelses- og reinvesteringsefterslæb er nedbragt med 0,5 mia. kr. Denne nedbringelse af efterslæbet er ikke et udtryk for øgede investeringer på området, men skyldes primært, at en fornyet gennemgang af Nukissiorfiits aktivmasse medførte en nedjustering af omfanget fra 2,3 mia. kr. til 1,8 mia. kr. Det er samtidig værd at lægge mærke til, at seneste vurdering af sundhedsområdets aktivmasse har medført en stigning fra 641 mio. kr. til 887 mio. kr. Hertil kommer at der endnu ikke foreligger en opgørelse over omfanget af efterslæbet for offentlige bygninger (gymnasier, brancheskoler, seminarer og kollegier), som kan have et betydeligt omfang.

I det følgende en nærmere uddybning af tallene samt en kort beskrivelse af igangsatte initiativer indenfor de forskellige sektorer med henblik på nedbringelse af efterslæbet:

Lejeboliger. Det opgjorte vedligeholdelseefterslæb på 2,2 mia. kr. er alene for selvstyrets lejeboliger, hvorimod basisårets opgørelse, som var højere, også indeholdt en opgørelse over kommunale lejeboliger.

Der er fokus på at kvalitetssikre data i Informations- og Planlægningsværktøjet (IPV) samt at videreudvikle IPV'en således, at den kan anvendes til en række yderligere bygningskategorier. Den nye

IPV2 vil også blive synkroniseret med det kommende Bygnings- og Boligregister (BBR). Der er udarbejdet en implementeringsplan for 1. fase af reoveringsindsatsen med fokus på levetidsforlængelse og genoprettelse af bygningsdele inden der opstår følgeskader.

Det er Departementet for Boliger og Infrastrukturs vurdering, at der ikke er ændret på selve størrelsen på omfanget af det manglende vedligehold, men der er foretaget en prioritering af reoveringsopgaverne, der tager udgangspunkt i den forventede lokale kapacitet og behov.

Energi- og vandforsyning. Nukissiorfiit har i 2023 foretaget en ny gennemgang af dets aktivmasse og vurderet, at omfanget af reoveringsefterslæbet er på 1,8 mia. kr. Der er således tale om, at efterslæbet er "nedbragt" med 584 mio. kr. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at nedbringelsen ikke er sket som følge af øget vedligehold, men som følge af en fornyet gennemgang af virksomhedens aktivmasse. Der er udarbejdet en 20-årsplan, hvor hovedparten af de akutte reoveringer bliver eksekveret inden for de første 10 år, hvor der i de efterfølgende 10 år bliver foretaget reoveringer på et lavere niveau.

Lufthavne. Mittarfeqarfiit blev på baggrund af Inatsisartutlov om Mittarfeqarfiit A/S omdannet til et aktieselskab. I den forbindelse blev der indgået en 10-årig "*Aftale og drift og vedligeholdelse af og investering i flyvepladser og heliporte mellem Grønlands Selvstyre og Mittarfeqarfiit A/S.*" Denne aftale er baseret på en økonomimodel, der er udarbejdet mellem parterne, og som indeholder drift, vedligehold og investeringer i alle flyvepladser og heliporte i Grønland, der drives af Mittarfeqarfiit A/S. Mittarfeqarfiit A/S har oplyst, at selskabet på baggrund af denne aftale forventer i løbet af den 10-årige periode at foretage investeringer for ca. ½ mia. kr. herunder til nedbringelse af efterslæbet.

Havne. Som det fremgår af Tabel 11, er efterslæbet på havneområdet for 2023 på samme niveau som oplyst tidligere år, hvilket skyldes at der ikke foreligger opdaterede tal.

Vare og brændstofforsyning. KNI A/S har oplyst, at der ikke er ændringer i forhold til estimatet for basisåret.

Sundhed. Sundhedsvæsenets seneste opgørelse viser, at der er en stigning i efterslæbet. Det skyldes dels en stigning i efterslæbet på bygningsmasse udenfor Nuuk, på baggrund af en mere detaljerede gennemgang, dels seneste vurdering af efterslæbet på Dronning Ingrid's hospital, som er steget fra 450 mio. kr. til 650 mio. kr.

IT. Der er ikke foretaget tilstandsregistrering af aktiver på området.

Offentlige bygninger. Der blev i 2022 afsat midler til tilstandsregistrering af Selvstyrets ejendomme der tilhører uddannelsesområdet. Tilstandsregistreringen er endnu ikke tilendebragt, men der er formentlig tale om et betydeligt omfang. Der arbejdes på at registreringen skal omfatte øvrige Selvstyreejede bygninger, herunder kirker, social-, handicap-, og administrationsbygninger.

Før tilstandsregistreringen kan udføres, er der behov for udvikling af IPV2, for at sikre at data bliver registreret på tilsvarende vis som på lejeboligområdet. Udvikling af dette er iværksat i 2023 i samarbejde med fleste kommuner, og forventes tilendebragt medio 2024. Udviklingen tager afsæt i hvilke aktivtyper såvel Selvstyret samt kommunerne ejer, og har fokus på synergieffekt med kommende Bygnings- og Boligregister (BBR).

Samlet set arbejder der således på en registrering og dataindsamling der giver en bedre afsæt for en mere systematisk overvågning af aktivmassen, samt opfølgning på tiltag hertil.

3 Rammerne for finanslov 2024 og forberedelsen af FFL 2025

3.1 Udgangspunktet i forhold til FFL 2024

Som det var tilfældet i FL2024 tilstræbes der et overskud i finansloven for 2025. Dette følger dels af almindelig økonomisk sund fornuft, dels af reglerne i Budget- og Regnskabsloven. I FL2024 var der et råderum på budgetstillingen over 4 år på 6,3 mio. kr. og et DA-overskud over 4 år på 1,3 mia. kr. (Heraf fragår et indskud i NunaGreen på 400 mio. kr.). Derved følger FL2024 den vedtagne økonomiske politik, som også er indarbejdet i budget- og regnskabsloven. Naalakkersuisut har vedtaget følgende grundprincipper for arbejdet med FFL2025:

- Henset til de betydelige demografiske forskydninger som de kommende år vil medføre og det dertil knyttede holdbarhedsproblem understreger rådgivningen fra Grønlands Økonomiske Råd at der tilstræbes finanslove med overskud. Dette vil give Naalakkersuisut et manøvrerum i forhold til den øvrige økonomiske politik.
- Det fremgår af Budget- og regnskabslovens regler om budgetstillingen, at der som absolut minimum skal være balance mellem indtægter og udgifter opgjort ved det budgetterede DA-resultatet (Drift og Anlæg) i finanslovsperioden 2025-2028. Reglerne indebærer også, at realvæksten i udgifterne for 2025 ikke må overstige 1 pct. og for perioden 2025-2028 2 pct. i alt. Dertil kommer de tidligere begrænsninger med 2 pct. i perioden 2023-2026 og 2 pct. i 2024-2027.
- lagttagelse af muligheden for, at der efter godkendelse af Inatsisartut i budgetstillingen kan ses bort fra udgifter, der kan henføres til investeringer i bolig-, erhvervs- eller infrastrukturprojekter, som vurderes at have et positivt samfundsøkonomisk afkast.

Håndtering af nye udgiftsønsker

Det vil ikke være muligt at imødekomme alle ønsker om yderligere midler i det kommende forslag til Forslag til Finanslov for 2025.

For at sikre en tværgående koordination i budgetlægningen prioriteres alle forslag med økonomiske konsekvenser samlet i forbindelse med udarbejdelsen af næste års finanslovsforslag.

Det er det helt klare udgangspunkt, at eventuelle merudgiftsønsker på et ressortområde så vidt muligt skal modsvares af tilsvarende besparelser inden for egne rammer. Det er ligeledes udgangspunktet, at Naalakkersuisut ændringsforslag til 2. og 3. behandlingen af FFL 2025 skal være finansierede.

I den politiske behandling af finanslovsforslaget er det således også Naalakkersuisut indstilling, at der ikke vedtages ufinansierede forslag og forslag der forringer den økonomiske holdbarhed. *Alene* de i skattereformen vedtagne afgiftslettelser og omlægninger samt forhøjelse af fradrag udgør en delvis undtagelse til dette.

Disse principper danner udgangspunktet for Naalakkersuisut kommende drøftelser med partierne. Naalakkersuisut håber at finde bred politisk forståelse for disse principper i samarbejdet med Finans- og Skatteudvalget samt i den kommende finanslovsaftale.

Naalakkersuisut følger løbende op på elementerne i Finanslovsaftalen for 2024 med den politiske forligskreds. Dette for at sikre at aftalen efterleves og at aftaleparterne har indsigt i fremdriften med arbejdet. Erfaringerne fra disse forligskredsmøder er positive, og Naalakkersuisut vil tage erfaringerne med i forhandlingerne om finanslovsforslaget for 2025.

Forberedelsen af FFL 2025

Det er målet, at efterårets finanslovsforhandlinger igen i år munder ud i en skriftlig aftale med partierne om de politiske temaer der kan opnås enighed om. Finanslovsaftalen indgår som en vigtig brik i den overordnede økonomiske og politiske retningsangivelse for de kommende år. Der vil derfor blive tilstræbt en bred aftale for at sikre størst mulig opbakning til reformarbejdet for at undgå efterfølgende slingrekurs.

3.2 Forberedelse af en bloktilskudsaftale med kommunerne for 2024

Arbejdet henimod en bloktilskudsaftale for 2025 med kommunerne vil tage afsæt i en række bloktilskudstekniske øvelser så som fastsættelse af bloktilskuddets størrelse og etablering af en fordelingsnøgle. I den forbindelse vil påvirkninger som stammer fra nye lovændringer, eller på anden vis objektivt ændrede forudsætninger inddrages. Justering af beløbsrammer, med forankring i en fremskrivning af udviklingen i pris -og lønregulering, følger en etableret modeltilgang.

En ny bloktilskudsaftale for 2025 vil sandsynligvis indeholde en status for arbejdstiltag som tidligere er aftalt, men som strækker sig over en længere periode. Her vil graden af målopfyldelse formentlig indgå naturligt, ligesom en forventning til det fremadrettede arbejde vil blive søgt konkretiseret.

En fremdriftsorienteret ambitionsafstemning fra 2024-bloktilskudsftalen, i forhold til en række emner, som har kørt over flere år, vil formentlig gå igen. Som eksempler kan nævnes, den igangværende arbejdsgruppeindsats som genbesøger grundlaget for de tidligere års fastsættelse af det udvidede totalbalance princip (DUT), en arbejdsgruppe som arbejder med opdatering af aftale om byggemodning- og byrdefordeling og en arbejdsgruppe, hvis sigte er at opnå en bedre koordinering af rapportering af kontoplans-data med Grønlands Statistik.

En statusdialog henvendt på de administrative besparelser, som led i implementering af lov om jobsøgningsydelsen- og offentlig hjælp, samt status for drøftelse af taksterne på selvstyrets døgninstitutioner og evalueringer på førtidspensionsområdet er ligeledes emner, der må forventes drøftet.

Forventes må også en opfølgning på et tidligere fremførte ønske om en generel stramning af rapporteringsindsatsen i forbindelse med eksisterende boligfinansieringsordninger. Her vil man i bloktilskudsftale sammenhæng formentlig kunne støtte sig til nye anbefalinger vedrørende rapporteringsformat fra Budget og Regnskabsrådet.

Selvstyret har for perioden 2021-2027 og som led i en løbende dialog med EU-kommissionen fastlagt en strategisk målsætning om at forbedre samarbejdsrelationen mellem centraladministrationen og kommunerne.

Ved at fokusere på kapacitetsopbygningsprocesser er målet på sigt at etablere et mere effektivt offentligt partnerskab mellem selvstyret og kommunerne. Dette samarbejde sigter mod at cementere en troværdig, gennemsigtig og stabil udvikling af den offentlige sektor, samtidig med at det retter sig mod specifikke nøgleområder såsom sektorpolitik, budgetplanlægning, offentlig deltagelse, risikostyring og individuel retsbeskyttelse.

Som nye mulige dialogpunkter til en bloktilskudsftale for 2025 kan desuden nævnes:

- Fællesoffentlig opgavevaretagelse af forskellig karakter, f.eks. i forbindelse med affaldshåndtering, konsekvenser afledt af Grønlands tiltrædelse til Parisaftalen eller en fælles håndtering af den

økonomiske og administrative sårbarhed, som et muligt øget antal kommuneenheder kan tænkes at ville føre med sig kunne også være emner.

- Vurdering af, samt opfølgning, på evt. kommunale effekter af Skattereformen.
Koordinerede samtaler i forhold til arbejdet med sektorplaner, herunder en overordnet fællestilgang til de udfordringer, som den offentlige sektor strukturelt betinget, er stillet over for. Holdbarheds- og Vækstplan II anbefalinger i forhold til timely implementering af nødvendige reformøvelser.
- Dialog om en standardiseret metode til projekt- og risikovurdering i forbindelse at Kommune Kredit per 10. januar 2024 officielt er etableret som en reel kilde til kommunal låntagning i Grønland. Dette jf. den af Finansdepartementet udarbejdede vejledning.
- Processen frem mod en øget digitalisering og bedre IT-sikkerhedsparathed.

4 Fokusområder

I dette kapitel gives et overblik over udvalgte centrale politiske fokusområder.

4.1 Holdbarheds- og vækstplan II

Naalakkersuisut fremlagde i november 2023 Holdbarheds- og Vækstplan II. Denne beskriver samfundets strukturelle udfordringer og indeholder løsningsforslag til at skabe en holdbar økonomisk udvikling i de kommende 10-15 år. Disse år vil blive præget af den demografiske sammensætning, hvor færre vil skulle forsørge flere, og presset på arbejdsmarkedet forventes at stige.

Målet med planen er at skabe et solidt fundament for at kunne finansiere den offentlige sektor, gøre landets indtægtsgrundlag mindre sårbart over for udviklingen i fiskerisektoren, højne uddannelses- og kompetenceudviklingsniveauet og øge arbejdskraftudbuddet. Dette af hensyn til såvel at sikre muligheden for at levere tilfredsstillende offentlige kerneydelser på sundhed-, ældre-, social- og uddannelsesområdet som for i praksis at tage større ansvar og herved opnå et mere selvforsørgende og selvstændigt Grønland.

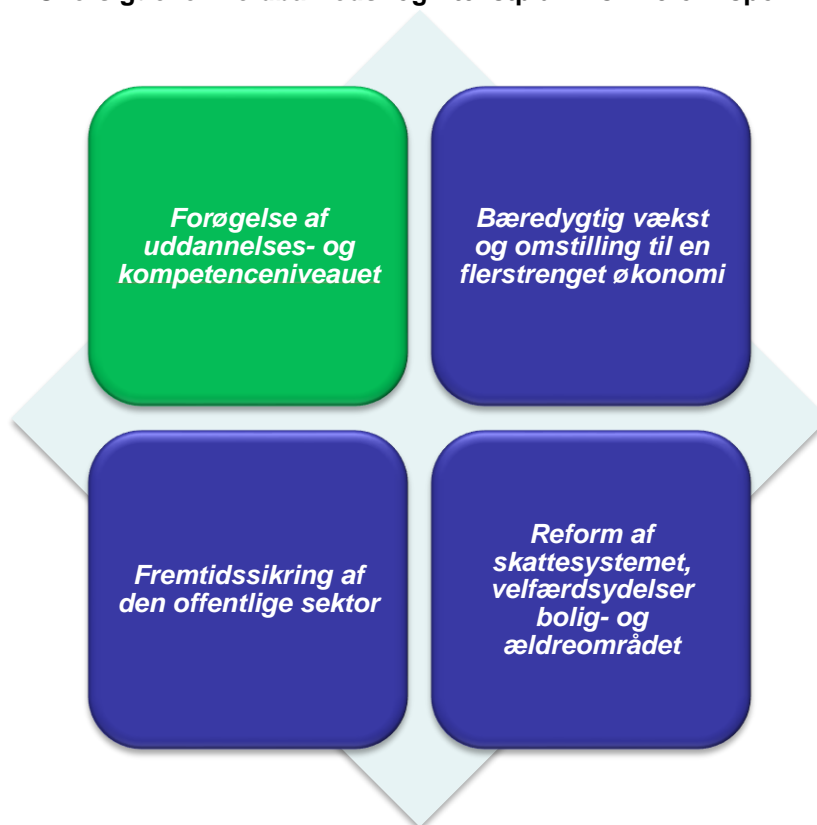
Holdbarheds- og Vækstplan II er derfor central for at opretholde en økonomisk robust og socialt balanceret samfundsudvikling. Planen kan dog ikke stå alene. Den skal følges op af konkrete reformtiltag og initiativer på en række områder, som samtidig for en stor dels vedkommende er indbyrdes afhængige.

Fælles for disse reformer og initiativer er, at de tilsammen skal:

- reducere udgiftsniveauet markant og
- øge de offentlige indtægter, primært via højere aktivitet i den private sektor
- skabe incitamentter til selvforsørgelse og give inkluderende velstand og vækst

Planens fire gensidigt afhængige reformspor fremgår af nedenstående figur:

Figur 22. Oversigt over Holdbarheds- og Vækstplan 2's 4 reformspor

Naalakkersuisut igangsætter vigtige aktiviteter og planer indenfor alle fire reformspor, hvor særligt fremgang ift. Uddannelse og kompetenceudvikling vil understøtte fremgang i de tre øvrige reformspor.

Holdbarheds- og Vækstplan II kommer her til at fungere som en bagvedliggende økonomisk og strukturelt samlende plan. Det vil sige, at alle andre sektorplaner og -strategier med dertil hørende reformtiltag og initiativer skal respektere og forholde sig konstruktivt til Holdbarheds- og Vækstplan II for at sikre sammenhæng på tværs af sektorer samt en holdbar økonomisk udvikling i samfundet.

Planen er ikke at betragte som en facitliste med en lang række helt konkrete tiltag, som skal implementeres i en bestemt rækkefølge. Planen sætter nærmere en overordnet ramme og overordnede målsætninger, som skal implementeres ved kommende planer og tiltag. Det er derfor afgørende, at forslag til andre løsninger på samfundets centrale udfordringer reelt udgør brugbare alternativer i forhold til at sikre en samlet set holdbar og bæredygtig udvikling. Ved indgåelse af politiske aftaler på de respektive områder er det af fælles interesse, at eventuelle alternative løsninger også kan påvises at have den ønskede effekt i forhold til de strukturelle udfordringer, der politisk ønskes løst på et givent område. Ellers skubber vi uløste problemer foran os.

Idet Holdbarheds- og Vækstplan II rækker frem mod 2050 for at kunne tilpasse samfundet til store ændringer i befolkningssammensætningen, kan det ikke være en statisk plan. Naalakkersuisut kan således ikke lægge en detaljeret plan for virkeliggørelsen af hele planen inden for en kort tidshorison. Der skal prioriteres politisk mellem reformtiltag. De skal forberedes grundigt og kunne implementeres i praksis. Reformerne vil typisk komme i sammenhængende faser, der er afstemt med de samfundsmæssige behov.

Nedenfor gøres kort rede for større, aktuelle initiativer, som generelt er beskrevet mere udførligt andet steds. De hænger alle tæt sammen med Holdbarheds- og Vækstplanens forslag. Naalakkersuisut vil

søge politisk opbakning hertil gennem politiske aftaler, relevante lovgivningstiltag og konkrete prioriteringer:

- Ny uddannelsesstrategi i 2024 og afledt uddannelsesplan med fokus på grundskolen, målretning af vejledning og imødegåelse af flaskehalse for at få flere gennem en ungdomsuddannelse samt behovsstyret uddannelses- og arbejdsmarkedsplanlægning for at øge indkomst og beskæftigelse.
- Konkrete initiativer til at skabe en diversificeret økonomi, herunder:
 - Tiltag for at udnytte turismepotentialet i forlængelse af ibrugtagning af de nye lufthavne i en kommende 10-årige turismesektorplan.
 - Udbud af vandkraftpotentialer til industriformål i 2024 og andre tiltag i medfør af tiltaget *Grøn Vækst*, der er en del af Grønlands aftale med EU.
 - Større synlighed og opfølgning herpå i forhold til Grønlands mulighed for at dække dele af vestlig efterspørgsel efter kritiske mineraler i samarbejder med Danmark, USA og EU.
 - Ny fiskerilov med det formål at udvikle det kystnære fiskeri og sprede ejerskabet i fiskeriet.
- Tilpasninger i den offentlige sektor for at gøre den mere sammenhængende og målrettet samfundets behov. Det kræver blandt andet fællesoffentlige løsninger, digitale løsninger og omprioritering af ressourcer mellem områder. Konkret vil ændringer i befolkningssammensætningen give øget efterspørgsel af personale og økonomi på sundheds- og ældreområdet, der skal håndteres.
- Reform af personskatte- og afgiftssystemet, der forventes behandlet på efterårssamlingen 2024. Målet er at bidrage til at reducere den store ulighed, fremme incitamentet til at opnå øget beskæftigelse og selvforsørgelse samt lette det samlede skattetryk for borgerne.
- Fremtidssikring af ældre- og pensionsområdet som led i opfølgningen på ældrestrategien fra 2023. Herunder indgår forberedelse af et konkret forslag til et robust, fremtidssikret pensionssystem.

Koordinering, måling af fremdrift og kommunikation herom i forhold til Holdbarheds- og Vækstplan II

Der vil ske en løbende koordinering internt i Naalakkersuisut omkring fremdriften på planen i et administrativt samarbejde mellem Departementet for Finanser og Skatter og Formandens Departement, hvor den politiske porteføljestyring er forankret i Naalakkersuisuts Koordineringsudvalg.

Som led i dette vil der ske en måling af fremdrift i forhold til realisering af planen og effekterne deraf. Hertil kommer, at der udadtil vil skulle kommunikeres herom i forskellige sammenhænge. For at systematisere dette vil der dels blive anvendt faste indikatorer og relevant datagrundlag samt kørsler på Holdbarheds-modellen⁶.

Data til beskrivelse af fremdrift i planen vil blive udarbejdet i samarbejde med de ressortansvarlige enheder og Grønlands Statistik samt Økonomisk Råd i forhold til Holdbarhedsmodellen (og videreudvikling af denne).

Kommunikationen målrettes Inatsisartut og relevante udvalg gennem faste beskrivelser af fremdrift i den årlige Politisk-Økonomisk Beretning (PØB) og gennem skriftlige og mundtlige orienteringer. Hertil kommer kommunikation med Økonomisk Råd med særlig fokus på fremdrift i strukturreformer samt

⁶ De forventede økonomiske konsekvenser ved at gennemføre de beskrevne reformer i Holdbarheds- og Vækstplan 2 er lavet i Grønlands Statistiks holdbarhedsmodel. Holdbarhedsmodellen er et analyseredskab målrettet den grønlandske økonomi. Modellen bygger overordnet på to demografiske betingede fremskrivningsmodeller og en makroøkonomisk model. De demografiske modeller omfatter henholdsvis en uddannelses- og en socioøkonomisk fremskrivningsmodel.

meddelelser til EU om fremdriften i medfør af aftalerne om Grøn Vækst og partnerskabsaftalen på uddannelsesområdet.

Bilaget, Mål og indikatorer, viser et udvalg af relevante indikatorer, der skal belyse fremdrift i forhold til Holdbarheds- og Vækstplan II. Der bliver aktuelt udviklet en samlet porteføljestyringsoversigt, som vil være mere omfattende og udgøre basis for fremtidige afrapporteringer i forskellige sammenhænge.

4.2 Kunstig Intelligens

På grund af den hastige udvikling der globalt sker inden for kunstig intelligens-området, er det vanskeligt at forudsige de fremtidige muligheder og udfordringer, som teknologien vil medføre, også i en grønlandsk sammenhæng. Det er således ikke muligt at anvise, hvad udviklingen præcist vil føre med sig, men helt overordnet er det internationalt forventningen, at kunstig intelligens vil forandre blandt andet virksomheders og institutioners organisatoriske og arbejdsmæssige tilgange og bliver betragtet som en omvæltning af samme kaliber som industrialiseringen.

Dette afsnit er et forsøg på at give et overblik over området kunstig intelligens, herunder forskellige typer af kunstig intelligens, økonomiske perspektiver, mulige effekter på den offentlige sektor, igangsatte initiativer på området samt en beskrivelse af international regulering af området.

Hvad er kunstig intelligens?

Der findes ingen præcis og universelt accepteret definition af kunstig intelligens. Senest har EU i begyndelsen af december 2023 behandlet en politisk aftale (AI-forordning) om kunstig intelligens. I denne forordning forstås et AI-system (kunstig intelligenssystem) ved:

"system med kunstig intelligens" (AI-system): software, der er udviklet ved hjælp af en eller flere af de i bilag I anførte teknikker og tilgange, og som med henblik på et givet sæt mål, der er fastsat af mennesker, kan generere output såsom indhold, forudsigelser, anbefalinger eller beslutninger, der påvirker de miljøer, de interagerer med.⁷

Meget forenklet er systemer baseret på kunstig intelligens, herunder f.eks. maskinlæring, systemer, der gennem genkendelse af mønstre og sammenhænge i datasæt kan udlede konklusioner og anvende disse i fremtidige analyser

Et kunstig intelligens-system trænes ved hjælp af udvalgte datasæt til at identificere bestemte mønstre. Systemet bliver derved i stand til at identificere de samme mønstre, når systemet i driftsfasen modtager input i form af nye data. Ved at analysere disse data kan systemet generere output i form af indhold, forudsigelser, anbefalinger eller beslutninger baseret på sandsynligheden for, at et kendt mønster optræder i de nye datasæt.

Kunstig intelligens er ingen ny teknologi. Nogle teknologier inden for kunstig intelligens har eksisteret i årtier, men som følge af fremskridtene inden for computerkraft, tilgængeligheden af store mængder data og ny software har på meget kort tid ført til store gennembrud.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/da/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>

BOKS 1.

KUNSTIG INTELLIGENS (AI). Er en bred betegnelse for software, der kan udføre opgaver, der traditionelt set har krævet menneskelig intelligens – fx spam-detektion, anbefalingssystemer eller algoritmisk aktiehandel.

MACHINE LEARNING. Er en underkategori af kunstig intelligens, hvor en model opnår evner, efter den er trænet på en større mængde af eksempeldata, i stedet for at modtage eksplicit programmeringsinstruktion – fx ansigtsgenkendelse, maskinoversættelse eller tale-til-tekst-software.

GENERATIV KUNSTIG INTELLIGENS. Er en klasse inden for kunstig intelligens, som har evnen til at generere indhold såsom billeder, video, lyd, tekst m.m. Eksempler på disse modeller er GPT-4, PaLM, DALL-E 2 og Stable Diffusion.

STORE SPROGMODELLER. Udgør en klasse inden for generativ kunstig intelligens, der på baggrund af træning med meget store mængder tekst kan opbygge statistiske relationer mellem ord eller dele af ord (kendt som "tokens"). Dette gør det muligt for de store sprogmodeller at afkode og generere naturlig sprogtekst og dermed udføre en række tekstnære opgaver såsom opsummering eller vidensudtræk. Eksempler på store sprogmodeller er GPT-4, som ligger til grund for OpenAI's ChatGPT og PaLM-modellen bag Googles Bard. Sprogmodeller er i dag oftest store sprogmodeller (engelsk: large language models).

Kilde: Implement Consulting Group, sprogmodeller i Danmark, 2023.

Det økonomiske potentiale

Kunstig intelligens vil få stor betydning for vores samfund fremover og teknologien rummer store potentialer og udfordringer.

Konsulentfirmaet McKinsey udarbejdede i november 2023 en rapport⁸, der fokuserede på anvendelsesmulighederne af generativ kunstig intelligens (som er en klasse inden for kunstig intelligens, se tekstboks for en uddybning heraf). I rapporten konkluderes det, at generativ kunstig intelligens kan løfte velstanden i Danmark med 230-290 mia. kr. frem mod 2040 svarende til 10% af Danmarks nuværende BNP. Heraf tegner den offentlige sektor sig for omkring halvdelen af værdipotentialet (90-120 mia. kr). Udrulningen af generativ kunstig intelligens kan således potentielt accelerere den årlige produktivitetsvækst i Danmark med 0,3-0,7 procentpoint til 2040.

I rapporten anføres det endvidere, at mulighederne er størst inden for videnstunge sektorer og funktioner med generativ kunstig intelligens' evne til at udføre kreative og abstrakte aktiviteter. Ifølge rapporten er de brancher, der forventes at blive mest berørt er f.eks. uddannelse, underholdning og medier, rådgivning, service-industrier og sundhedssektoren. Denne teknologis evne til at udføre vidensarbejde betyder, at potentialet er større for opgaver, der typisk udføres af højtuddannede.

I rapporten understreges det, at det ikke nødvendigvis er hele job, der bliver automatiseret, men derimod arbejdsopgaver. En forudsætning for at realisere potentialet er et tæt samarbejde mellem teknologien og mennesker. Sagt med andre ord vil de nye kunstig intelligens-systemer fungere som en assistent, der kan gøre mennesker mere effektive.

⁸ Det økonomiske potentiale af GenAI i Danmark, McKinsey & Company, november 2023.

Opsummerende peges der på både effektivitets- og produktivetsgevinster ved øget anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor. Økonomisk Råd anfører i rådets 1. halvårsrapport 2024, at produktivetsvækst er en helt afgørende forudsætning for vedvarende forbedringer i velstanden.

Anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor

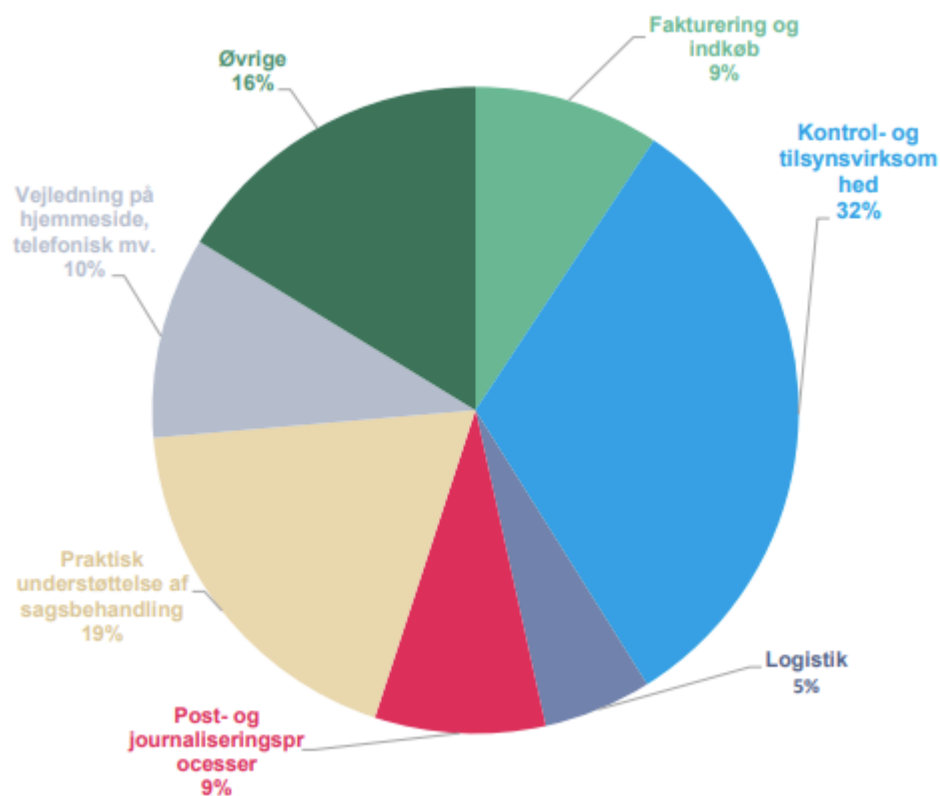
I det følgende en nærmere beskrivelse af, hvor udbredt anvendelse af kunstig intelligens-løsninger er i Danmark.

I Danmark foretog man i 2023 en kortlægning af udbredelsen af kunstig intelligens i den offentlige sektor, herunder hvilke eventuelle løsninger myndighederne havde taget i brug og til hvilke formål.

Undersøgelsen viste, at 27% af de adspurgte myndigheder sagde ja til, at de bruger kunstig intelligens-løsninger. Det vidner om, at brugen af kunstige intelligens-løsninger endnu ikke er vidt udbredt blandt de danske offentlige myndigheder.

Som en del af undersøgelsen blev myndighederne tillige bedt om at beskrive, hvilke formål myndighederne brugte kunstig intelligens-løsninger til.

Figur 23. Overblik over anvendelsesområder for kunstig intelligens-løsninger

Kilde: Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor, kortlægning, oktober 2023. Datatilsynet

Figur 23 viser, at anvendelsen af kunstig intelligens-systemer blandt offentlige myndigheder i Danmark i vidt omfang bruges til at løse manuelle og tidskrævende opgaver såsom håndtering af fakturaer, sortering af post og journalisering samt praktisk understøttelse af sagsbehandling som f.eks. praksissøgning og anonymisering af aktindsigter. Løsninger, der bruges til sådanne formål, udgør 37% af alle anvendte løsninger. Derudover benytter myndighederne lidt over en tredjedel af alle kunstig intelligens-løsninger i kontrol- og tilsynsøjemed.

Der er i dag ikke et overblik over i hvilket omfang kommunerne eller Selvstyret anvender kunstig intelligens-systemer, men sådanne systemer er antageligt ikke særlig udbredte og formentlig afgrænset til nogle ganske få områder.

Et område, hvor der i dag anvendes kunstig intelligens-løsninger er ved oversættelse mellem grønlandsk og dansk. Det er især Mediehuset Sermitsiaq der har taget teknologien til sig og har udviklet en kunstig intelligens-oversætter (Nutserisoq.gl), der kan oversætte begge veje mellem grønlandsk og dansk. Denne løsning er ikke på et niveau, hvor den kan erstatte egentlige oversættelser, men blot understøtte disse. Erfaringen synes dertil at være, at systemet alene er anvendeligt fsva. Presserelateret tekst såsom artikler og pressemeddelelser, hvorimod anvendeligheden til tungere tekster såsom lovttekster er meget begrænset. Der vil derfor skulle ske en gradvis udbygning heraf.

Naalakkersuisut nedsatte i starten af 2024 en arbejdsgruppe der skal afdække, hvorvidt Nutserisoq.gl er af en kvalitet, som kan bruges mere bredt, herunder i administrationen i Selvstyret. Arbejdsgruppen forventes at færdiggøre afdækningen i løbet af 2024.

En grønlandsk sprogmodel?

En sprogmodel udgør en vigtig del af den avancerede teknologi inden for kunstig intelligens og bruges til en række opgaver, herunder tekstforståelse, oversættelse, spørgsmålsbesvarelse og interaktion som en samtalepartner. Disse modeller bruger avancerede machine learning-teknikker til at forstå og generere menneskesprog på en sammenhængende måde. Ved at træne på tekstdata kan sprogmodeller som ChatGPT generere naturligt klingende tekst baseret på tidligere ord i en sætning. Sprogmodeller udvikler sig hurtigt inden for kunstig intelligens og kræver betydelig processorkapacitet og lagerplads for at fungere effektivt. Nutserisoq.gl er udviklet på baggrund af det amerikanske firma OpenAI's ChatGPT-sprogmodel. En sådan model kaldes også en Large Language Model (LLM).

Både Norge og Sverige arbejder i øjeblikket på at udvikle store nationale sprogmodeller. I Danmark har man derimod vurderet, at tiden ikke er til at lave en dansk sprogmodel med henvisning til, at det ikke umiddelbart er realistisk, at Danmark alene kan følge med markedsudviklingen.⁹ Der henvises endvidere til, at udviklingen af en stor generativ sprogmodel kan blive endog meget omkostningstung. Naalakkersuisut understøtter, at grønlandske sprogsourcer gøres tilgængelige, så udviklere og leverandører har mulighed for at indarbejde grønlandske data til bedre sprogforståelse og tekstanalyse.

Regulering af kunstig intelligens

Anvendelse af kunstig intelligens er i dag ikke reguleret i Grønland.

Dette afsnit giver en kort beskrivelse af regulering af kunstig intelligens i EU-regi som har etableret verdens første rammer, der giver klarhed for virksomheder og myndigheder, når de udvikler og bruger kunstig intelligens.

I begyndelsen af december 2023 annoncerede Europa-Parlamentet, at EU's medlemslande og EU's lovgivere har vedtaget den såkaldte AI Act ("AI-forordningen"). AI-forordningen skal regulere brugen af kunstig intelligens i EU og markerer dermed et afgørende skridt mod en fælles forståelse af ansvarlig brug af kunstig intelligens i EU-regi.

AI-forordningen indeholder forbud mod uacceptabel brug af kunstig intelligens. For eksempel mod såkaldt *social scoring* – et fænomen, der kendes fra Kina, hvor borgere rangeres og gives eller nægtes ydelser alene ud fra, hvordan de har opført sig i forskellige sammenhænge.

⁹ <https://www.ft.dk/samling/20231/beslutningsforslag/B101/BEH1-59/forhandling.htm>

De nye regler stiller også strenge krav til kunstig intelligenssystemer, som man bruger til for eksempel rekruttering eller til at understøtte beslutning om, hvilke sociale ydelser en borger har ret til. Her er det vigtigt med strenge krav, da der kan være en risiko for, at borgere ikke får tilbudt et job eller ret til nogle sociale ydelser, hvis der ikke er taget højde for forudindtagethed – også kaldet bias – i de data, som den kunstige intelligens er trænet på.

Reglerne sikrer også transparens for modeller til generelle formål, som for eksempel den model ChatGPT bygger på. Og forordningen kræver, at man holder skarpt øje med de mest kraftfulde kunstige intelligens-modeller.

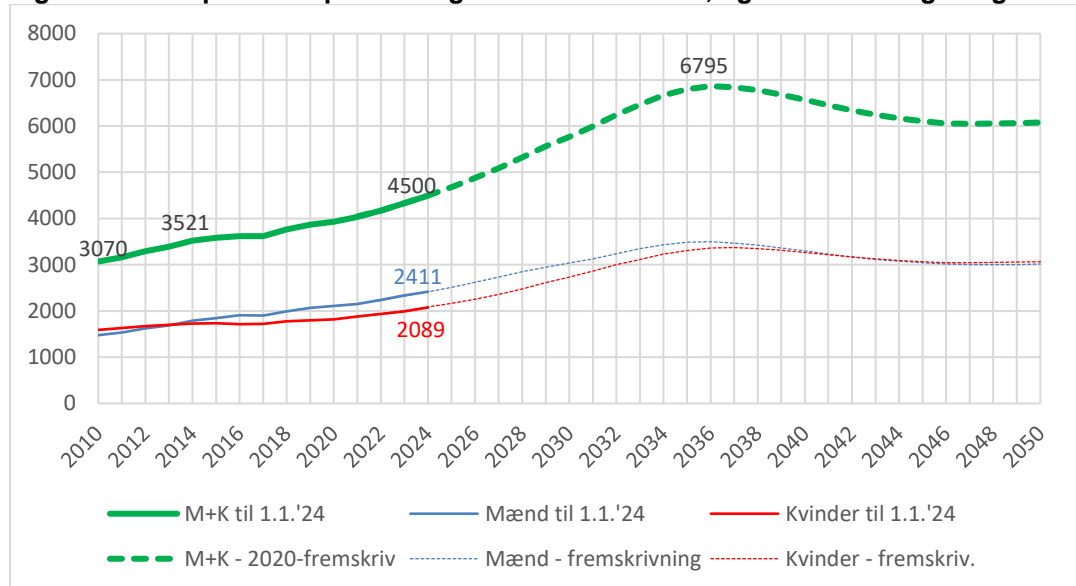
Naalakkersuisuit vil i forlængelse af den kommende digitaliseringsstrategi skabe rammerne for anvendelse og udbredelse af kunstig teknologi i Grønland.

4.3 Sundhedsområdet

Sundhedsområdet har i en længere årrække været meget presset. Personalemangel og for mange korttidsansatte medfører manglende kontinuitet i både konkrete patientforløb og i den overordnede udvikling af sundhedsvæsenet. Nøgletal for folkesundheden viser store udfordringer, og med øget levestandard og faglig specialisering stiger befolkningens forventninger og efterspørgsler til sundhedsvæsenets ydelser.

Fremtidsudsigterne viser i tillæg et stigende antal ældre borgere med kroniske lidelser, flere borgere med livsstilssygdomme og øget konkurrence på det internationale arbejdsmarked for kvalificeret sundhedspersonale.

Figur 24. Antal personer på 67 år og derover 2010-2024, og fremskrivning til og med 2050

Kilde: Baseret på tal fra Grønlands Statistik (tabel BEDSTA og BEDP20, 2020-fremskrivning).

Det fremgår af Figur 24, at antallet af personer på 67 år og derover steg med ca. 100 pr. år helt fra 2010 til og med 2024 og forventes at stige yderligere med ca. 190 pr. år de næste 12 år til 2036, hvor antallet af personer i gruppen forventes at toppe ved ca. 6800. Derefter forventes antallet i gruppen på 67 år og derover at flade ud efter yderligere 10 år til knap 6100 i den sidste halvdel af 2040'erne.¹⁰ Der er siden

¹⁰ Der var pr. 1.1.2024 hele 15% flere mænd end kvinder i alderen 67 år og derover her i landet, hvilket må hænge sammen med ind- og udvandring. Der har i øvrigt traditionelt været en meget høj andel af mænd indenfor fiskeriet

2020, hvor fremskrivningen blev lavet, kommet flere indvandrere til, og de bliver også ældre på et tidspunkt for så vidt, at de bliver boende her i landet. Disse ny-indvandrede var af gode grunde ikke indregnet i 2020-fremskrivningen. Så i en kommende ny fremskrivning til 2050 kan der nok forventes at blive lidt flere ældre end i 2020-fremskrivningen.

Som et led i at imødegå disse udfordringer, nedsatte Naalakkersuisut på baggrund af et flertal i Inatsisartut en sundhedskommission, der havde til opgave at undersøge styrker og svagheder i det grønlandske sundhedsvæsen samt bidrage med anbefalinger til forbedringer og tilpasninger. Kommissionen bestod af repræsentanter med forskellige sundhedsfaglige professioner, patientorganisationer samt eksperter inden for blandt andet folkesundhed, strategi og drift af sundhedsvæsenet.

Sundhedskommissionen offentliggjorde sin betænkning på et pressemøde i maj 2023 efter knap tre års arbejde. Over betænkningens ca. 400 sider fordelt på 20 kapitler gives der ikke mindre end 117 anbefalinger, som ifølge kommissionen er vigtige at efterleve for at forbedre sundhedsvæsenet. Anbefalingerne strækker sig over en række emner, der hver især udgør dele af sundhedsvæsenet og folkesundheden. Et særligt prioriteret emne i betænkningen er området vedrørende rekruttering, fastholdelse og uddannelse af sundhedspersonale, hvor det blandt andet anbefales både at satse mere på udenlandsk arbejdskraft samt udarbejde en sammenhængende uddannelsesplanlægning tilpasset sundhedsvæsenets behov, så flere uddanner sig inden for sundhedsområdet. Sundhedskommissionen havde også fokus på øget borgerinddragelse, ulighed i sundhed, bedre mulighed for styring på baggrund af sundhedsdata samt forbedring af det tværgående samarbejde om patientforløb mellem sundhedsvæsenet og kommunerne.

Med Sundhedskommissionens betænkning som det faglige baggrundstæppe indledte Naalakkersuisut forhandlingerne med partierne i Inatsisartut i juni om et forlig på sundhedsområdet. Det var en prioritet for Naalakkersuisut at håndtere sundhedsvæsenets grundlæggende udfordringer samt fokusere på indsatser med både kort- og langsigtede gevinster. Formålet med aftalen var således at sikre varige forbedringer og stabilitet til det pressede sundhedsområde frem for at fungere som en kortsigtet lappeløsning.

I november indgik et bredt flertal i Inatsisartut et sundhedsforlig med en række hovedtemaer, der skal styrke sundhedsområdet over det kommende årti. Den grundlæggende målsætning i aftalen er at sikre kvalitetsbehandling i almene og akutte tilfælde til alle borgere i landet uanset bosted. Aftalen adresserer også problemstillingen med, at øget klinisk specialisering, ændrede bosætningsmønstre og rekrutteringsudfordringer medfører, at mere avanceret behandling må foretages på færre 2 sundhedsenheder, mens forholdene for almen praksis skal styrkes lokalt. Desuden prioriteres konkrete sundhedsområder såsom psykiatri, kræft, fødsler og tandbehandling, ligesom indsatser for forebyggelse og sundhedsfremme skal optimeres.

I begyndelsen af 2024 oprettede Departementet for Sundhed et nyt projektsekretariat, som skal arbejde målrettet med at virkeliggøre indsatserne fra sundhedsforliget samt en række af Sundhedskommissionens anbefalinger. Arbejdet vil i høj grad blive baseret på tværgående samarbejde, idet de strukturelle forbedringer af sundhedsområder kræver handling fra adskillige sektorer og interessenter. Konkrete arbejdsområder indebærer eksempelvis udviklingen af kræftpakkeforløb for at nedbringe ventetider for borgere i hele landet. Hurtigere diagnosticering og behandling er helt afgørende for at forbedre patientforløb og øge overlevelsesmulighederne. Arbejdet vil også indebære nye oplysningskampagner til både borgere og sundhedsprofessionelle for at skabe større opmærksomhed på symptomerne på kræft. Af mere langsigtede tiltag skal der blandt andet fokuseres mere på

frem til pensionsalderen. Der var således knap 400 flere mænd end kvinder i alderen 60-66 år i 2022, dvs. 423 mænd og 37 kvinder. Se tal for mænd og kvinder på 67 år og derover pr. 1.1.2024 i Figur 24.

uddannelse og kompetenceudvikling af herboende, således at sundhedsvæsenet på længere sigt i mindre grad vil være afhængigt af udefrakommende arbejdskraft. I den overskuelige fremtid vil der dog fortsat være en høj efterspørgsel efter arbejdskraft uden for landets grænser. Derfor er et andet vigtigt indsatsområde at skabe rammerne for rekruttering af udenlandsk sundhedspersonale uden for de nordiske lande. Dette indebærer både en tilpasning af det lovgivningsmæssige grundlag samt et system for tiltrækning, understøttelse og opkvalificering af det udenlandske personale til sundhedsvæsenet her i landet. Der skal blandt andet drages inspiration fra erfaringerne på Island, hvor udenlandsk arbejdskraft på sundhedsområdet er blevet udbredt i de seneste år.

Som led i opfølgning på Sundhedskommissionens betænkning arbejdes der også på en ny overordnet organisatorisk struktur og en tilpasset opgave- og ansvarsfordeling i sundhedssektoren. Der er tale om et to-faset forløb, hvor der i første fase udarbejdes konkrete forslag til tilpasninger og ny struktur til politisk stillingtagen. I fase to vil der, efter politisk stillingtagen, være fokus på at gennemføre den nye organisering, som forventes at medføre en forbedring af driftsorganisationen i Sundhedsvæsenet og af snitflader til især kommunerne.

4.4 Uddannelsesområdet

Ultimo 2023 udgav Naalakkersuisut Holdbarheds- og Vækstplan II. Naalakkersuisuts Holdbarheds- og Vækstplan II er en plan, der viser velegnede veje til at sikre, at Grønland er i økonomisk balance frem mod 2040-50. Dette er en periode, hvor befolkningssammensætningen forventes at lægge størst pres på de offentlige finanser, da færre skal forsørge flere. Planen indeholder fire konkrete reformspor med tilhørende hoved-indsatsområder og initiativer. Første reformspor har fokus på at øge uddannelses- og kompetenceniveauet, da dette er helt afgørende for udviklingen af en bæredygtig og inkluderende udvikling af Grønland og diversificeringen af dets økonomi. Fokusområderne i reformspor 1 er:

- Folkeskolen
- Behovsstyret uddannelsesplanlægning og fjernelse af flaskehalse i uddannelsessystemet
- Fokus på øget sammenhæng mellem økonomi og produktion i uddannelsessystemet
- 11-punkts handlingsplan for at reducere antallet af unge i ungdomsgruppen

Naalakkersuisut har primo 2024 udgivet en ny uddannelsesstrategi, som efter grafisk opsætning bliver tilgængelig på Naalakkersuisuts hjemmeside. Denne strategi angiver konkrete strategiske mål, der vil støtte en positiv udvikling af uddannelsessektoren med henblik på en positiv udvikling af Grønland og de enkelte borgere. Visionen vil være centreret om følgende:

- alle har lige adgang til uddannelse og kompetenceudvikling,
- kvaliteten af uddannelserne og kompetenceudviklingstilbuddene er høj, og
- uddannelsesplanlægningen imødekommer samfundets strukturelle behov.

EU har støttet udviklingen af Grønlands uddannelsessektor siden 2006 med budget-støtte og teknisk assistance. De overordnede retningslinjer for dette samarbejde er beskrevet i en aftale kaldet "Flerårigt Retningsgivende Program 2021-2027 for EU-samarbejde med Grønland". Støtten har primært været fokuseret på menneskelig udvikling gennem et betydeligt bidrag til uddannelsespolitikken, som er implementeret af Naalakkersuisut. I den aktuelle aftale tilgår 90% af støtten til uddannelsesområdet (202,5 millioner EUR). Støtten til uddannelsesområdet varierer en smule fra år til år (angivet i Tabel 12), da den delvist er bundet til opfyldelse af strategiske mål for uddannelsesområdet, såsom andelen af afgangselever, der forlader folkeskolen med karakterer på over 2/E.

Tabel 12. Landskassens indtægter fra Partnerskabsaftalen med EU pr. år 2010-2023 samt budgetterede indtægter i årene 2024-2026 – angivet i 2024-priser og i løbende (årets) priser

Mio. kr.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	FL24	BO25	BO26	BO27
Indt. fra .. EU i 2024-priser	244	243	232	236	206	242	238	245	248	236	261	48	235	213	252			
Indtægter fra partner- skabsaftalen med EU	196	199	199	205	182	217	216	223	226	217	246	45	223	207	252	252	252	252

Kilde: Landskassens regnskaber 2010-2023 samt FL 2024 med budgetterede tal for 2024-26 (og '27).

I løbet af 2021 modtog Selvstyret ingen budgetstøttemidler fra den seneste partnerskabsaftale, der dækker perioden 2021-2027. Først i 2022 blev den første udbetaling foretaget, hvorigennem Selvstyret modtog budgetstøttemidler i henhold til den nærværende partnerskabsaftale. I det foregående år, 2021, modtog Selvstyret imidlertid midler fra Europa Kommissionen, der var underlagt den tidligere partnerskabsaftale, gældende for perioden 2014-2020.

I 2024 åbnede EU et kontor i Nuuk. Grønland og EU vil fortsætte deres samarbejde om udviklingen af uddannelsessektoren og ser frem til nye former for samarbejde.

I 2024 skal et uafhængigt Uddannelsesråd nedsættes. Uddannelsesrådet har til ansvar at udarbejde konkrete anbefalinger på uddannelsesområdet til at fremme et højere fagligt niveau og en mere effektiv udnyttelse af bevillinger. Rådet er sammensat af så vel internationale som nationale videnspersoner, og læner sig op ad Økonomisk Råds struktur. Midler til dette er allerede afsat i finanslovene.

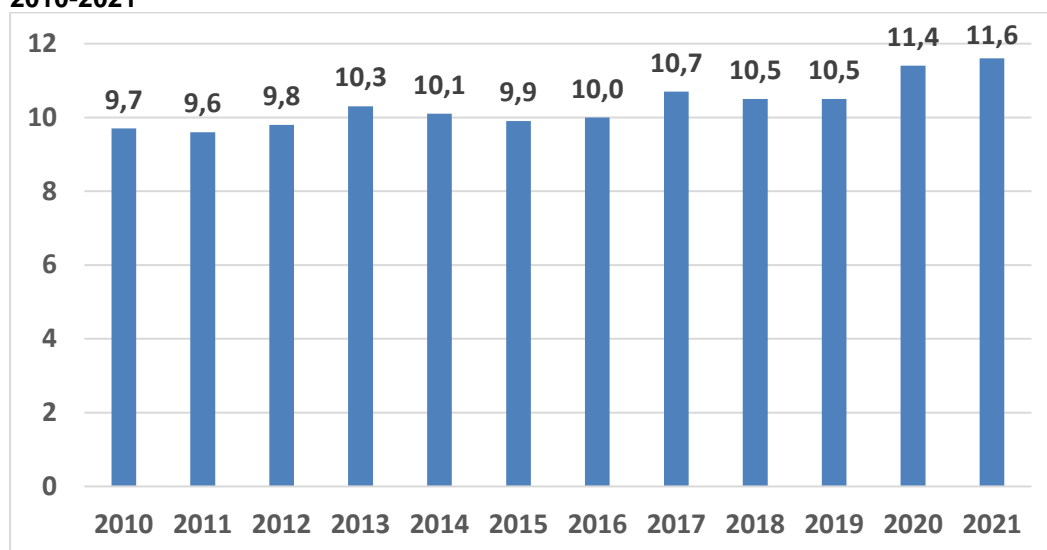
4.5 Måling af fattigdom

Generelt kan fattigdom opfattes i en absolut betydning af ordet. Her fastsættes et rådighedsbeløb der menes at udgøre grænsen for en værdig tilværelse. Denne tilgang til spørgsmålet kendes f.eks. fra inddrivelsesvirksomhed, hvor det såkaldte transbeneficium udgør det beløb, der ikke kan gøres lønindhold i.

Grønlands Statistik giver mulighed for at måle andelen, der i de enkelte år har haft en indkomst under henholdsvis 40, 50 og 60 pct. af den disponible median-indkomst. Ved vurdering af indkomster tages der udgangspunkt i familiens disponible indkomst (dvs. indkomsten efter skat og inkl. sociale overførsler), og der tages hensyn til størrelsen og sammensætningen af familien (ækvivaleret indkomst). Dette sker, dels fordi en familie har fælles økonomi, og dels fordi der er stordriftsfordele i husholdningen.

Anvendes som illustration f.eks. en grænse på 50 pct. af median-indkomsten, udgør gruppen under denne tærskel i 2020 omkring 11,4 pct. Dette niveau har ligget mere eller mindre konstant de seneste år. Sammenlignes længere tilbage i tid med situationen i 2019 var der 9,7 pct., der lå under denne grænse. I Figur 25 ses, at andelen under 50 pct. af median-indkomster i 2021 var højere end i noget andet år tilbage til 2010, og faktisk højere end noget andet år mindst tilbage til 2002, hvilket er startåret for den tilgængelige statistik.

Figur 25. Relativ fattigdom i enkelt-år, 50% grænse i forhold til disponibel median-indkomst, 2010-2021

Kilde: Baseret på data fra Grønlands Statistik, INDIU101

I publikation "De økonomisk udsatte" er en økonomisk udsat defineret som en person, der har haft en disponibel indkomst, der i 3 på hinanden følgende år er under en kritisk indkomstgrænse. Det er klart, at anvendes denne tilgang, vil der være langt færre, der omfattes af definitionen, end hvis der anvendes den mere ligefremme måling baseret på det enkelte års indkomstfordeling. Til gengæld vil den målte fattigdom være dybere, da den har strukket sig over en længere periode.

Statistikken over "De økonomisk udsatte" tager i høj grad afsæt i tilsvarende danske beregninger. Grønlands Statistik har som faglig ambition at opstille særlige grønlandske beregninger, som kan forbedre ækvivalensberegningerne, der sammenligner forbrugsmuligheder mellem familier af forskellig type og størrelse. Dette er et fortløbende arbejde.

Sættes indkomstgrænsen efter denne skærpede definition også til 50 pct. af medianindkomsten ses det i Tabel 13, at andelen i denne gruppe udgjorde 4,4 pct. i 2021, hvilket (desværre) var højere end noget andet år tilbage til 2011.

I Tabel 13 ses også andelen af økonomisk udsatte blandt voksne i de 17 aktuelle distrikter (tidligere kommuner) for byer og bygder under ét over perioden 2011 – 2021. De distrikter, hvor andelen af økonomisk udsatte er højest, er Upernavik, Qaanaaq og Tasiilaq, jf. Tabel 13.¹¹ Hertil kan tilføjes, at mens andelen af økonomiske udsatte i alle byer under ét var på blot 3,6 pct. var andelen i alle bygder under ét på 9,2 pct. iflg. Grønlands Statistik (jf. kildehenvisningen under Tabel 13). Iflg. Tabel 13 var der i alt knap 2.000 økonomisk udsatte efter den skærpede definition nævnt ovenfor.

¹¹ Disse lokaliteter er dog samtidig steder, hvor der er en relativ udbredt tradition for at supplere den pengemæssige indkomst med fangst til eget, familiens og måske andres forbrug.

Tabel 13. Andel og antal af økonomisk udsatte personer med indkomster under 50 pct. af medianindkomsten fordelt på distrikter (byer og bygder i den tidligere kommunestruktur), 2011-2022

	2011	2014	2016	2018	2019	2020	2021	2021
	<i>Andel %</i>							<i>Antal</i>
Alle	2,9	3,1	3,2	3,8	3,8	4,1	4,4	1991
Nanortalik	5,9	4,5	4,0	4,7	5,6	4,8	5,9	83
Qaqortoq	2,6	2,7	2,9	3,0	3,2	3,3	2,9	70
Narsaq	2,9	2,7	2,6	2,5	2,2	3,3	3,9	55
Paamiut	1,0	1,8	1,6	4,0	2,8	4,0	3,5	41
Nuuk	1,8	2,0	2,4	3,2	2,8	3,2	3,3	461
Maniitsoq	2,0	2,4	2,5	2,9	3,5	3,5	3,4	94
Sisimiut	1,9	2,2	1,8	1,9	2,7	2,7	2,7	138
Kangaatsiaq	6,9	4,5	5,5	7,6	4,9	6,8	7,5	75
Aasiaat	2,1	2,9	3,4	3,5	4,4	4,9	4,7	121
Qasigiannuit	2,4	2,2	1,0	2,0	1,6	1,1	0,8	8
Ilulissat	1,7	1,7	1,9	2,7	3,0	3,3	4,2	176
Qeqertarsuaq	0,4	1,5	2,6	1,5	0,8	1,0	1,2	9
Uummannaq	1,5	1,4	1,6	2,4	2,3	2,7	3,5	71
Upernavik	6,7	7,2	7,7	7,5	8,4	9,0	9,4	242
Qaanaaq	8,8	9,6	9,1	9,3	7,6	9,4	8,3	54
Tasiilaq	8,5	9,5	9,1	11,4	10,7	11,3	12,1	291
Ittoqqortoormiit	3,1	2,6	2,3	4,1	1,9	1,9	0,6	2

Kilde: Grønlands Statistik, <http://bank.stat.gl/SODOU02>. Note: Ivittuut opgøres under Nuuk.

Internationale erfaringer viser, at en persons behov for indtægter falder med alderen, idet en række investeringer i f.eks. bolig, indretning og børn, afholdes tidligere i livet.

Det kan være relevant og nyttigt at søge at angive en forståelig og veldefineret grænse for, hvornår man ud fra indkomst- og skattemæssig betragtning tilsyneladende er mindre bemidlet. Dette kan forsøgsvis sættes op som en beregning af hvor mange, der har en skattepligtig indkomst, som er mindre end 9 ud af 10 andre voksne. Af grunde nævnt ovenfor, udtrykkes udsagnet som gældende for dem i alderen 30 år og derover.

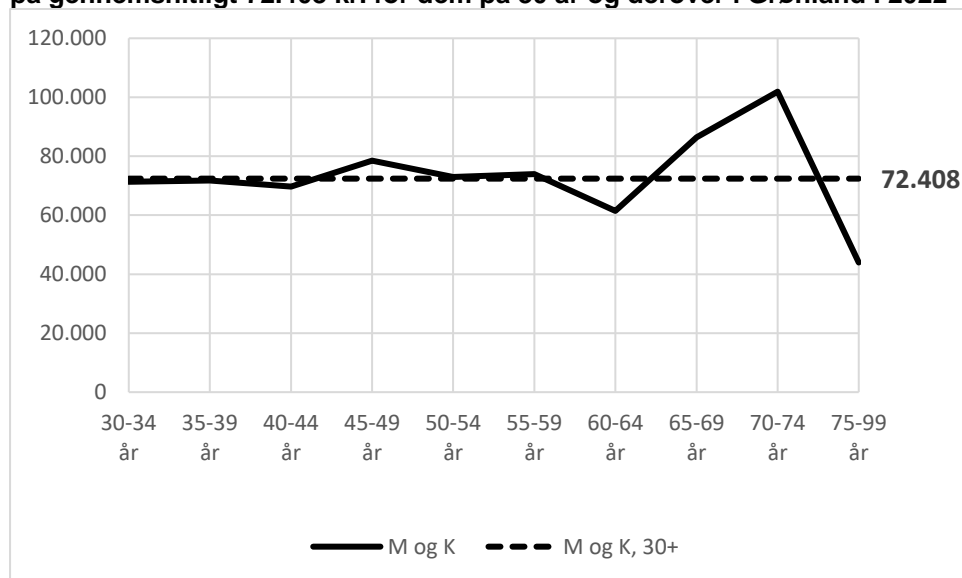
De personer, som var 30 år eller derover pr. 1.1.2022, som havde bopæl i Grønland, og tjente mindre end 9 ud af 10 andre på 30 år og derover, havde en indkomst på **72.408 kr. før skat** i 2022.¹² Det nævnte beløb kan genberegnes for efterfølgende år eller fremskrives med forbrugerpristallet. Denne beregning er ikke udtryk for en officiel fattigdomsgrænse, men en demonstration af, hvorledes man i praksis kan beregne en sådan.¹³ Da 10% af befolkningen på 30 år og derover er medregnet drejede det sig om ca. 3322 personer, som højest tjente det nævnte beløb før skat i 2022.

¹² Dette er beregnet som maksimal indkomst før skat for den tiendedel af befolkningen på 30 år og derover med lavest indkomst før skat pr. 5-års aldersgruppe fra 30 og opefter, vægtet med (10%) af folketallet for hver af disse aldersgrupper. De anvendte tabeller fra Grønlands Statistik til den nævnte beregning er INDPI402 og BEDSTA. Dog hedder den ældste aldersgruppe "over 74 år", altså fra 75 år og derover, primo året. Det nævnte beløb kan fremskrives med den procentvise stigning i forbrugerpristallet pr. 1.1.2024 i forhold til 1.1.2023 for at finde det beløb, der i 2023 svarer til de 72.408 kr. før skat fra 2022. Og så fremdeles. GØR, Grønlands Økonomisk Råd, angiver således inflationen for et givet år på den nævnte måde. - Der kan i øvrigt være former for handler, byttehandler samt værdi af forbrug af egne eller andres fangster, som ikke indregnes i den officielle økonomi.

¹³ Til sammenligning med ovenstående beløb, så kan det tilføjes, at Statens Bloktilskud på indbygger (primo året) var på hhv. 70.471 kr. i 2022, 73.160 kr. i 2023, og hele 76.258 kr. i 2024. Disse beløb ligger på linje med det

Forbrugerpristallet pr. 1.1.2024 offentliggøres d. 2/4 2024, hvorefter det nævnte indkomstbeløb kan fremskrives til 2023-tal. De faktiske personindkomst-tal for 2024 må afventes indtil midten af oktober 2024.

Figur 26. Den maksimale indkomst før skat for dem med de 10% laveste indkomster i 2022 var på gennemsnitligt 72.408 kr. for dem på 30 år og derover i Grønland i 2022

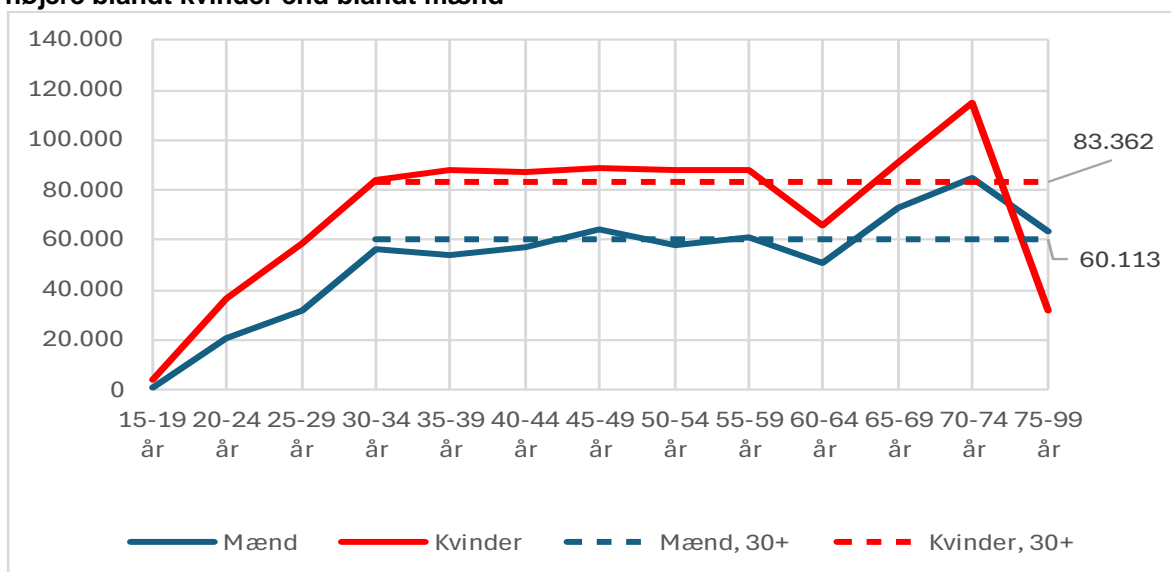
Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Grønlands Statistik, INDPI402 og BEDSTA.

Den maksimale indkomst før skat blandt de 10% af mænd på 30-99 år med lavest indkomst lå på 60.113 kr. Indkomsten for den tilsvarende gruppe af kvinder lå på 83.362 kr., dvs. 39% højere end blandt mænd. For alle 5-års aldersgruppe fra 15-19 år og opefter var den maksimale indkomst blandt de 10% med lavest indkomst højere for kvinder end for mænd, med undtagelse af gruppen 75+. ¹⁴ Se Figur 27. Hvad dette skyldes er ikke nærmere afdækket, men måske opnår kvinder i den laveste indkomstgruppe større indkomstoverførsler (sociale ydelser) end i den laveste indkomstgruppe blandt mænd. Andre forklaringer er også mulige.

førnævnte beløb for indkomst før skat på 72.408 kr. i 2022. Derfor kunne man også vælge at benytte Bloktilskud pr. indbygger som en fattigdomsgrænse.

¹⁴ Antallet af mænd falder dog væsentlig hurtigere end antallet af kvinder, pr. 5-års aldersgruppe med stigende alder. I gruppen af 70-74-årige med de 10 pct. med de laveste indkomster før skat er der 1431 personer, deraf 812 mænd og 619 kvinder, mens der var 1556 personer med de laveste 10 pct. indkomster i gruppen 75+, deraf 771 mænd og 785 kvinder.

Figur 27. Den maksimale indkomst før skat for dem med de 10% laveste indkomster i 2022 var højere blandt kvinder end blandt mænd

Kilde: Udarbejdet på baggrund af tal fra Grønlands Statistik (INDPI402).

4.6 Handicapområdet

Handicapområdet er i flere henseender et område med store udfordringer. Tilsynsenhedens tilsyn med kommunernes administration af handicaplovgivningen viser meget store problemer med blandt andet langsommelig sagsbehandling og utilstrækkelig imødekomelse af støtte. Borgere med handicap oplever mange barrierer vedrørende muligheder for uddannelse, mulighed for frit at kunne vælge bolig, muligheder for at få et arbejde, støtte som kompenserer for et eller flere handicap, mv.

Naalakkersuisut arbejder på et forslag til Inatsisartutlov om støtte til personer med handicap, som forventes at indeholde flere forbedringer, blandt andet digitalisering af sagsbehandlingen, således at det bliver lovpligtigt at anvende et fælles offentligt digitalt system i lighed med sagsbehandlingen af børnesager. Digitalisering er en nøgleindsats, som skal sikre mere ensartet og hurtigere sagsbehandling.

Fagligt er handicapområdet komplekst, hvorfor sagsbehandlere i kommunerne skal have bedre mulighed for rådgivning fra Pissassarfik, Det landsdækkende handicap videns- og habiliterings-/rehabiliteringscenter, samt Socialstyrelsen.

Efterlevelse af mere ligebehandling af borgere med handicap kræver øget fokus på handicapområdet i alle relevante sektorer og på kommunalt såvel som centralt niveau.

I 2024 planlægges offentliggørelse af Handlingsplan om Grønlands efterlevelse af FNs handicapkonvention. Handlingsplanen forventes at indeholde en række indsatsområder på tværs af sektorer, da FNs Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap omfatter rettigheder i hele samfundslivet.

BILAG - Mål og indikatorer

Politisk-Økonomisk Beretning 2023 indeholder en opdatering af status af de overordnede målepunkter og tilhørende indikatorer, der blev præsenteret i Politisk-Økonomisk Beretning 2019 for at kunne følge udviklingen i samfundet. Der er dog foretaget en tilpasning for at sikre relevansen af de fremlagte målepunkter og indikatorer.

Brug af mål og indikatorer

Med sigte på at kunne følge fremdriften i de overordnede politiske mål i bl.a. Holdbarheds- og Vækstplanen er der udarbejdet en række konkrete indikatorer. Disse indikatorer giver et indtryk af om målene nås.

Tabel 14. Indikatorer til belysning af fremdrift i forhold til Holdbarheds- og vækstplanmål

Indikator	Reformspor	Titel	Data
1	Tværgående	Selvbærende økonomi	Bloktilskuddets relative størrelse ift. BNP
2	Tværgående	Større produktion og vækst	Realvækst i BNP
3	Tværgående	Størrelsen af den offentlige sektor	Offentlig sektors andel af BNP
4	Tværgående	Gældsætning og økonomisk handlefrihed	Nettogæld ift. BNP
5	Tværgående	Flere i vellønnet beskæftigelse	Indkomstudviklingen blandt voksne
6	1 – Uddannelse	Flere unge under uddannelse eller i beskæftigelse	16–25-årige unge, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse
7	1 – Uddannelse	Flere afgangselever direkte i uddannelse	Andel afgangselever i uddannelse året efter grundskolen
8	1 – Uddannelse	Flere gennemfører påbegyndt uddannelse	Frafaldsprocenten på uddannelses-typer efter folkeskolen
9	2 – Vækst	Relativt større privat sektor	Den private sektors andel af samlet bruttoværditilvækst (BVT)
10	2 – Vækst	Flere i beskæftigelse	Udvikling i registrerede ledige i pct.
11	2 - Vækst	Flere en del af arbejdsstyrken	Arbejdsstyrkens andel af befolkningen
12	3 - Offentlig sektor	Størrelse af den offentlige sektor	Offentlig sektors omkostninger til løn
13	3 - Offentlig sektor	Sundhed for alle – længere levetid	Middellevealderens udvikling
14	3 - Offentlig sektor	Tidlig indsats ift. anbragte børn	Andel af de offentlige udgifter til anbragte børn, der anvendes ifm. anbringelse i plejefamilier og døgninstitutioner
15	4 – Selvforsørgelse	Større lighed og mindre sociale skel	Gini-koefficient i en række lande
16	4 – Selvforsørgelse	Bredere fundament for pensionen	Andel af befolkning mellem [18] år og pensionsalderen, der indbetaler til pensionsordninger
17	4 – Selvforsørgelse	Udvikling af det samlede skattetryk	Skattetrykket som andel af BNP
18	4 – Selvforsørgelse	Bæredygtigt huslejeniveau for at sikre balance i økonomien i boligafdelinger	Udviklingen i huslejen per m ² i Grønlands Selvstyres lejeboliger i forhold til forbrugerindekset
19	Energi	Samlet energiforbrug	Vedvarende energi som andel samlet energiforbrug [pct.] 2010 – 2020.
20	Kriminalitet	Reduktion i personfarlig kriminalitet	Udvikling i anmeldelser

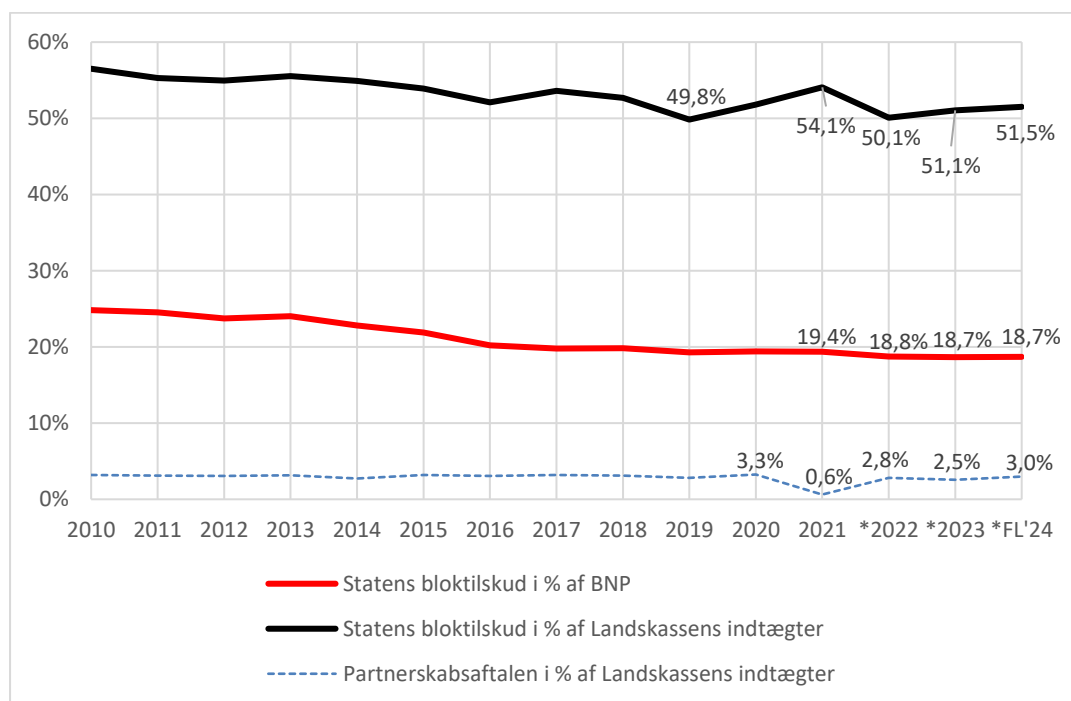
Ovenstående tabel viser nøgleindikatorer inden for de fire reformspor fra Holdbarheds- og Vækstplan 2 (Tabel 14). Indikatorer er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- De skal være relevante at måle på over længere tid.

- Man skal relativt let kunne skaffe den nødvendige data, primært via Grønlands Statistik.
- Der skal gerne være en sammenhæng med relevante verdensmål (SDG-mål).
- De skal gerne kunne bruges til at lave sammenligninger med andre relevante lande og regioner (benchmarks).
- De skal kunne kommunikeres og anvendes politisk og administrativt samt til offentligheden, undervisere, forskere, medier m.fl.

Tværgående mål og indikatorer

Figur 28. Mål 1. Selvbærende økonomi. Nedbringelse af bloktilskuddets størrelse i forhold til BNP (Pct.) – og i forhold til Landskassens indtægter

Kilde: Grønlands Statistik, Landskassens regnskab samt Ledelsesinfo.

Bloktilskuddets andel af BNP udgjorde 19,4 pct. af BNP i 2021, hvilket er den seneste andel, som kendes med sikkerhed. Bloktilskuddets andel af BNP estimeres til at have faldet til 18,8 pct. af BNP i både 2022 samt til 18,7 pct. i både 2023, hvilket vil være det hidtil laveste niveau.

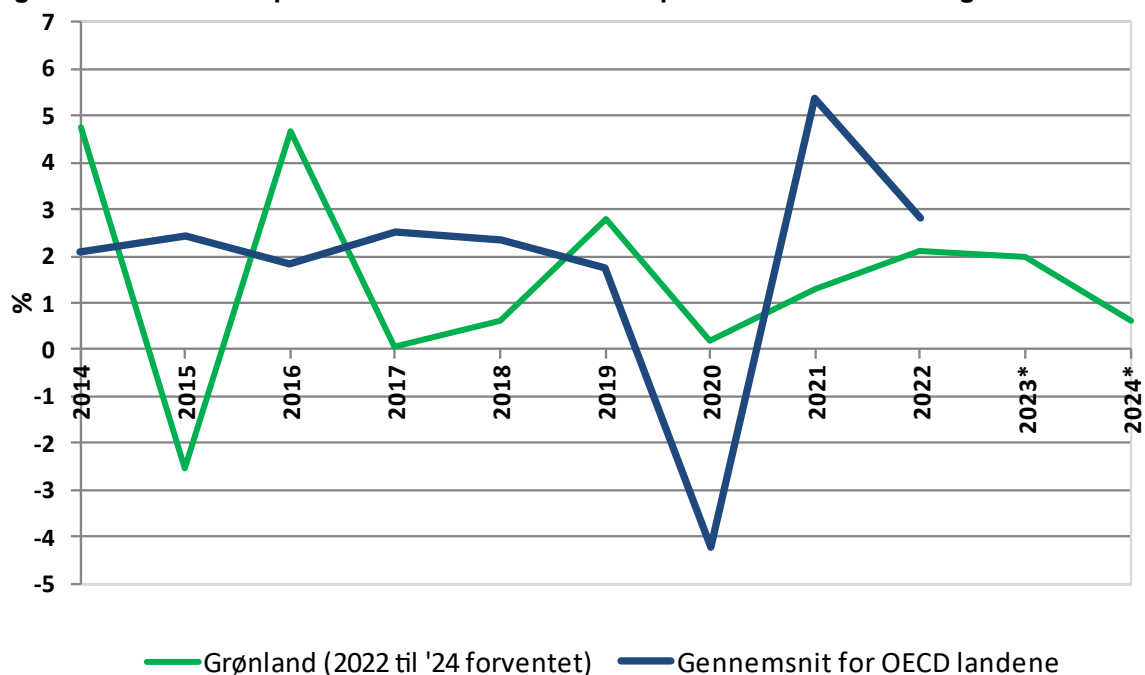
Dette er i overensstemmelse med målet om at reducere afhængigheden af bloktilskuddet fra staten. På trods af stigende inflation i Danmark, og deraf følgende høj PL-regulering af bloktilskuddet i 2024, så skønnes det pr. ultimo marts 2024, at bloktilskuddets andel af BNP i GL at ville kunne forblive på 18,7 pct. også i 2024.¹⁵ Vi kan dog først vide det med sikkerhed medio maj – 2026.

Bloktilskuddet er kun indirekte forbundet til BNP, nemlig via den efterspørgsel, som førstnævnte skaber. Bloktilskuddets andel af Landskassens samlede indtægter kan siges at være en mere direkte indikator for dets betydning. Statens Bloktilskud udgjorde fx 55,0 pct. af Landskassens indtægter tilbage i 2012 men var 10 år senere i 2022 faldet til 50,1 pct. af Landskassens indtægter. Andelen forventes at stige til ca. 51,5 pct. i 2024 pga. ekstraordinær stor stigning i bloktilskuddet i 2024 grundet en høj Pris- og

¹⁵ BNP for 2022 til 2024 i løbende priser (og dermed "andelen") er estimeret, med udgangspunkt i GØR's jan. '24 fremskrivninger for BNP's udvikling i faste priser samt deres inflationsforventninger på daværende tidspunkt. Prisstigningselementet i BNP er forudsat at ligge lidt lavere end inflationsforventningerne. Historisk, 2004-2021, har førstnævnte udgjort 86% af sidstnævnte, hvilket også er forudsætningen.

Lønregulering.¹⁶ Når der var et hop andelen op til 54,1 pct. tilbage i 2021, så skyldes det et fald i Landskassens indtægter det år, ikke et fald i bloktilskuddet absolutte størrelse.

Figur 29. Mål 2. Større produktion. Realvækst i BNP i perioden 2014 til 2024 og ift. OECD til 2022

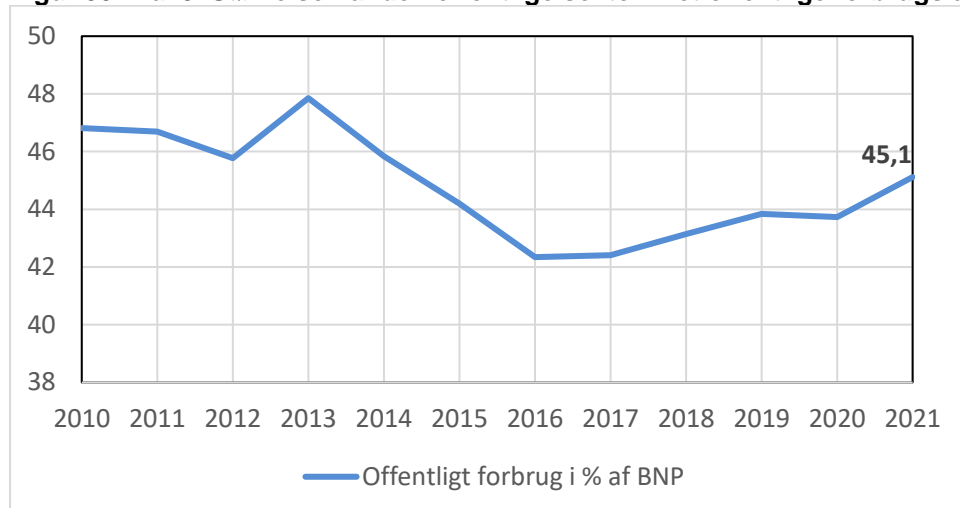
Kilde: Grønlands Statistik og OECD. – Realvækst i BNP i GL er estimeret af GØR jan. 2024.

Den årlige realvækst i BNP var i perioden 2010-2021 på 1,1 % i Grønland mens den i samme periode var på 1,8 % i gennemsnit i OECD-landene. Se Figur 29.

Der er store udsving i BNP-udviklingen her i landet, hvilket til dels hænger sammen med stor afhængighed af fiskerisektorens økonomi. I 2020 var der et stort fald i væksten i BNP i OECD-landene som helhed og stor stigning i 2021, mens Grønland gik nogenlunde fri af disse Corona-relaterede stærke udsving.

¹⁶ Hertil kunne yderligere lægges Landskassens indtægter fra de to aftaler med EU, det vil primært sige fra partnerskabsaftalen (op til 3,0% i 2024, jf. Figur 28), og sekundært fra fiskeriaftaler med EU (0,3%).

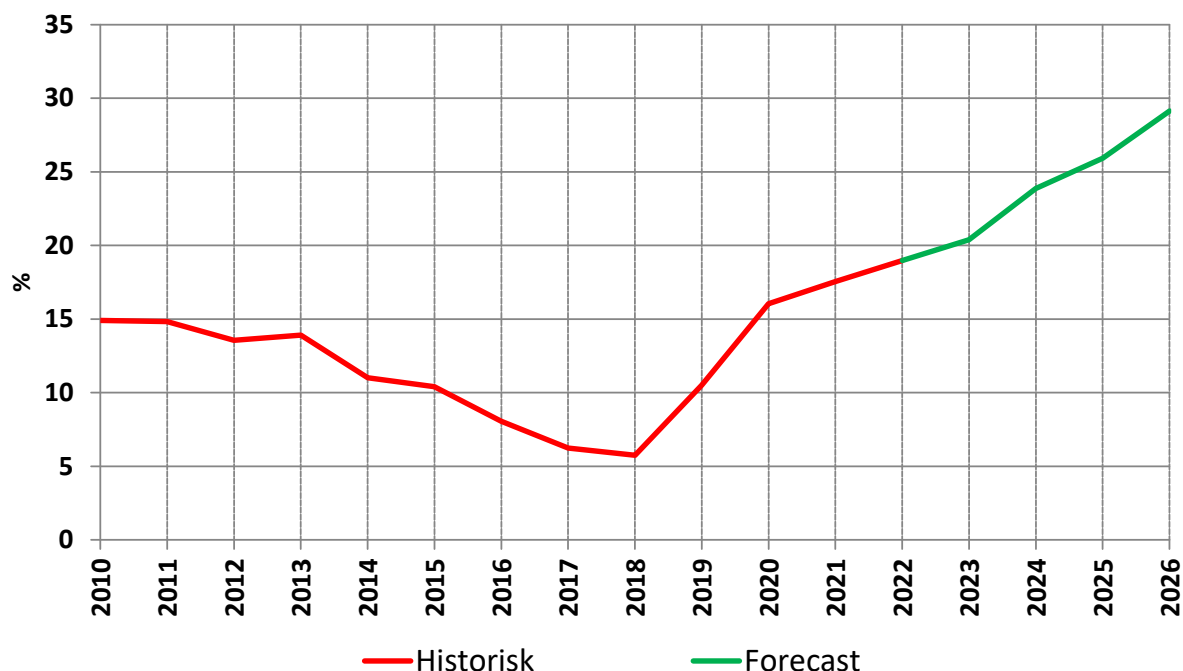
Figur 30. Mål 3. Størrelsen af den offentlige sektor. Det offentlige forbrugs andel af BNP

Kilde: Grønlands Statistik, tabel NRD10 og NRD08. Senest opdateret 12/5 2023 med tal for 2021.

Det offentlige forbrugs andel af BNP faldt fra 2013 til 2016, men steg fra 2016 til 2020. 2021 var på niveau med 2020, jf. Figur 30. Det offentlige forbrug udgør fortsat en relativ høj andel (af BNP) internationalt set. Dette hænger blandt andet sammen med landets geografiske og befolkningsmæssige størrelse og bosætning.

Figur 31. Mål 4. Gældsætning og økonomisk handlefrihed. Samlet nettorentebærende gæld henholdsvis forventet lånoptagelse 2010-2026 i % af BNP

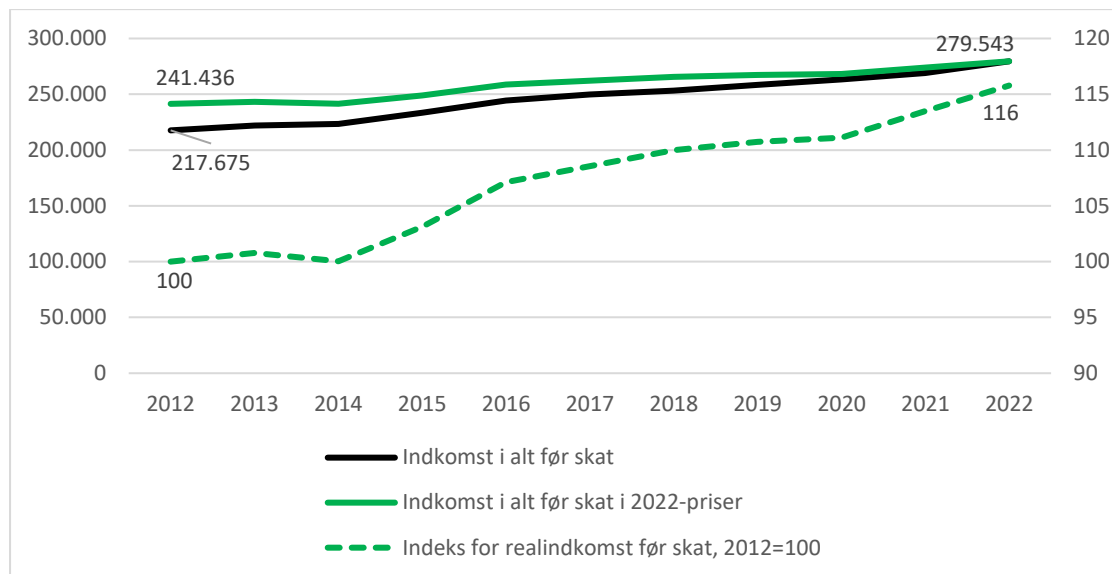
Kilde: Departementet for Finanser og Skatter.

Note: Gældsgrafens BNP-tal i forecast tager udgangspunkt i GØR's fremskrivning af BNP i faste priser og inflation i notat fra jan. 2024, samt en forudsætning om, at priseniveauet i BNP delvist determineres af inflationen.

Den samlede offentlige nettogæld i forhold til BNP var faldende til og med 2018, men ser derefter ud til at ville stige kraftigt frem til og med 2026, jf. Figur 31 vedrørende Mål 4. Ved vurderingen af

nettogældens størrelse skal der tages hensyn til landets risikoeksponering. Med den nuværende store ensidige afhængighed af fiskerisektorens økonomi er landets gældskapacitet lavere, end hvis der var flere bærende erhverv. I international sammenhæng er gælden fortsat lav, eller var i al fald til og med 2020.

Figur 32. Mål 5. Flere i vellønnet beskæftigelse. Udviklingen i gennemsnitlig indkomst før skat for personer på 15 år og derover – i løbende priser og i 2022-priser samt i indeks (2012=100)

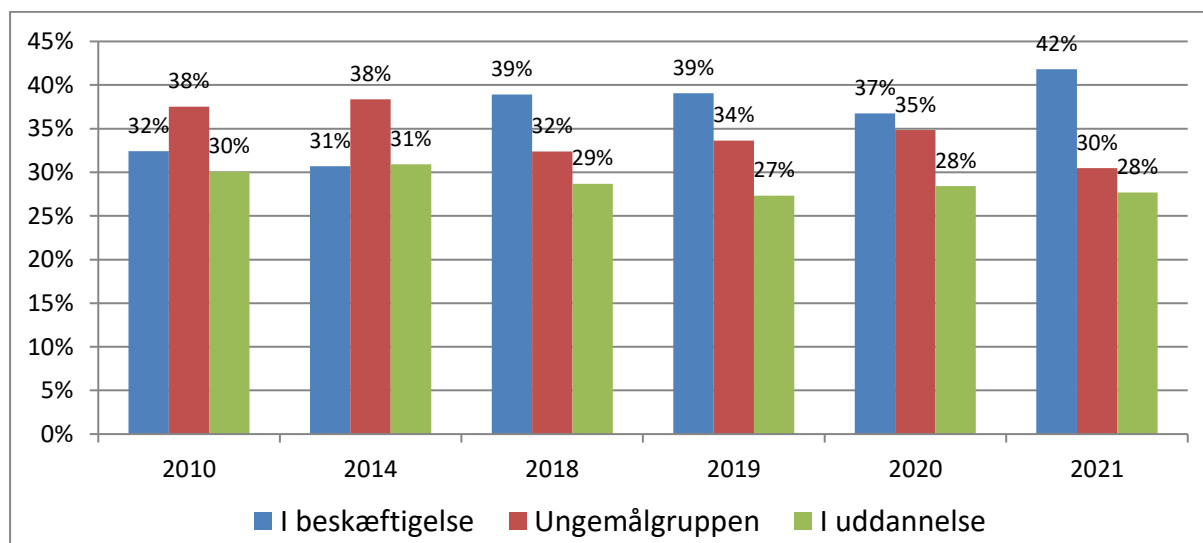

Kilde: Baseret på data fra Grønlands Statistik (INDPI101 samt PRDPRISF).

Figur 32 viser bl.a., at den gennemsnitlige indkomst før skat for personer i aldersgruppen fra 15 år og derover i 2022 lå ca. 16% højere end 10 år tidligere i 2012 målt i faste priser.

Mål og indikatorer for uddannelse

Figur 33. Mål 6. Flere unge under uddannelse eller i beskæftigelse. Andel af unge mellem 16 og 25 år, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse 2010-2021.

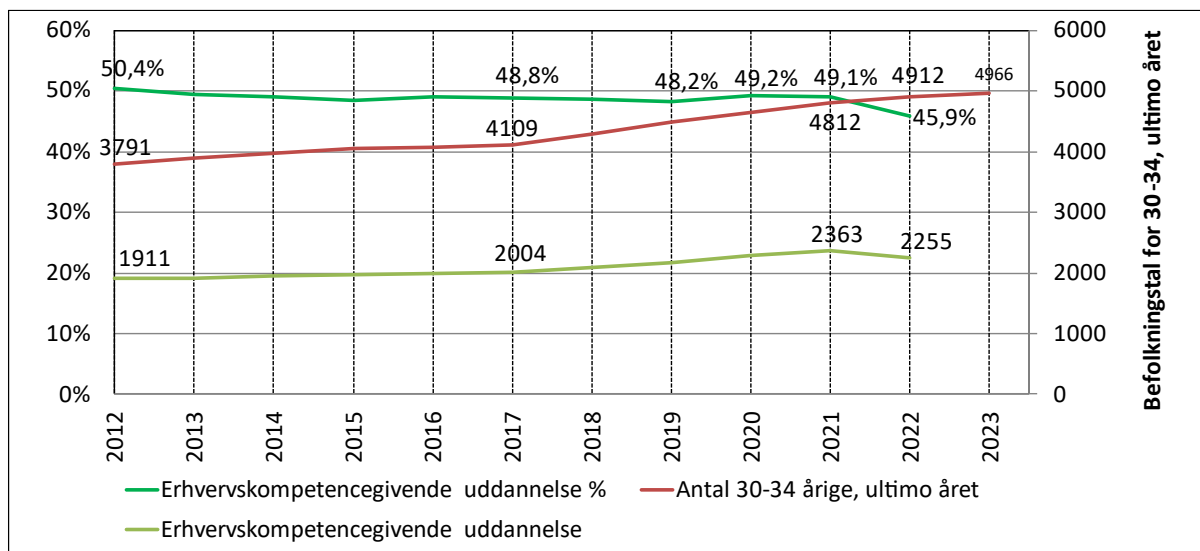

Kilde: Grønlands Statistik.

Andelen af unge i gruppen af 16-25-årige, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse, altså ungemålgruppen, var væsentlig lavere i 2021 end i 2020, mens andelen i beskæftigelse var tilsvarende

højere i 2021 end i 2020 og andelen under uddannelse var uændret. Andelen i ungemålgruppen var lavere i 2021 end i noget andet år mindst tilbage til 2010. I årene 2019-2021 var andelen i uddannelse blandt 16-25-årige lavere end i alle årene fra 2010 til 2018. I 2021 var andelen i beskæftigelse rekordhøj og hele 10 procentpoint højere end i årene 2010-2014.

Figur 34. Mål 6. Flere med erhvervskompetencegivende uddannelse. Antal af personer med erhvervskompetencegivende uddannelse i forhold til antallet af 30-34-årige personer.

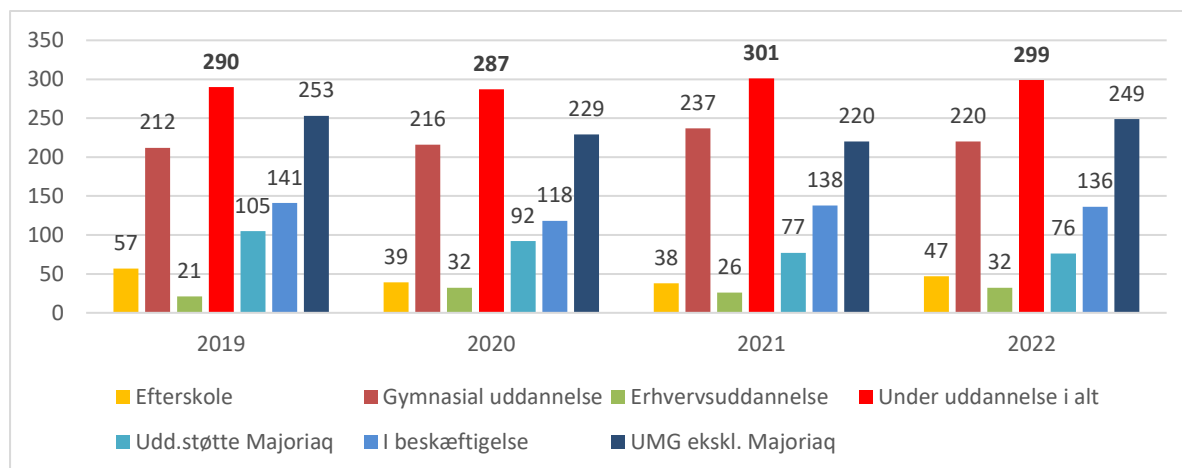
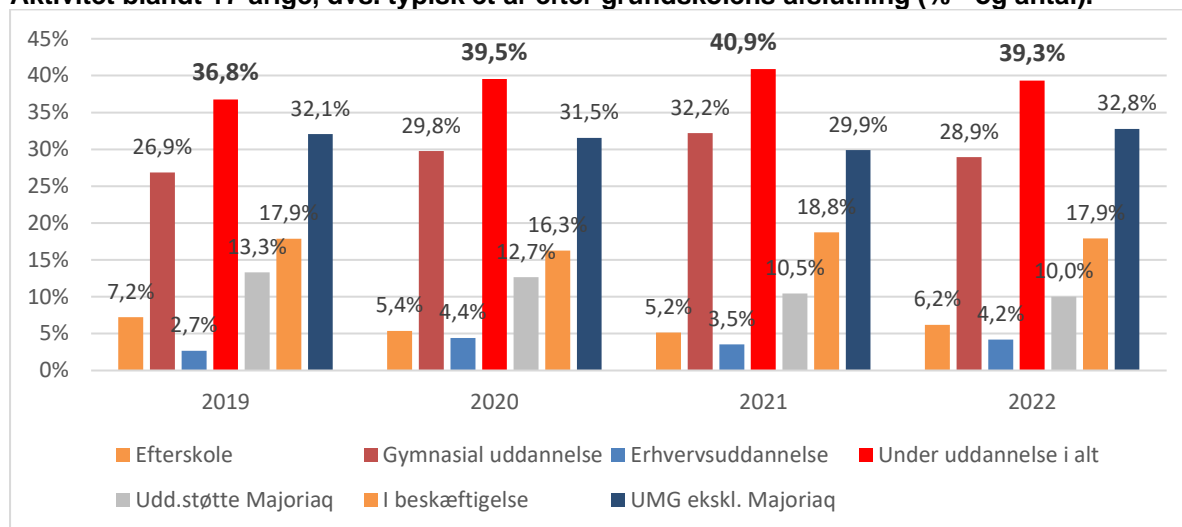

Kilde: Grønlands Statistik. Note: Folketal ultimo året = folketal pr. 1/1 det følgende år.

Befolkningstallet for 30-34-årige steg betydeligt fra 2012 til 2022, ikke mindst siden udgangen af 2017, og stigningen er indtil videre forsat til og med udgangen af 2023.

Andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse har fra 2013 til og med 2021 ligget på omkring 49 pct., men faldt dog i 2022 til knap 46 pct. Sidstnævnte kan hænge sammen med flere ny-indvandrede, som typisk ikke har en (oplyst) erhvervsuddannelse. Desuden har nogle foretrukket ufaglært erhvervsarbejde frem for at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse. En gymnasial uddannelse er ikke klassificeret som en egentlig erhvervskompetencegivende uddannelse. Ledigheden er dog ganske lav i den gruppe, hvilket indikerer, at nævnte uddannelse synes at give en vis kompetence.

Figur 35. Mål 7. Større andel af afgangselever efter grundskolen direkte videre i uddannelse. Aktivitet blandt 17-årige, dvs. typisk et år efter grundskolens afslutning (% - og antal).

Kilder: Baseret på data fra Grønlands Statistik (UDDUMG3 og UDDUMG6).

Ved udgangen af året i 2022 - og dermed ved indgangen til 2023 - var der i alt 760 17-årige unge, jf. den første af kilderne til Figur 35. Disse 760 unge var typisk gået ud af folkeskolen (grundskolen) midt på året i 2021, altså 1½ år tidligere. Deraf gik 47 stadig på efterskole (ca. 2/3 i DK og ca. 1/3 GL). 299 var i gang med en ungdomsuddannelse her i landet. Deraf var der hele 220, som gik på en gymnasial uddannelse, mens der blot var 32, som var i gang med en erhvervsuddannelse pr. udgangen af 2022, blandt 17-årige.¹⁷

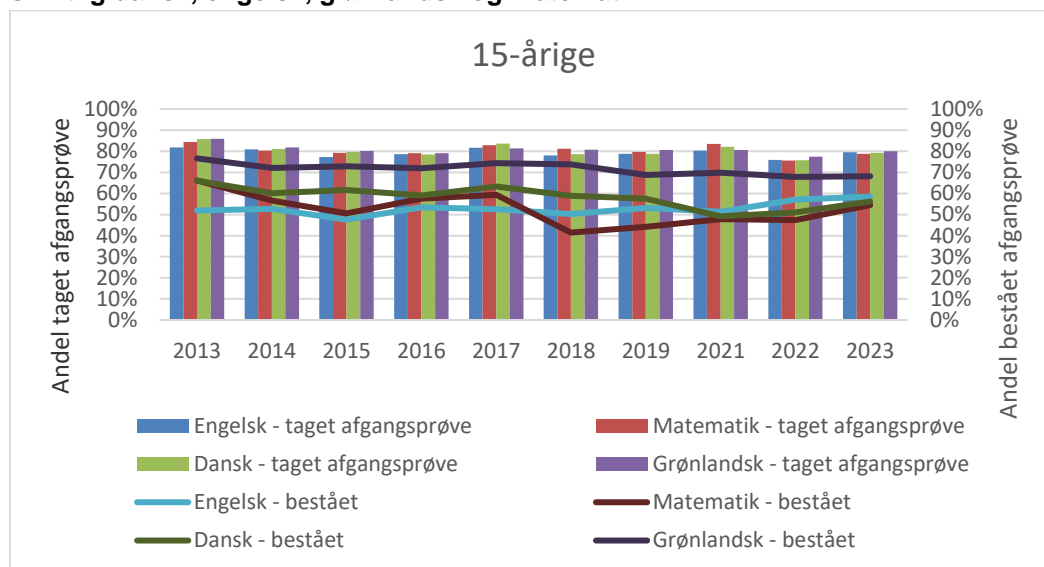
Indikator 8 er at flere gennemfører påbegyndt uddannelse. Data hertil er frafaldsprocenten på uddannelses-typer efter folkeskolen.

Data vedrører folkeskolens afgangselevs afgangsprøver. Nedenfor vises resultaterne for grønlandsk, dansk, matematik og engelsk mundtlig afgangsprøve, som også afrapporteres i EU-partnerskabsaftalen.

¹⁷ Der var således 760-299=461 17-årige, der hverken stadig var på efterskole eller var i gang med en ungdomsuddannelse. Af disse modtog 76 uddannelsesstøtte via Majoriaq, hvor de meget vel kunne være i gang med forberede sig til at hæve deres karakterer fra grundskolen. 136 af de 17-årige var i egentlig beskæftigelse. Ungemålgruppen (de resterende) ekskl. dem på uddannelsesstøtte via Majoriaq omfattede altså på udgangen af 2022 249 17-årige, svarende til 32,8%. Hvad de sidste 249 foretog sig ligger udenfor uddannelsesområdet her. Dog var der 45 17-årige, som var på kant men loven (dog uden at være idømt en ubetinget frihedsstraf, jf. tabel KRDAF hos GL's Statistik). 31 17-årige havde fået en abort i 2022, mens 7 17-årige pr. årets udgang havde født et barn.

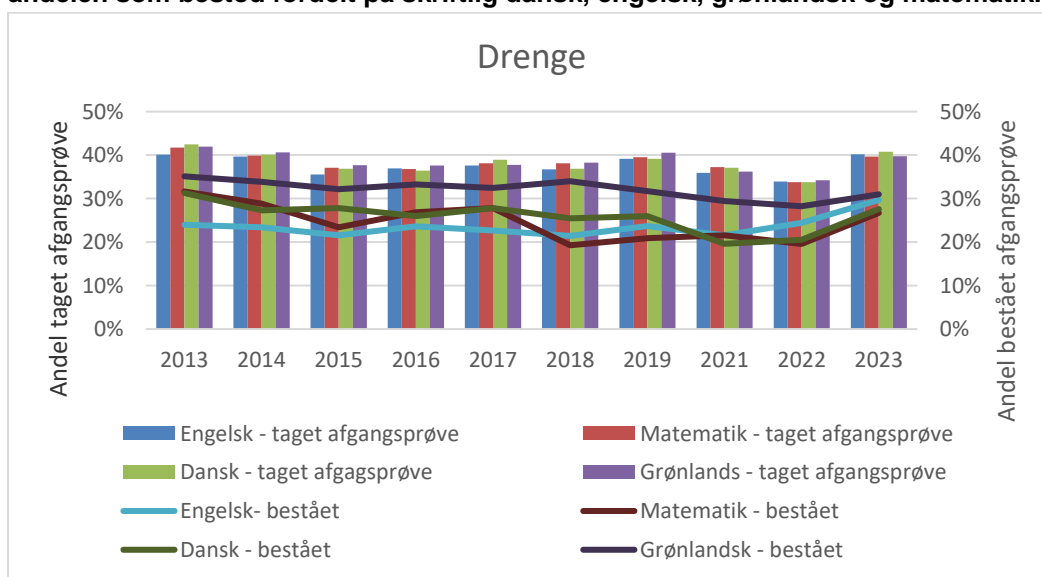
Overordnet er der i folkeskolen et stigende niveau i resultaterne fra folkeskolens afgangsprøver i skriftlig engelsk, mens der er et faldende niveau i folkeskolens afgangsprøver i skriftlig dansk og matematik. Yderligere klarer drenge sig generelt en smule dårligere end piger i folkeskolen. Dette er en tendens, som også genfindes internationalt. Men som følge af et faldende niveau i folkeskolen i dansk og matematik vurderes det, at studiefrekvensen i de kommende år kan falde – særligt for drenge.

Figur 36. Mål 8. Andelen af 15-årige, som tog afgangsprøven, og andelen som bestod fordelt på skriftlig dansk, engelsk, grønlandsk og matematik.

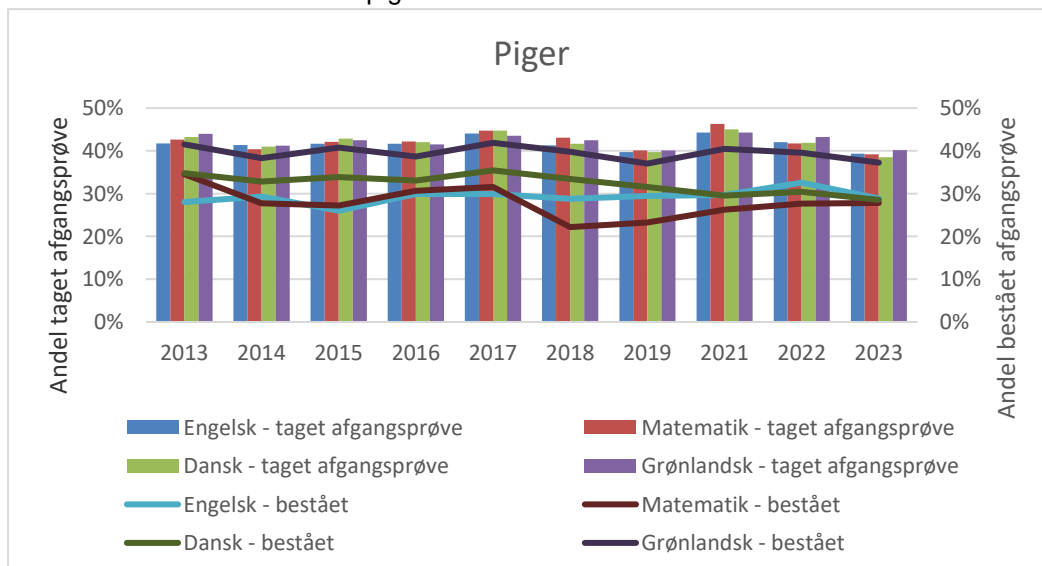

Kilde: Udarbejdet af IKTIN på baggrund af data offentliggjort af Grønlands Statistik.

Figur 37. Mål 8. Andelen af 15-årige drenge og 15-årige piger, som tog afgangsprøven, og andelen som bestod fordelt på skriftlig dansk, engelsk, grønlandsk og matematik.

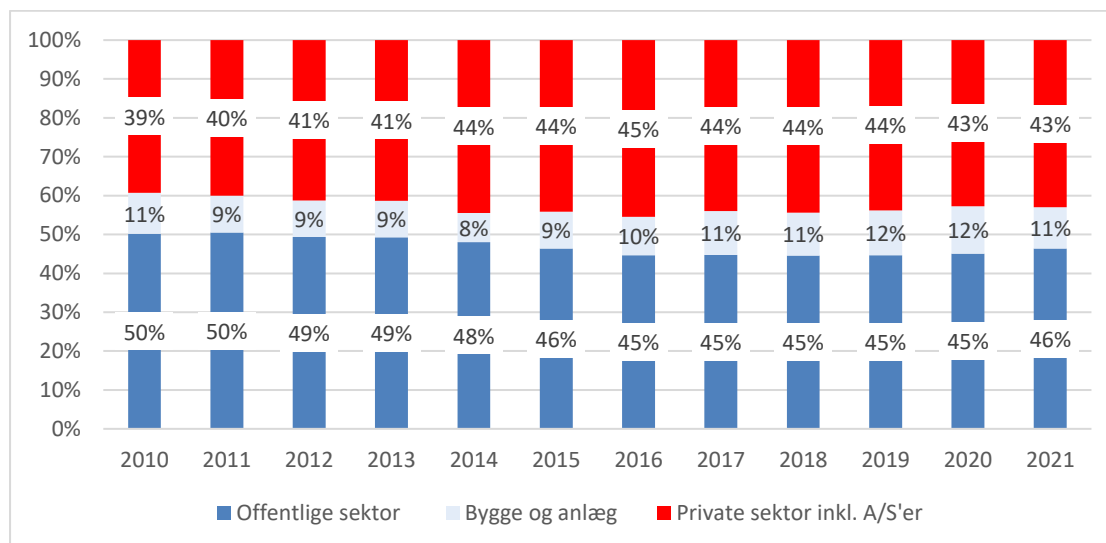

Se den tilsvarende sektion for piger nedenfor:

Kilde: Udarbejdet af IKTIN på baggrund af data offentliggjort af Grønlands Statistik.

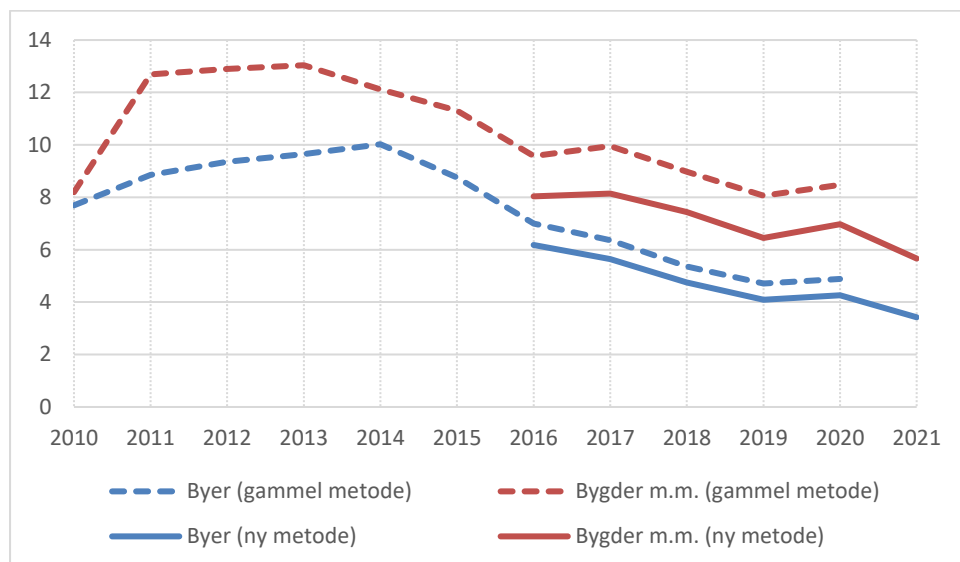
Figur 38. Mål 9. Relativt større privat sektor. Den private sektors andel af samlet bruttoværditilvækst (BVT).

Kilde: Baseret på data fra Grønlands Statistik, tabel NRD0418.

Den offentlige sektors andel af bruttoværditilvæksten (BVT) faldt fra 50% i 2010 til 45% i 2016 og den offentlige sektors andel var derfra uændret 45% til og med 2020, men steg derefter til 46% i 2021. Omvendt steg den private sektor inkl. bygge- og anlæg 39+11=50% i 2010 til 55% i perioden 2016 til 2020, og stigende til 43+11=54% i 2021. Bygge- og anlæg er ganske vist en branche i den private sektor, men bygge- og anlægsprojekter er her i landet typisk bestilt af det offentlige. Dette gælder i al fald for anlægsprojekter, herunder lufthavnsbyggerierne.

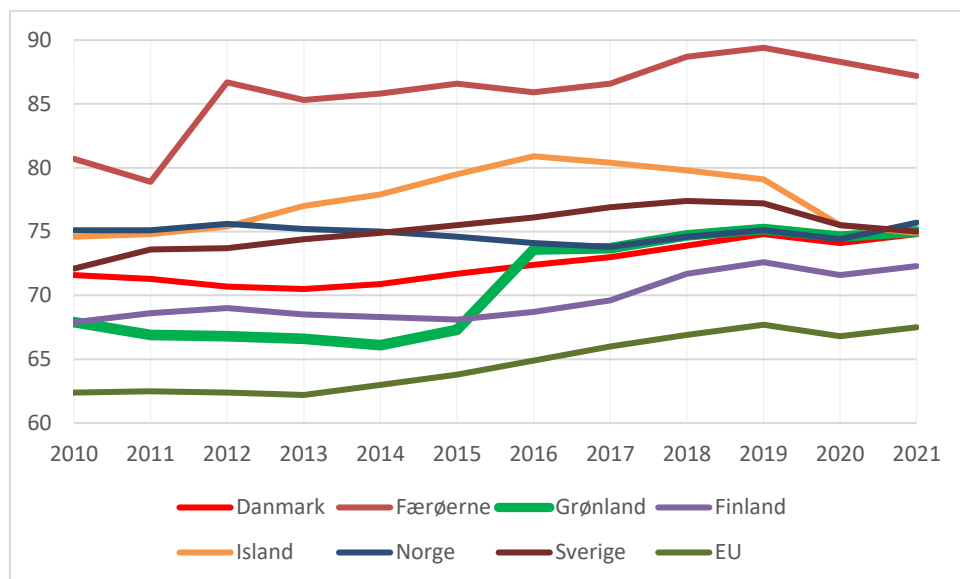
Figur 39. Mål 10. Flere i beskæftigelse. Registrerede arbejdssøgende i byer og bygder 2010-2021.

Kilde: Grønlands Statistik.

Antallet af registrerede arbejdssøgende har været faldende siden 2013 for byernes vedkommende, og siden 2014 for bygdernes vedkommende til og med 2021, dog undtagen i 2020, hvor der var Coronavirus. Se Figur 39. Antallet af registrerede ledige er relativt højere i bygdene end i byerne.

Figur 40. Mål 11. Flere en del af arbejdsstyrken. Beskæftigelsesgrader i forskellige lande i 2010-2020 eller 2021.

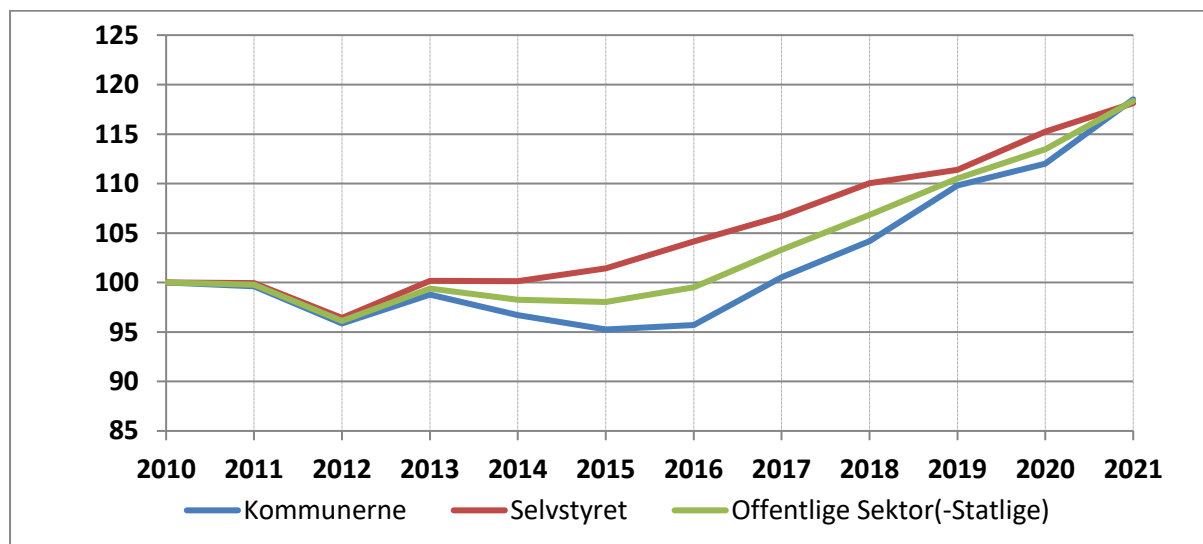

Kilde: Nordisk statistikbank (15-64-årige), Canada Statistics (15+ årige).

Beskæftigelsesgraden i Grønland var i 2021 høj og på omkring samme niveau som i Danmark, Sverige Island og Norge, jf. Figur 40. Færøerne lå væsentlig højere, mens Finland og EU lå lavere. Beskæftigelsesgradens størrelse har stor betydning for den offentlige økonomi både på indtægts- og udgiftssiden.

Mål og indikatorer for den offentlige sektor

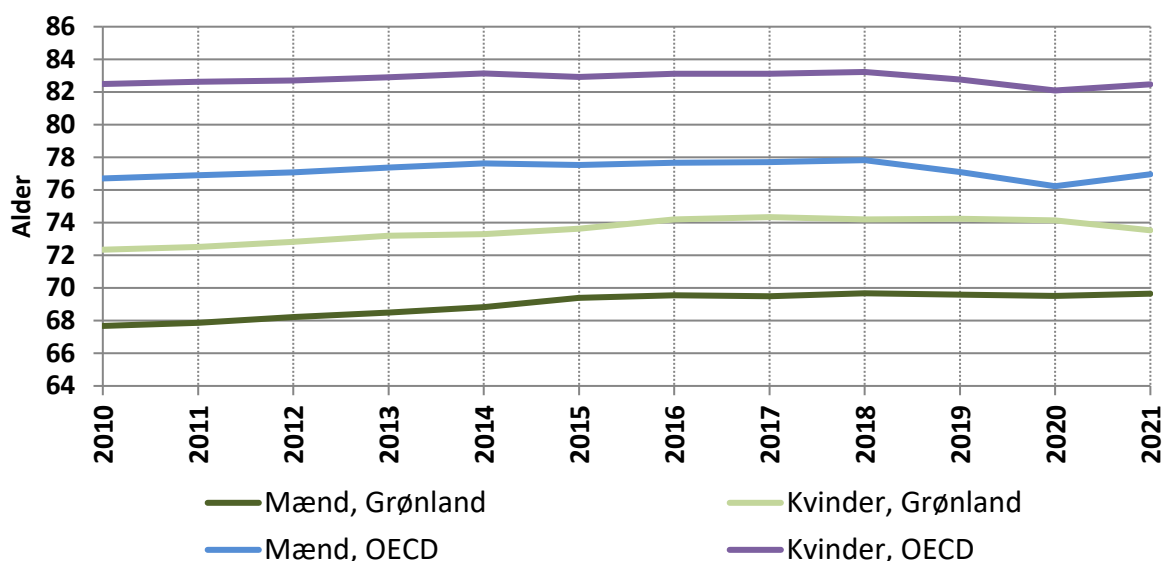
Figur 41. Mål 12. Offentlige sektor. Indeks for den offentlige sektors omkostninger til løn (opgjort i 2010-priser).

Kilde: Grønlands Statistik. Note: Den statslige del er ikke inkluderet.

Den samlede lønsum i selvstyret og kommunerne under ét var på samme niveau i 2016 som i 2010 opgjort i faste 2010-forbrugerpriser, jf. Figur 41. Lønsummen i den samlede offentlig sektor (selvstyret og kommunerne under ét) steg med godt 18 % fra 2016 til 2021 i faste forbrugerpriser. Lønudgifterne i både den selvstyrede sektor og i kommunerne er vokset hvert år siden 2015 målt i faste priser. Fra 2016 til 2021 steg lønsummen i kommunerne kraftigere end i den selvstyrede sektor målt i faste priser.

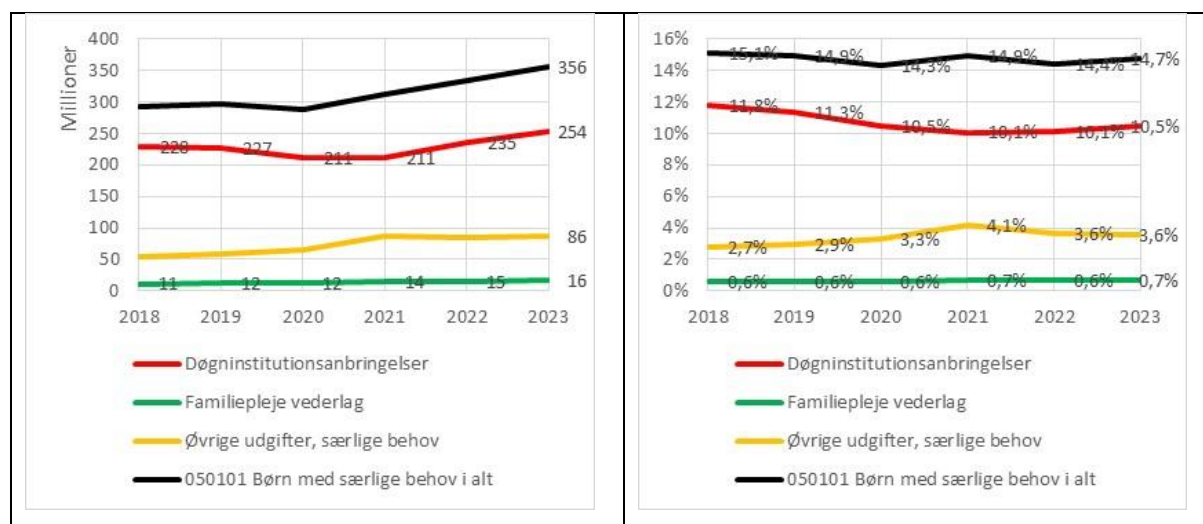
Figur 42. Mål 13. Bedre sundhed for alle – længere levetid. Middellevetidens udvikling.

Kilde: Grønlands Statistik (tabel BEXBBDTB) og OECD (vægtet gn.snit ud fra data for enkeltlande).

Middellevetiden har generelt været voksende siden 1999 for både mænd og kvinder. Sidstnævntes levealder er generelt højere end mænds. Grønland har fortsat et efterslæb i forhold til OECD, jf. Figur 42. Der var et ganske lille fald i middellevetiden fra 2019 til 2020 i Grønland (omkring -0,1 år) mens der i OECD-landene som helhed var et ganske stort (omkring -0,77 år). Iflg. OECD førte COVID-19 pandemien til et fald i middellevetiden ("life expectancy") i de fleste OECD-lande i 2020. Det første dødsfald med Corona i Grønland blev rapporteret d. 28/12 2021.

Figur 43. Mål 14. Tidlig indsats i forhold til anbragte børn. Andel af de offentlige udgifter til anbragte børn, der anvendes ifm. anbringelse i plejefamilier og døgninstitutioner: Kommuneqarfik Sermersooq

Kilde: Baseret på regnskabstal for 2018-2023 for Kommuneqarfik Sermersooq iflg. Ledelsesinfo.

For Kommuneqarfik Sermersooq blev 0,7 pct. af de samlede indtægter brugt til vederlag til familieanbringelser af børn og unge i 2023. En langt højere andel, nemlig hele 10,5 pct. blev brugt til døgninstitutionsanbringelser (herunder projektanbringelser) af børn og unge. Yderligere 3,6 pct. blev

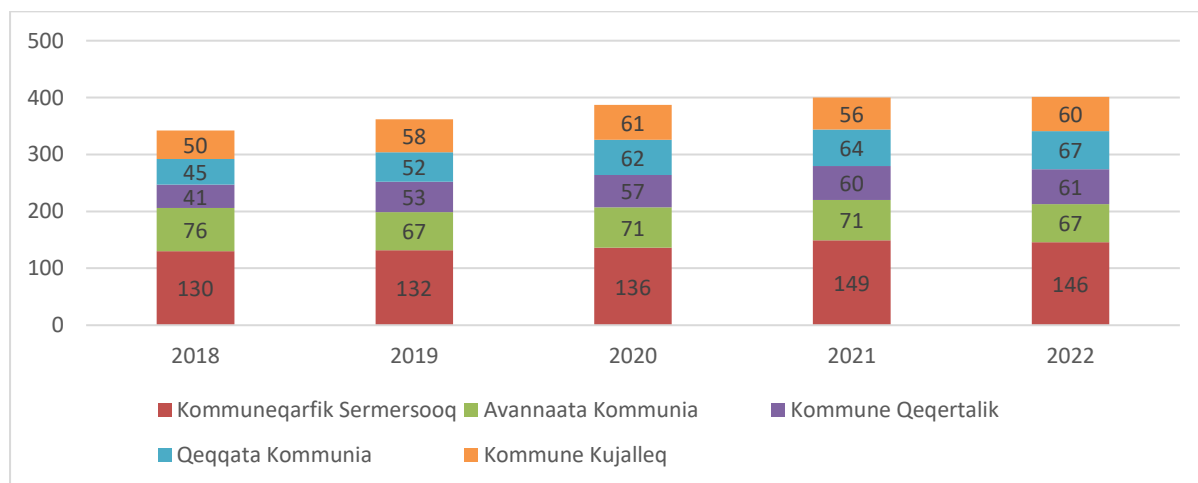
anvendt til øvrige udgifter til børn og unge med særlige behov (herunder tøj, lomme penge m.v.). I alt blev 14,7 pct. af Sermersooqs indtægter brugt til området børn og unge med særlige behov.

Der var i alt 401 børn i familiepleje på måletidspunktet i 2022, deraf 146 i Hovedstadskommunen og ca. 64 i hver af de 4 øvrige kommuner. I 2020 var tallene hhv. 136 og gennemsnitligt 63 for de 4 øvrige kommuner iflg. Grønlands Statistik (tabel SOXPV004). På grundlag af en rapport fra VIVE i 2020 estimeres det, at der i det år var 327 "unge med særlige behov" anbragt på døgninstitution, deraf 209 eller 64% i Kommuneqarfik Sermersooq.¹⁸ Udgiften for Sermersooq var i alt på 210,8 mio. kr., altså præcis 1 mio. kr. pr. års-anbringelse i døgninstitution i 2020. Til sammenligning var det gennemsnitlige vederlag til de 136 familieanbringelser i Sermersooq på 87.000 kr. i 2020 og 103.200 kr. i 2022.

For Sermersooq steg udgiften til døgninstitutionsanbringelser 211 mio. kr. i 2020 og 2021 til hhv. 235 og 254 mio. kr. i 2022 og 2023, som der fremgår af den venstre side af Figur 43. Sermersooq stod for ca. 61 pct. af de samlede udgifter til børn og unge med særlige behov dvs. for familie- og institutionsanbringelser under ét i de 5 kommuner i 2020. Andelen kan være steget frem til og med 2023. Stigningen i Sermersooq fra 2020 til 2023 - jf. venstre side af Figur 43 - kan primært henføres til en stigning i "Takstbetalinger, andre" fra 17,1 mio. kr. i 2020 til 61,8 mio. kr. i 2023 og sekundært en stigning fra 94,6 mio. kr. til 105,8 mio. kr. til "takstbetalinger, Selvstyrets institutioner". De samlede refusioner til Landskassen fra de 5 kommuner lå konstant på ca. 187 mio. kr. pr. år i perioden 2020 til 2023, hvoraf Sermersooq altså betalte $105,8 / 187 = 57\%$ i 2023 baseret på tal fra Ledelsesinfo.

Den væsentligste økonomiske udfordring for kommunerne i forbindelse med anbringelser af børn og unge udenfor forældrenes hjem er således anbringelser på døgninstitution. Institutionsanbringelser er således ca. 10 gange så dyr pr. årsanbringelse som anbringelser i familiepleje.

Figur 44. Mål 14. Tidlig indsats i forhold til anbragte børn. Års-anbringelser i plejefamilier pr. kommune 2018-2022

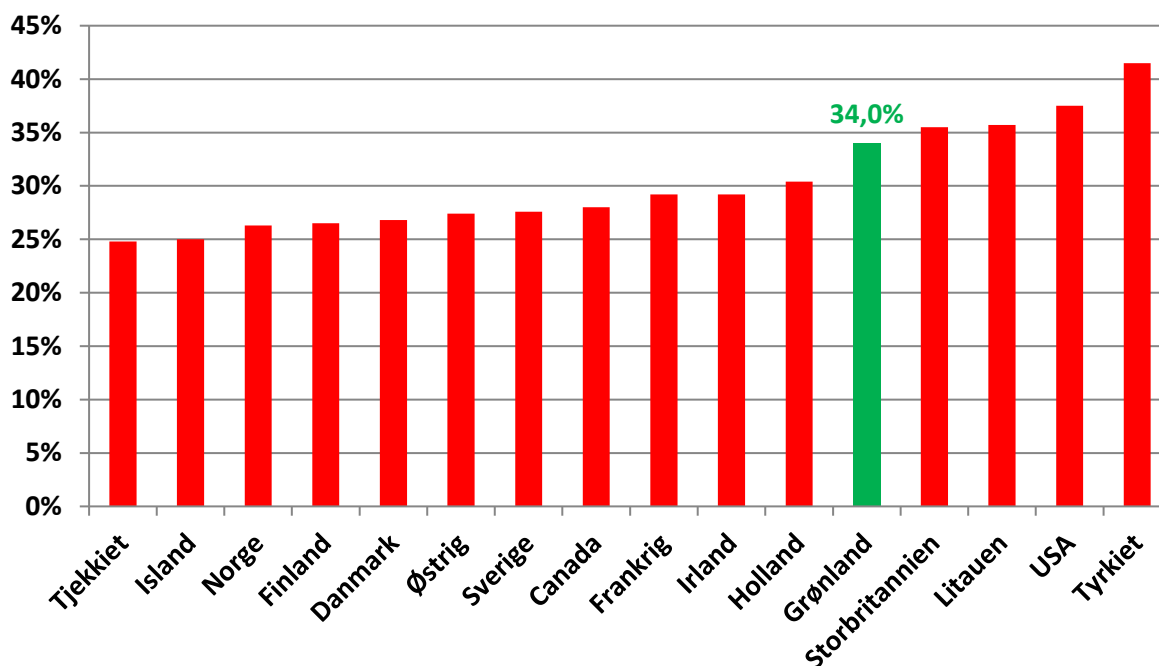

Kilde: Grønlands Statistik (tabel SODPV004).

¹⁸ Se evt. power-point serie med 8 slides med titlen *Omkostninger ved anbringelser i GL 2020* fra Departementet for Finanser dateret 29-10-2021, uploaded fra gamle F2 til sags-nr. 2023-27784 d. 22-03-2024.

Mål og indikatorer for selvforsørgelse

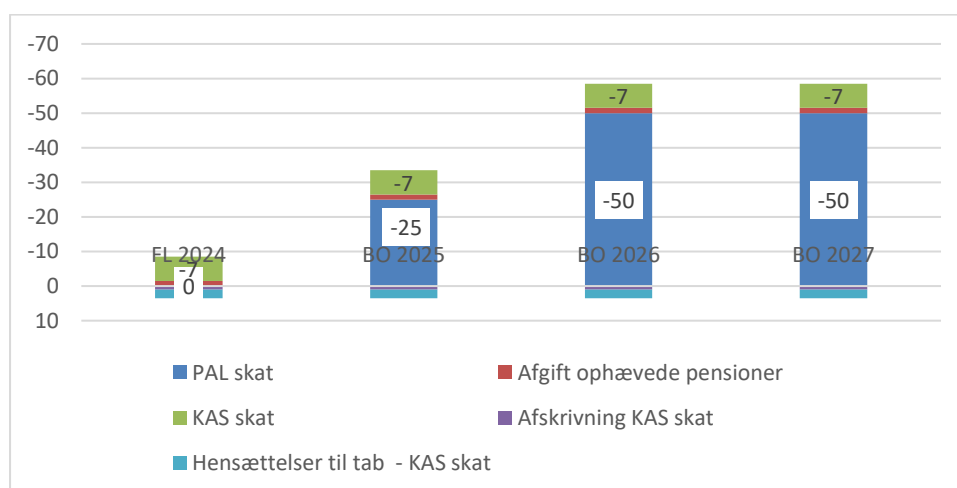
Figur 45. Mål 15. Større lighed og mindre sociale skel. Gini-koefficient i en række lande i 2021.

Kilde: Grønlands Statistik og OECD, 21-03-2023.

Gini-koefficienten, der er et internationalt anvendt mål for ulighed, er relativt høj i Grønland, særligt hvis der sammenlignes med de nordiske lande. Se Figur 45. Der henvises også til afsnit 4.3 om måling af fattigdom. Grønland ligger relativt højt i forhold til en række andre lande.

Figur 46. Mål 16. Brede fundament for pensionen

Kilde: FL 2024 side 250 af 616, konto 24.10.13 Pensionsskatter (Indtægtsbevilling).

Hovedkonto 24.10.13 Pensionsskatter var ny i FL 2024. Den type indtægter blev tidligere indtægtsført under hovedkonto 24.10.10 Landsskat. Det fremgår af Figur 46 af der iflg. finansloven (FL) for 2024 forventes PAL-skatte indtægter til Landskassen på hhv. 0, 25, 50 og 50 mio. kr. pr. år i perioden 2024-2027 samt 7 mio. kr. om året i KAS skat. "Personer med pensionsordninger i Grønland og Danmark

betaler 15,3% i skat af deres pensionsafkast (PAL-skat)". Der var negativt afkast i 2023, hvilket blev modregnet i 2024. Delvist i 2025 og helt i 2026-7 forventes "normale afkast" og skat deraf.

Som data til mål 16 om *Bredere fundament for pensionen* peges på *Andel af befolkning mellem [18] år og pensionsalderen, der indbetaler til pensionsordninger* som det, der egentlig ønskes beregnet.

Primo 2022 var der 56.562 indbyggere. Deraf var 38620 mellem 18 og 66 år.

Ud fra mikrodata om indkomst og skattedata fra Grønlands Statistik kan følgende 2020 nævnes:

Antal skattepligtige personer i 2020 data: 44.703

Brutto udenlandsk pensionsopsparing:

- Antal personer: 7.764.
- Samlet pensionsopsparing: 381.150.000 kr.
- Tilskud til udenlandsk opsparing: 6.384.000 kr.

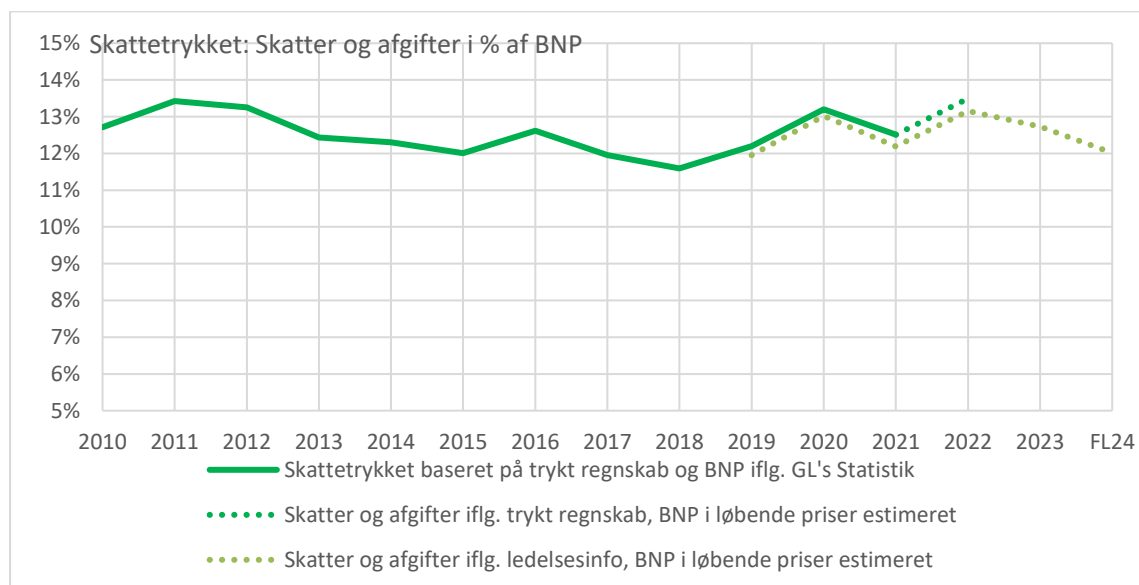
Indbetaling til pension, Grønland:

- Antal personer: 4.765
- Samlet indbetaling til pension i Grønland: 59.586.000 kr.

691 personer har både betalt brutto udenlandsk opsparing og indbetaling til pension i Grønland

Samlet opsparing i 2020 var på 9.051.000 kr.

Figur 47. Mål 17. Udvikling af det samlede skattetryk. Skattetrykket som andel af BNP

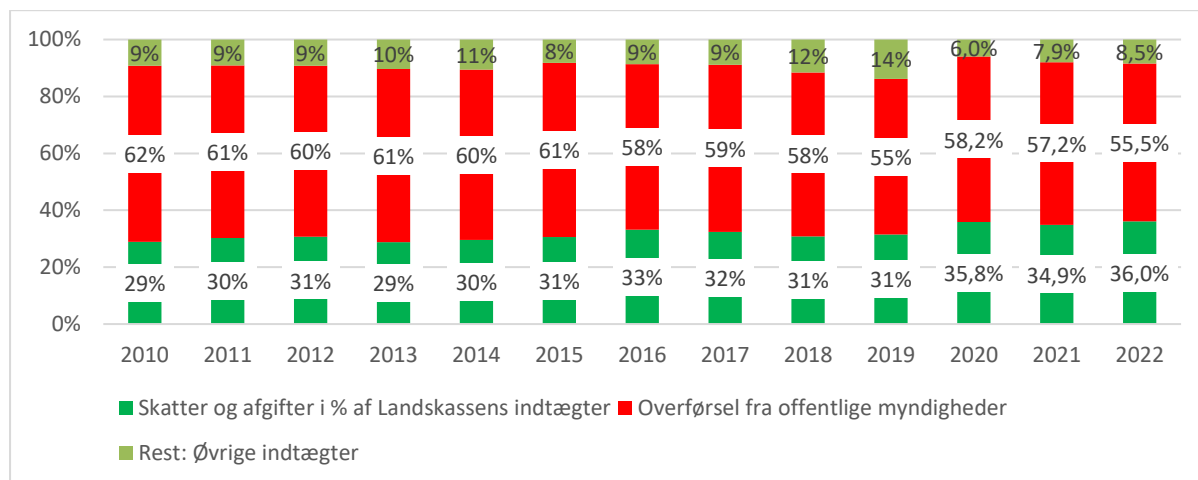

Kilder: Egne beregninger baseret på Landskassens trykte regnskab, BNP iflg. GL's Statistik til og med 2021, Ledelsesinfo 2019-FL2024, egen fremskrivning af BNP i løbende priser baseret på GØR fremskrivning pr. januar 2024 af BNP i faste priser kombineret med inflationsforventninger.

Skattetrykket angives almindeligvis som alle skatter og afgifter i pct. af BNP. Denne procentdel var på 12,5 pct. i 2021. I slutningen af 2023 blev forventningerne til skatter og afgifter lagt ind i finansloven for 2024. GØR fremskrev allerede i januar 2024 udviklingen i BNP i faste priser til og med 2024. Der er dog usikkerhed omkring inflationen og hvorledes præcis sammenhængen mellem inflationen og prisstigningselementet i BNP er. Men med disse forbehold ser skattetrykket i 2024 ud til at blive ca. det samme, som det var i 2021.

Når skattetrykket er så forholdsvis lavt her i landet som tilfældet er, så hænger det sammen med at overførsler udefra, først og fremmest statens bloktilskud spiller en stor rolle for Landskassens indtægter. Dette fremgår af den supplerende figur til Mål 14,

Figur 48. Mål 17. Supplerende figur: Fordelingen af Landskassens indtægter på skatter og afgifter, overførsler udefra og resterende indtægtskilder

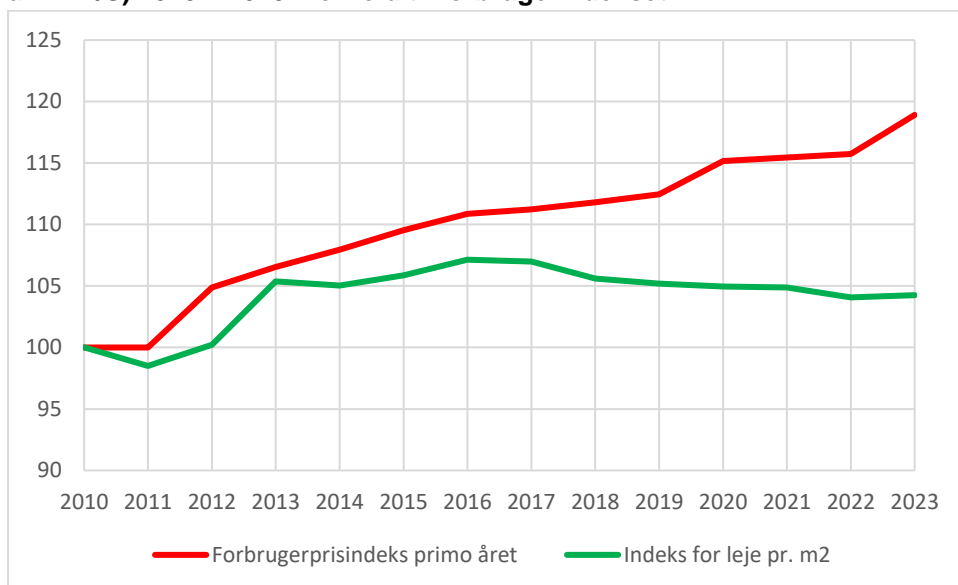

Kilder: Landskassens trykte regnskaber.

Mål og indikatorer i øvrigt

Mål og indikatorer for boliger

Figur 49. Mål 18. Udviklingen i huslejen per m² i Grønlands Selvstyres lejeboliger (administreres af Ini A/S) 2010 – 2023 i forhold til forbrugerindekset.

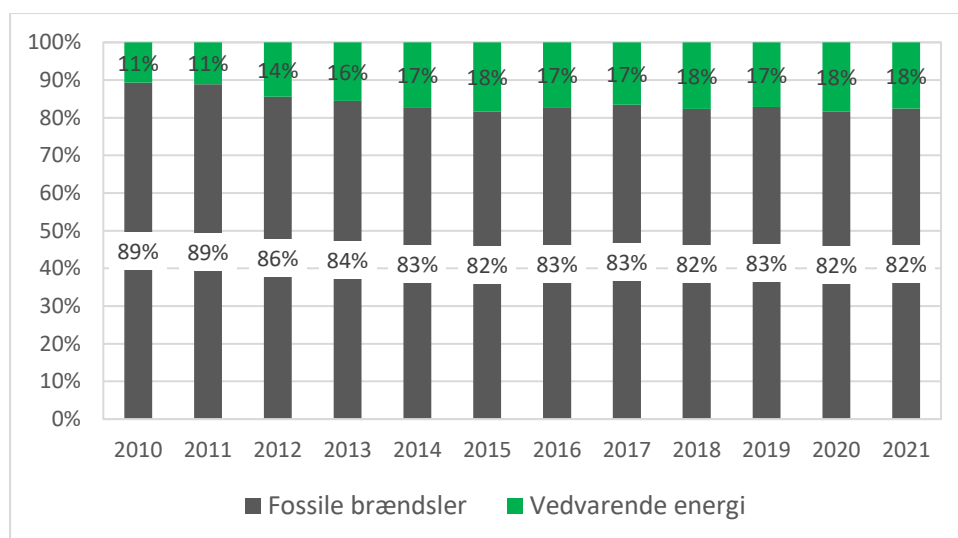

Kilde: Indeks-beregninger baseret på leje-priser pr. m² modtaget fra INI A/S og forbrugerprisindeks fra Grønlands Statistik, bank.stat.gl.

Der ses i perioden, at udviklingen i huslejebetalingen i Grønlands Selvstyres lejeboliger, der administreres af INI A/S, ikke har fulgt den almindelige prisudvikling i samfundet, idet lejeprisen pr. m² i 2023 den samme som helt tilbage i 2013. I 2023 ligger indekset for lejepris pr. m² hele 12,3% end forbrugerprisindekset i lejepris pr. m² (hos INI A/S). Dette har bidraget til, at der er kommet ubalance i boligafdelingernes økonomi og derfor er der få midler til det løbende vedligehold af boligerne. Derved er der gradvist opstået et stort vedligeholdelsesefterslæb. Dette er fortsat hastigt stigende og anslås pt. til at ligge på omkring 2,2 mia. kr. Efterslæbet af nærmere omtalt i Naalakkersuisuts "Redegørelse om Landsplanlægning for 2023".

Mål og indikatorer for energi

Figur 50. Mål 19. Vedvarende energi som andel af samlet energiforbrug [pct.] 2010 – 2020.

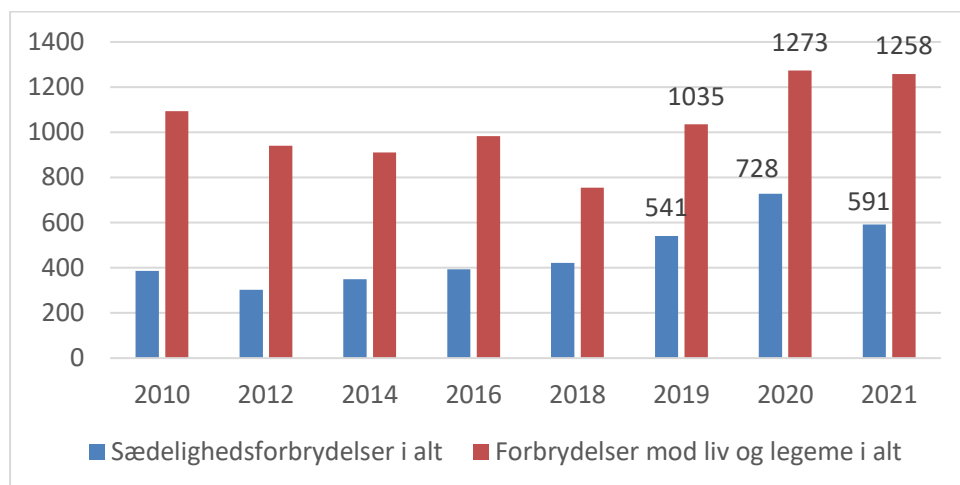

Kilde: Baseret på data fra Grønlands Statistik, ENE1ACT.

Figur 50 viser Grønlands samlede energiforbrug fordelt på henholdsvis fossile brændsler og vedvarende energi. Det fremgår af Figur 50, at vedvarende energi androg en stigende andel af det samlede energiforbrug frem til og med 2015, hvor andelen var på 18%. Andelen af vedvarende energi er forblevet på det samme niveau som i 2015 til og med 2021. En øget produktion af vandkraft har fortrængt store mængder gasolie ved produktion af el og varme, hvilket vil fortsætte med udvidelsen af Buksefjorden samt etablering af vandkraftværk til forsyning af Aasiaat og Qasigiannugit.

Mål og indikatorer for nedbringelse af kriminalitet

Figur 51. Mål 20. Nedbringelse af personfarlig kriminalitet. Udvikling i antal anmeldelser 2010 - 2020.

Kilde: Grønlands Statistik.

Antallet af anmeldte sædelighedsforbrydelser steg fra 2012 til 2020, men faldt i 2021. Forbrydelser mod liv og legeme steg betydeligt fra 2018 til 2020, men faldt lidt i 2021 jf. Figur 51. Denne udvikling ses globalt, hvor forekomsten af vold steg betragteligt under pandemien.

Liste over figurer og tabeller

Figur 1. Fortsat økonomisk fremgang men tiltagende inflationspres i 2024.	6
Figur 2. Antal registrerede arbejdssøgende i gennemsnit pr. år, 2013-2023.	7
Figur 3. Stigning i forbrugerprisindekset i forhold til samme periode året før.	8
Figur 4. Stigning i forbrugerpriserne i Grønland, Danmark og EU i forhold til samme periode året før, januar 2020 til januar 2024.	9
Figur 5. Udviklingen i eksportværdi fra fiskeprodukter, 2019 – 2023.	10
Figur 6. Indeks for gennemsnitlige kilopriser på fisk og skaldyr, 2011-2023.	11
Figur 7. Udvikling i antal udstedte og udnyttede licenser i kystnært fiskeri efter hellefisk i område 47, 2013-2023.	13
Figur 8. Udvikling i antal udstedte og udnyttede licenser til kystnært torskefiskeri, 2013-2022.	14
Figur 9. Udvikling af makrelfangster ved Grønland 2013-2023.	15
Figur 10. Grønlands makrelfangster i tons i Østgrønland og international zone, 2013-2023.	16
Figur 11. Provenu fra ressourceafgifter på fiskeriet 2010-2022.	17
Figur 12. Antal krydstogtpassagerer 2003-2023.	20
Figur 13. Flypassagerer, der afrejser fra Grønland: Udenlandske og herboende 2013-2023.	20
Figur 14. Antal hotelovernatninger 2013-2023.	21
Figur 15. Udvikling i antallet af tilladelser 2011-2022.	22
Figur 16. Udvikling i midler i råstoffonden og indtægter fra royalties (kr.).	22
Figur 17. Udvikling i selskabsskatter for rettighedshavere i råstofbranchen (kr.).	22
Figur 18. Udvikling i A-skatter for rettighedshavere i råstofbranchen (kr.).	23
Figur 19. Antal arbejdssøgende pr. md. Og 12-måneders gennemsnit 2014-2023.	28
Figur 20. Antal arbejdssøgende og antal ledige pr. år 2010-2023.	28
Figur 21. Antal arbejdssøgende og antal ledige pr. år 2010-2023.	30
Figur 22. Oversigt over Holdbarheds- og Vækstplan 2's 4 reformspor.	49
Figur 23. Overblik over anvendelsesområder for kunstig intelligens-løsninger.	53
Figur 24. Antal personer på 67 år og derover 2010-2024, og fremskrivning til og med 2050.	55
Figur 25. Relativ fattigdom i enkelt-år, 50% grænse i forhold til disponibel median-indkomst, 2010-2021.	59
Figur 26. Den maksimale indkomst før skat for dem med de 10% laveste indkomster i 2022 var på gennemsnitligt 72.408 kr. for dem på 30 år og derover i Grønland i 2022.	61
Figur 27. Den maksimale indkomst før skat for dem med de 10% laveste indkomster i 2022 var højere blandt kvinder end blandt mænd.	62
Figur 28. Mål 1. Selvbærende økonomi. Nedbringelse af blokstilskuddets størrelse i forhold til BNP (Pct.) – og i forhold til Landskassens indtægter.	64
Figur 29. Mål 2. Større produktion. Realvækst i BNP i perioden 2014 til 2024 og ift. OECD til 2022.	65
Figur 30. Mål 3. Størrelsen af den offentlige sektor. Det offentlige forbrugs andel af BNP.	66
Figur 31. Mål 4. Gældsætning og økonomisk handlefrihed. Samlet nettorentebærende gæld henholdsvis forventet lånoptagelse 2010-2026 i % af BNP.	66
Figur 32. Mål 5. Flere i vellønnet beskæftigelse. Udviklingen i gennemsnitlig indkomst før skat for personer på 15 år og derover – i løbende priser og i 2022-priser samt i indeks (2012=100).	67
Figur 33. Mål 6. Flere unge under uddannelse eller i beskæftigelse. Andel af unge mellem 16 og 25 år, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse 2010-2021.	67
Figur 34. Mål 6. Flere med erhvervskompetencegivende uddannelse. Antal af personer med erhvervskompetencegivende uddannelse i forhold til antallet af 30-34-årige personer.	68
Figur 35. Mål 7. Større andel af afgangselever efter grundskolen direkte videre i uddannelse. Aktivitet blandt 17-årige, dvs. typisk et år efter grundskolens afslutning (% - og antal).	69
Figur 36. Mål 8. Andelen af 15-årige, som tog afgangsprøven, og andelen som bestod fordelt på skriftlig dansk, engelsk, grønlandsk og matematik.	70

Figur 37. Mål 8. Andelen af 15-årige drenge og 15-årige piger, som tog afgangsprøven, og andelen som bestod fordelt på skriftlig dansk, engelsk, grønlandsk og matematik.	71
Figur 38. Mål 9. Relativt større privat sektor. Den private sektors andel af samlet bruttoværditilvækst (BVT).	72
Figur 39. Mål 10. Flere i beskæftigelse. Registrerede arbejdssøgende i byer og bygder 2010-2021. .	72
Figur 40. Mål 11. Flere en del af arbejdsstyrken. Beskæftigelsesgrader i forskellige lande i 2010-2020 eller 2021.	73
Figur 41. Mål 12. Offentlige sektor. Indeks for den offentlige sektors omkostninger til løn (opgjort i 2010-priser).	73
Figur 42. Mål 13. Bedre sundhed for alle – længere levetid. Middellevetidens udvikling.	74
Figur 43. Mål 14. Tidlig indsats i forhold til anbragte børn. Andel af de offentlige udgifter til anbragte børn, der anvendes ifm. anbringelse i plejefamilier og døgninstitutioner: Kommuneqarfik Sermersooq.	74
Figur 44. Mål 14. Tidlig indsats i forhold til anbragte børn. Års-anbringelser i plejefamilier pr. kommune 2018-2022.	75
Figur 45. Mål 15. Større lighed og mindre sociale skel. Gini-koefficient i en række lande i 2021.	76
Figur 46. Mål 16. Bredere fundament for pensionen.	76
Figur 47. Mål 17. Udvikling af det samlede skattetryk. Skattetrykket som andel af BNP.	77
Figur 48. Mål 17. Supplerende figur: Fordelingen af Landskassens indtægter på skatter og afgifter, overførsler udefra og resterende indtægtskilder.	78
Figur 49. Mål 18. Udviklingen i huslejen per m ² i Grønlands Selvstyres lejeboliger (administreres af Ini A/S) 2010 – 2023 i forhold til forbrugerindekset.	79
Figur 50. Mål 19. Vedvarende energi som andel af samlet energiforbrug [pct.] 2010 – 2020.	80
Figur 51. Mål 20. Nedbringelse af personfarlig kriminalitet. Udvikling i antal anmeldelser 2010-2020.	81

Tabel 1. Fiskere og fartøjers fangst på grønlandske licenser, 2013-2023.	12
Tabel 2. Årlige investeringer i mineralefterforskning (mio. kr.)	22
Tabel 3. De mest fremskredne mineralprojekter.	23
Tabel 4. Antal personer født i og udenfor Rigsfællesskabet i 2018 og 2024.	29
Tabel 5. Oversigt over hovedtal fra regnskaber og budgetter for 2017-2027.	32
Tabel 6. Udviklingen i de indirekte skatter 2013-2023, i mio. kr.	34
Tabel 7. Oversigt over reformspor 2 og effekter på indkomst efter skat og disponibel indkomst, kr.	35
Tabel 8. Restanceudviklingen fra primo 2023 til primo 2024 fordelt på restancearter.	37
Tabel 9. Kommunernes økonomi, tusinde kr. (positive tal betegner udgifter)	39
Tabel 10. Forventet udvikling i rentebærende og nettorentebærende gæld i selvstyret, selvstyrets aktieselskaber og kommunerne i perioden 2022-2027.	41
Tabel 11. Oversigt over det samlede vedligeholdelses- og reinvesterings efterslæb, mio. kr.	43
Tabel 12. Landskassens indtægter fra Partnerskabsaftalen med EU pr. år 2010-2023 samt budgetterede indtægter i årene 2024-2026 – angivet i 2024-priser og i løbende (årets) priser.	58
Tabel 13. Andel og antal af økonomisk udsatte personer med indkomster under 50 pct. af medianindkomsten fordelt på distrikter (byer og bygder i den tidligere kommunestruktur), 2011-2022.	60
Tabel 14. Indikatorer til belysning af fremdrift i forhold til Holdbarheds- og vækstplanmål.	63